

SÜGIS 2007

märka last

LASTEKAITSE LIIDU HÄÄLEKANDJA

10.

ajakirja number!

LASTEKAITSE LIIDU LIIKMED

Tallinn

Katleri Lastekaitsekeskus
Kulla Mänd
Vabaõhukooli tee 7 12014 TALLINN
keskus@katleri.ee; www.katleri.ee

Pelgulinna Lastekaitsekeskus
Kärt Käesel
Järve 14 11314 TALLINN
kart.kaesel@mail.ee; www.plk.ee

Kesklinna Lastekaitse Ühing
Aimar Karu
Õismäe tee 113-20 13515 TALLINN
kesklinnalastekaitse@hotmail.ee

Tallinna Lastekaitse Ühing
Ants Siimer, Kesklinna Lastepolikliinik
Ravi 27, kabinet 378 10138 TALLINN

Harjumaa

Harku valla Lastekaitse Ühing
Helve Keel, Ranna tee 1 76901 Tabasalu
helve.keel@harku.ee; www.harkulaps.ee

Jöelähtme Lastekaitse Selts
Rozeta Meos, Saha tee 7 74202 LOO
rozeta.meos@mail.ee

Keila Lastekaitse Ühing
Maris Ehrbach
Keskväljak 5 76608 KEILA maris@kaja.ee

Keila valla Lastekaitse Selts
Lea Papp, Paldiski mnt 28A 76606 KEILA
lea.papp@keilavald.ee

Kuusalu Lastekaitse Ühing
Kai Sinisalu
Kiiu mõis Kiiu side 7460 HARJUMAA
kai.sinisalu@kuusalu.ee

Paldiski Lastekaitse Ühing
Andrus Vesikioja
Koondise 13-18 76505 SAUE
andrus.vesikioja@mail.ee

Saku Lastekaitse Ühing
Ene Kadakas, Kannikese 8-30 55010
SAKU ene.kadakas@mail.ee

Saue linna Lastekaitse Ühing
Anneli Ritsing, Puidu 23 76505 SAUE
anneli@saue.ee

Kose Valla Lastekaitse Ühing
Kristel Kadapik
Hariduse 1 Kose 75101 HARJUMAA
kristel@kose.ee

Ida-Virumaa

Jõhvi Lastekaitse Ühing
Liina Poobus
Jõhvi Postkontor pk 223 41502 JÕHVI
koolinoortemaja@hotmail.ee

Sillamäe Lastekaitse Ühing
Irina Golikova
Viru pst 22/1-11 40232 SILLAMÄE
ven@hotmail.ee

MTÜ TK Romashka
Roman Tretjakov Mõisa 12-54 21004
NARVA info@tkromashka.ee

Jõgevamaa

Tabivere Lastekaitse Ühing
Maire Mällo
Tabivere Keskkool 49101 TABIVERE
maire.mallo@mail.ee

Järvamaa

Järva Lastekaitse Ühing
Juhan Sikk, Rüütli 25 72713 PAIDE
juhan.sikk@jarvamv.ee

Türi Lastekaitse Ühing

Erika Teras, Vabriku pst 6 72211 TÜRİ
erika.teras@mail.ee

Läänemaa

Läänemaa Lastekaitse Ühing
Ene Pajula
Wiedemanni 14 90503 HAAPSALU
ene.pajula@lmv.ee

Hiiumaa Lastekaitse Ühing

Kairi Laid, Uus 1 Kärkla 92413 HIIUMAA
laid@kardla.ee

Lääne-Virumaa

Kadrina Lastekaitse Ühing
Siiri Sammel
Rakvere tee 14 45201 KaADRINA
siiri.sammel@kadrina.ee

Rakvere Lastekaitse Ühing

Kaie Kranich
Kastani pst 18-16 44307 RAKVERE
mty.rly@mail.ee

Lehtse Lastekaitse Ühing

Maie Põiklik, Tina 19-2 10126 TALLINN
mpoiklik@hotmail.ee

Tapa Lastekaitse Ühing

Ave Papp, Kooli 24 45106 TAPA
ave.pappe@mail.ee, ave@tapalky.ee

Põlvamaa

Põlvamaa Lastekaitse Ühing
Veera Kutser, Piiri 3 63304 PÕLVA
plky@hotmail.ee; www.hot.ee/plky

Pärnumaa

Audru Lastekaitse Ühing
Peep Tarre, Pärna allee 7 88301 AUDRU
peep.t@audru.ee

Pärnu Lastekaitse Ühing
Kadi Kalmus, Metsa 10 80024 PÄRNU
lastekaitseyhing@lv.parnu.ee;

Raplamaa

Rapla Lastekaitse Ühing
Sirje Vaher, Tallinna mnt 9-1 79513
RAPLA
sirjevaher@hotmail.ee

Saaremaa

Saaremaa Lastekaitse Ühing
Maili Lonks
Sepa 2-12 93812 KURESSAARE
maili5@hotmail.ee

Kuressaare Lastekaitse Ühing

Maris Paomees
Komandandi 10B 93812 KURESSAARE
lastekaitse@kuressaare.ee

Tartumaa

MTÜ NAK Carpe Diem
Heidi Hansar, Ranna tee 1A-8 51008
TARTU hsusi@one.ee

Tartu Lastekaitse Ühing

Ille Jõgi, Pepleri 27 51010 TARTU
ille.jogi@mail.ee

Vara Valla Lastekaitse Ühing

Vaike Torokvei, Matjamäe sjsk Vara küla
Vara vald 60401 TARTU MAAKOND
tvaike@hotmail.ee

Valgamaa

Valgamaa Lastekaitse Ühing
Aili Heinjärv, Allika 19-19 68206 VALGA
aili.heinjarv@neti.ee

Viljandimaa

Karksi Lastekaitse Selts "Muumitroll"
Piret Koorep, Kivi 20 Karksi vald
69104 VILJANDI MAAKOND
elee@hotmail.ee

Viljandimaa Lastekaitse Klubi

Anneli Raave
Kooliaia 5 71004 VILJANDI
margit@viljandimaa.ee

Võhma Lastekaitse Selts

Enna Tikas, Veski 11 70602 VÕHMA
enna.tikas@mail.ee

Päikesekillu Perekeskus

Kristel Kadakas
Posti 24 71004 VILJANDI
kristel@paikesekilluperekeskus.ee

Võrumaa

Võrumaa Lastekaitse Ühing
Kadri Hummal
Kreutzwaldi 17-33 65609 VÕRU
kadrihummal@hotmail.com

Sisukord

Eessõna. Katrin Saks	4	LASTEKAITSE LIIDU PROJEKTID	
LIIKMED		Fotokonkurss. Mari-Liis Kesksaik	30
Türi LÜ, Erika Teras	5	Lihtsate asjade mõjust. Piret Soosaar	31
Sillamäe LÜ, Irina Golikova	7	Foorum teater. Mari-Liis Velberg	34
Võrumaa LÜ, Kadri Hummal	8	Noortekogu tegemised. Kaur Kõtsi	39
Harku LÜ, Aile Kaljola	9	Kas mina tean? Kerli Kuusk	42
Hiiumaa LÜ, Kairi Laid	11	Laste lugemissoovitus. Loone Ots	42
Põlvamaa LÜ, Veera Kutser	12	PERETÖÖ	
LL ajalugu. Alar Tamm	14	Suvekooli kokkuvõte. Loone Ots	43
TERVIS- JA TURVALISUS		UURIMUS	
Naine ja ema 1920. aastate kaskus liikumises. Maarja Kesksaik	16	Alaealiste hälbiv käitumine Eestis. Maarja Märtsen	44
Noortekohvik. Käthlin Mikiver	18	Trükised	51
Kuidas tunda ära johtu lapsele ja kuidas sellest hoiduda? Pille Alaver	21	Lastekaitse Liidu fond	54
Hüperaktiivne laps. Tuuli Elstroch	22	Liikmeksastumine	54
Ühise Mure meetod-võimalus võidelda koolikiusamisega! Meri Lage	23	Poolaastakalender 2007	55
Lapse õigused haiglas. Lagle Suurorg	24	Nupsu.ee. Oliver Pets	55
Sotsiaaltööst lastehaiglas D. Narusson ja K. Raud	25		
Intervjuu TIP-TIP-TAP. Käthlin Mikiver	26		
Tallinna Laste Turvakeskus. Erki Korp	28		

LASTEKAITSE LIIDU HÄÄLEKANDJA / SÜGIS 2007

Kaanefoto: Karl Haljasmets

Projektijuht: Käthlin Mikiver
Keeletoimetaja: Kaili Roosioja
Kujundanud ja trükinud: Stockland OÜ
Tiraaž: 1500 eks

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

märka last

Ilmub 2 korda aastas: kevadel ja sügisel.
Väljaandja: Lastekaitse Liit
Endla 6-18, 10 142 Tallinn
telefon: 6311128 faks: 6311735
e-post: liit@lastekaitseliit.ee

Laps vajab kaitset veel enne sündi

Lapse tervisele pannakse alus veel enne tema sündi. See on justkui kõigile teada tõsiasi, aga väga sageli ei suuda tulevane ema vastutustundlikult käituda. Ehk polegi see hoolimatus, pigem teadmatus, sest on ju üldlevinud arusaam, et klaas veini või õlut teeb pigem head kui halba.

Olen ka kuulnud arvamust, et alkohol on ohtlik ainult raseduse alguses, kuigi arstid räägivad pigem selle ohtlikkusest hilisemal perioodil, kui lapse närvisüsteem hakkab välja kujunema.

Meil pole sellele teemale eriti palju tähelepanu pööratud. Arstid usuvad, et naised teavad niigi. Aga kas teavad? Euroopa Liidu statistika näitab, et neid naisi, kes jätkavad raseduse ajal joomist, on Hispaanias neljandik, aga Suurbritannias 70% ja Iirimaa koguni 80%. Kas, arvestades meie üldist alkoholilembust, on tõesti põhjust arvata, et Eesti naised on palju targemad?

Arvestades probleemi tõsidust, võttis Euroopa Parlament hiljaaegu vastu resolutsiooni Euroopa Liidu liikmesriikide toetamiseks alkoholist põhjustatud kahju vähendamiseks. Üks selle punkte puudutab just alkoholi tarbimist raseduse ajal ja siin kutsutakse

üles määrama kindlaks loote alkoholisündroomi ja alkoholi põhjustatud sündidefektide esinemissagedust kõikides liikmesriikides. Siis saame meiegi pildi selgemaks ja paremini teadvustada kahjusid. Kaaluti ka kohustust panna hoiatussildid pudelitele, nagu seda tehakse selle aasta 1.oktoobrist näiteks Prantsusmaal. Raport tõdeb ka seda, et kui varem iseloomustas Põhja- ja Lõuna-Euroopat erinev suhtumine alkoholi, siis nüüd on juba mitu aastakümnet täheldatud ühtlustumist ja alkoholi tarbimise üldist kavu, eriti nooremate inimeste hulgas.

Ühel hiljutisel kohtumisel kirjeldas Hollandi lastearst, kuidas varem toodi tema haiglasse enamasti poisid, kes olid liiga palju õlut joonud, siis nüüd on järjest rohkem probleeme 11–12-aastaste tüdrukutega, kes pruugivad kangemaid segusid. Veel viis aastat tagasi ei sattunud üks laps mitu korda haiglavoodisse, nüüd pidi see aga päris tavaline olema. Nende laste testimine näitas aga IQ langust mitmekümne punkti võrra suhteliselt lühikese aja jooksul.

Need kõik on probleemid, millega ka meil Eestis tuleb järjest tõsisemalt tegelema hakata. Alustama peaks aga algusest, veel enne sündi!

Katrin Saks

Türi noored on tegusad ehk TULEVIK ON NOORTE KÄES!

Erika Teras, ühingu juhatuse esimees

Türi Lastekaitse Ühingu noortekogu loodi 2005. aasta kevadel ning sellest ajast alates on võim Türi noorte käes. Seda kõige paremas mõttes.

Meie ühing saab peagi 12-aastaseks ning on tuntud oma perelaagrite ning laste suvise koolivaheaja siustaja ning korraldajana. Nüüd on meie ühikul üks oluline tegevusvaldkond veel, mille eesmärk on **luua noortele võimalused ja tingimused oma ideede teostamiseks, nende silmaringi laiendamiseks ning uute koostöökogemuste saamiseks**. Niisiis täiskasvanud aitavad oma teadmiste, hariduse ning kogemustega noortel unistusi ellu viia. Seda ka rahastajate leidmise ja projektide kirjutamise näol. Paraku on nii, et mittetulundusühingute toimimise aluseks on projektipõhine tegevus. Tore on see, et Türi valla eelarves on ühingute tegevustoetused, mis on üks omaosaluse ning kindla rahastamise olemasolu igal aastal.

2006. aasta septembris toimusid Simisalus ühingu sügispäevad, kuhu kutsusime ka Võhma Seltsi liikmed, kes osalesid väga aktiivselt meie rühmatöodes ning mõttetalgute korras saigi 2007. aasta tegevuskava

paika pandud. See oli oluline, sest saime ka arutada, mida võiks koos teha. Oleme ju nii lähestikku asuvad ühinged ning noored on alati huvitatud suhtlemisest.

Hea on öelda, et traditsioonilistel tegevustel (suvelaagrid, alustades õpilasmalevast ning jätkudes laste puhkelaagritega, lisaks perelaager) on oluline koht meie tegevuskavas. Sellel suvel pakkusime tegevust üle 250 lapsele-noorele.

Lastekaitse Liidu pilootprojektina toimib Türi valla rahalisel toel **AVATUD LASTERUUM** ning 2008. aasta algusest jätkub **LL infopunkti töö**, samuti valla toel, sest Türi Lastekaitse Ühing kureerib Türi Avatud Noortekeskuse lasteosakonna tööd.

Lapsed, noored ja pered on meie tegevuse prioriteet ning Türi Lastekaitse Ühing teeb kõik selleks, et **KÕIKIDEL TÜRİ VALLA LASTEL ON ÖNNELIK LAPSEPÕLV**.

Seiklusrühmad on Türi tegutsenud väga pikka aega. Esimestest liikmetest on saanud noortekogu loojad

ja aktiivsed liikmed. Samuti abikasvatavad meie suvelaagrites saavad pea 18-aastaseks ning ilma nendeta ei kujuta oma suvelaagreid enam ettegi.

MEIE EI SAA KÜLL ILAMA SEIKLUSETA...

Kuigi seiklusrühmad kohapeal endiselt toimivad (matkad ja metsamängud, oma linna orienteerumismäng, laagrid ja seikluspäevad, Libahundijälg...), tunnevad noored suurt puudust üle- Eestiliste matkade ja laagrite järele, mis õigustatult olid instruktiivlaagrid, kus korraldasid tegevusi spetsialistid. Hea mõte on algatada uut ning siis see üle anda kohalikele omavalitsustele. Igapäevane seikluringi töö küll, kuid kuidas jääb suurte seiklusüritustega? Selline süsteem jäi loomata. Võiks ju olla projektipõhine suurüritus, mida iga osalev rühm ka ise rahastab.

Seikluskasvatus on järjepidev ja põnev tegevus, kus märkamatu toimib kasvatus ning üks oluline motivaator, mis innustab paremini õppima, käituma ning kuuluma positiivsesse rühma – see on võimalus osaleda suurlaagrites ja matkadel.

Meie noored on koos Võhma ja Jõhvi noortega ikka aeg-ajalt ühiseid seiklusi ette võtnud ning nostalgitsedes ja nuttes taga kauneid vanu aegu, kutsus meie noortekogu kõiki seiklejaid üle Eesti öömattale.

NOORTERAADIO idee tuli kevadel, kui sattusime projekti "KONTAKT" raames Tartu Anne Noortekeskusesse. Tegemist on veebipõhise raadioga. Sügisel külastasime veel kord Tartu Noorteraadiot, et vastuseid saada oma miljonile küsimusele. Initsiatiivrühm on 10-liikmeline, kuhu kuulub ka neli tehnikahuvilist poissi. Kavas on korraldada noortesaadete ideekonkurss, leida saatejuhid ning läbi viia meedia-alane koolitus.

Kõige kõvem pätkel on tehnikaküsimus ning meie noorte tehniline taip ning hullumeelne fanatism, eeskujuks Tartu Noorteraadio vedaja Ülari Toots. Kas idee teostub ning kui palju aega ja ressursse selleks läheb, näitab tulevik.

TÜRI NOORED TEGID FILMI. Uus tegevusvaldkond meie noorte jaoks on filmindus, mille juurde sattusime tänu ühele koolitusele, kus said osaleda ka Türi noored. Nii juhtuski, et selle filmikoolituse lõputööna valmis Imavere ja Türi noorte koostööfilm "Lillakese seiklused maal ja võsas". Juhendajaks oli Bionika Erm Kesk-Eesti Noortekeskusest, kellel on oma M&B Stuudio.

Esimese filmi saamise lugu meenutab Martti Trampas (17): "Kunagi oli mul huvi vaadata noorte filmifestivali videoid, siis tekkis ka endal mõte midagi teha. Kogu teema ajasime ära tavalise DAT kodukaameraga, mida kahjuks enam pole. Lõppenud filmikoolitusel Imaveres õppisime videomaailmas kasutatavaid termineid, tutvusime tehnikaga, õppisime valgust sättima, filmimist, näitlemist ja monteerimist. Ületama pidin end

näitlemises, sest reeglina keeldun isegi kaamera ette minemast. Seekord tuli see lihtsalt ära teha. Lõpptulemusega jäin väga rahule – uued tuttavad, uued teadmised ning ca 20 tunniga ja "võõra" seltskonnaga paremat filmi teha ei saagi. Loodan, et kunagi tuleb selliseid koolitusi veel ja siis kestavad need ehk ka kauem. Siis saab vahepeal ka magada ning mõte säilib värskena ja tulevad ka paremad võtted, filmid ja seda enam täidab ka koolitus oma eesmärgi."

Kui sõrme annad, võtab kogu käe – filmikunst nimelt. Juunis-juulis valmis 50-minutiline mängufilm "BSS" (sest "Buss" on patenteeritud). Autorid on noored ise, stsenaariumist kuni montaaži ja muusikani välja. Nüüd mõeldakse vaikselt juba uuest filmiideest.

Tegemist on väga huvitava valdkonnaga, kus näitlema hakkavad ja saavad sellega suurepäraselt hakkama ka poisid, kes muidu ei saa sõnagi suust. Film on kindlasti selline valdkond, millega võiksid ja peaksid huvilised noored saama tegeleda pärast kooli. See pakub erinevaid rolle mitte ainult näitlejatele, vaid teadmisi ja fantaasiat vajavad ka kostüümid, meik ja võttepalts, mis tuleb leida kodukoha lähistelt, mis meenutaks näiteks kuuma Hispaania randa jms. Lisaks saavad noored teada oma kodukohast. Kirjanduslik anne leiab raketid stsenaariumis ning muusikaalsed fantaasiad helirežissööri töös.

KOHTUMISENI TÜRIL, HARIDUSE 1
(Türi kultuurimaja I korrus)!
Koduleht www.tyri.ee/tyrilaps

Rõõmus koostöö vabatahtlikega

Irina Golikova, SLKÜ vanem

Sillamäe Lastekaitse Ühing (SLKÜ) on tegutsenud alates 08.12.1989. Alustati kui paljulapseliste pereklubu, mis siiani laieneb ja reorganiseerib oma tööd. 1. oktoobril 1992 registreeriti Rakveres ühing Sillamäe Lastekaitse Liiduks ning 19.01.1995 muudeti liidu nimi Sillamäe Lastekaitse Ühinguks, et viia põhikiri vastavusse Eesti Vabariigi seadusega mittetulundusühingute ja nende liitude kohta. Sillamäe Lastekaitse Ühingu eesmärk on toetada programmilise tegevuse kaudu riiki ja kohalikku omavalitsust lastele igakülgselt arenemisvõimaluste loomisel. Sellel ajal töötas Sillamäe LKÜ vanemnatekogus Anna Daskevits, Alla Pihlak, Irina Barinova, Natalja Jermakova ja Endel Taar. Sillamäe Lastekaitse Ühing on tuntud ja tunnustatud organisatsioon oma pidevalt kasvava liikmeskonna ja ressursidega. Ühingul on traditsioonilised üritused, hea koostöö era- ja kolmanda sektoriga. Meie teenused on usaldusväärsed ja kättesaadavad. SLKÜ on kodanikualgatusel põhinev, avalikes huvides tegutsev ja kõlbelisi väärtusi kandev organisatsioon, mis lähtub oma tegevuses lapse vajadustest, väärtustab lapseks olemist ning loob lastele täiendavaid võimalusi arenguks.

Oleme ausad ja ütleme, et meie intergratsiooniprotsessid ja perearengud oleme suutnud teostada suure ja keerulise projektiga, mis nõudis meilt oskust osata kirjutada ja tõlkida tegevuskava ning aruannet. Suur tänu kõigile lastekaitse spetsialistidele ning kõige suurem tänu Ene Tombergile ja Alar Tammele, kes ai-

tasid täide viia meie ammuse soovi avada sellel aastal meie ruumides Viru 39 IDA-VIRUMAA TUGIKESKUS. Loodame, et pärast remonti algab siin tugev koostöö Ida-Virumaa erinevate organistasioonide ja Sillamäe Lastekaitse Ühingu vahel ning saame algatada palju uusi projekte.

LÜHIKE ÜLEVAADE

Meie missioon:

- Iga laps on isiksus ja väärtus,
- lapsega olemine on oluline,
- kodu ja perekond on tähtis,
- avatus ja koostöö,
- kodanikualgatus ja vabatahtlikkus.

Meie sihtgrupp:

Kuni 18aastased lapsed ja noored.

Koostööpartnerid:

Lapsevanemad, Astangu ja Vanalinna koolid ning muud lasteasutused, Ametühinguliit, Silmet, Loomingumaja, "Ulei" kogukond.

2007 TEGEVUSED

- "Ma + Sa on Meie",
- projekt/kampaania "Märka last",
- ajalooraamatu "15 aastat SLKÜ" koostamine.

Võrumaa Lastekaitse Ühingu tegemistest

Kadri Hummal

Kui ma 2006. a suvel Võrumaa Lastekaitse Ühingu juhtima asusin, oli ühingu hingekirjas 15 liiget. Käsil oli projekt "Võrumaa noorte nõustamiskabinet", mis osutas tasuta psühholoogilise nõustamise teenust.

Projekt kestis kuni detsembri lõpuni ning 2007. aastaks meile raha selle projekti jätkamiseks endisest allikast ei eraldatud. Jaanuaris oli nõustaja Siirile heelistajad kahjuks väga palju, mis andis märku olukorra tõsidusest ja nõustamisteenuse vajalikkusest Võru maakonnas. Vahepeal läbitud koolitused (MTÜ-de baas- ja projektikirjutamise koolitus), Lastekaitse Liidu mõttetalgud ja Brüsseli reisi ajal saadud teadmised teiste ühingute eestvedajatelt (suured tänud Illele Tartu Lastekaitse Ühingu) julgustasid ja innustasid projekte kirjutama. Peaesmärgiks oli taotleda toetust nõustamisteenuse taaskäivitamiseks. Teenuse jätkamiseks õnnestuski rahalist toetust saada sotsiaalministeeriumilt (läbi Hasartmängumaksu projektikonkursi) ja Võru linnavalitsuselt.

Augustikuu viimasel päeval avaski MTÜ Võrumaa Lastekaitse Ühingu koos sõprade ja toetajatega Võrus, Tartu tn 23 Meie Lapse Mure Keskuse, mille eesmärgiks on pakkuda Võru maakonna lastele ja noortele tasuta psühholoogilist nõustamist. Keskus nõustab ka peresid ja abistab vajadusel teiste spetsialistide juurde registreerimisel. Projektiperiood kestab 2007/2008 õppeaasta vältel e kuni mai lõpuni ja kokku osutatakse nõustamist 180 tundi. Kord nädalas tegutseb keskus ka MTÜ Võrumaa Lastekaitse Ühingu infokeskus, kus saab laenutada erialakirjandust, jagatakse tasuta infovoldikuid ning tutvustatakse erinevaid lastele suunatud projekte. Selle projekti käivitamisega lahendasime ühtlasi ka mure, kus hoida ühingu asju, kirjandust ja erinevaid brošüüre. Nüüd on meil oma ühingu ruum, mis on ühtlasi kujundatud hubaseks nõustamisruumiks.

Kuna ühingul puudusid töövahendid, tuli ka nende soetamiseks toetust paluda. Hetkel Võrumaa Arenguagentuuri lapsehoolduspuhkusel viibiva Ene Kerge nõu ja jõu toel esitasin Kohaliku Omaalgatuse Programmi projekti „Võrumaa Lastekaitse Ühingu vahendite soetamine“. Täna on meie ühingul elementaarsed töövahendid (printer, skanner, koopimasin, mälupulk jne) ning septembri jooksul valmivad ka ühingu logo, visiitkaardid ja reklaamtahvel.

Samuti tegime projektivaldkonnas koostööd Lastekaitse Liiduga, kus projekti „Loeme koos“ raames külastasid Võru Kesklinna gümnaasiumi lastekirjanikud ja valmisid laste endi meisterdatud raamatud. 1.juunil

toimus Võrus Lastekaitsepäeva tähistamise esimene katse. Idee oli teha lastele vahva rongkäik läbi linna. Üritustesari „90 aastat Võrumaa lasteaedu“ oli lasteaedade laulu- ja tantsupeo organiseerimisega küll ette jõudnud ja linnatänavad juba lasteaialaste rongkäiguks ära broneerinud, kuid meil, mitte-lasteaialastel, lubati rongkäiguga ühineda.

Juunis andsid Võrumaa Lastekaitse Ühingu liikmed ja vabatahtlikud oma tagasihoidliku, kuid südamest tuleva panuse Võru Linnavalitsuse sotsiaalosakonna organiseeritud Võru laste linnalaagrist osavõtjate aja sisustamisele. Lastega tehti pabernööril pildiraame ning kõikidest väikestest meistritest tehti ka raami sobiv portreepilt.

Võru Maavalitsuse Alaealiste Komisjoni projektikonkursiga taotlesime ja saime raha ka 3. novembril toimuvaks koolituspäevaks „Kui kuidagi ei saa, siis kuidas saab?“ Koolitajaks on Tallinna perekeskuse Sina ja Mina koolitaja Monika Soosaar ning koolituspäev toimub Uhtjärve ürgoru Nõiariigis. Koolituse sihtgrupp on käitumis- ja õpiraskustega Võrumaa noored, kelle väljavalimine toimub koostöös koolide sotsiaalpedagoogide, Võru linna laste hoolekandekomisjoni ja alaealiste komisjoniga. Eesmärk on pakkuda antud koolitust just neile lastele ja noorukitele, kes seda kõige rohkem vajavad.

Sel sügisel kuulub meie ühingusse 12 liiget: Mare Udras, Kadri Udras, Kadri Hummal, Anneli Mee, Ruth Kipper, Kadri Voomets, Piret Vaher, Lehet Laur, Eve Morel, Siiri Sikk, Õie Vahing ja Helena Linnamäe. Tulevikuplaanis on rohkem uusi aktiivseid liikmeid ning lisaks on tulemas mitu-mitu põnevat lastele suunatud projekti, aga nendest lähemalt juba järgmisel korral!

Päikselist sügist kõigile!

HARKU VALLA LKÜ

Aile Kaljola, Harku valla LKÜ liige

Harku Valla Lastekaitse Ühing on nüüdseks tegutsenud 6 aastat. Organisatsiooni kuulub üle 30 liikme, kes on väga erinevate elualade esindajad.

Lastele, noortele ja peredele suunatud programmid

Harku Valla Lastekaitse Ühingu põhitegevuseks on ürituste korraldamine.

Traditsioonilisemad neist on lastekaitsepäev, südamepäev ning detsembrikuine jõuluretk.

Iga aasta lõpul kuulutab ühing välja lastele ja noortele suunatud omaloomingukonkursi, mis kulmineerub järgmise aasta algul võistlustööde näitusega. Osalevad kõik Harku valla lasteaiad ja koolid. Väljapakutud teemal võib luua nii kunsti- kui kirjatöid. Viimati toimunud loovtööde konkurs kandis pealkirja "Naer on terviseks". Tabasalu raamatukogus oli laste töödest meeleolukas näitus.

Septembri lõpu pühapäeval pühendame maailma südamepäevale tavapäraselt ühe sportliku pereürituse, mis toimub vabas õhus – Tabasalu Looduspargis. Oleme püüdnud juhendada Maailma Südameföderatsiooni algatatud juhtmõtetest ja tunnuslausetest, propageerides tervislikke eluviise. Tänavu on südamepäeva teema "Terved perekonnad, terved ühiskonnad".

Kuna lastekaitse ühingu organiseeritud üritused ongi enamasti perekesksed, siis haakub see suurepäraselt meie tavade ning eesmärkidega.

Südamepäeva üritustel oleme soovijaile pakkunud võimalust mõõta oma tervisenäitajaid: pulsisagedust, vererõhku, kolesterooli- ning veresuhkrutaset. Sel puhul on oma abikäe ulatanud meditsiinitudengid ja -spetsialistid.

Päevakavas on alati olnud tervistedendavad sportlikud mängud, võimlemine ning enda võimete proovilepanek. Vahelduseks aktiivsele liikumisele oleme südamepäevale esinema palunud oma ala asjatundjaid, kes on kuulajatele rääkinud erinevatel tervise- ja ohutustemadel. Näiteks jagas härra Igor Volke möödunud sügisel tarvilikke nõuandeid tuleohutuse ja õnnetuste korral tegutsemise kohta oma sõnavõtus "Ohutus vähendab südamevalu".

Meie ühingu missioon on ärgitada valla inimesi mõtlema ning arutlema suitsetamise ja alkoholi tarvitamise probleemide üle. Südamepäev kui üks terviseürituste tipp-sündmusi on selleteemaliste küsitluste ja loengute korraldamiseks sobiv aeg.

Tervis ja turvalisus on olnud märksõnadeks ka mitmetel teistel Harku valla LKÜ üritustel.

Nii oli juunis toimunud lastekaitsepäeval valla lastel võimalik sooritada liikluseksam ning saada jalgratturi juhiloa. Ka oleme mitmel puhul jaganud lastele helkureid. Kõik ikka selleks, et teedel-tänavatel turvalisem liigelda oleks.

Sellest sügisest sai alguse projekt "Parem kooli algus", mille raames teeb meie ühing koostööd Harku vallavalitsuse, Lastekaitse Liidu ja Rannamõisa lasteaiaga. Eesmärk on terve aasta jooksul toetada lapse ettevalmistust kooliks. Abiks on mängud, toredad tegemised suvelaagris, kuid ka vanemate temaatiline koolitamine.

Pivarootsi lastelaager „Minu turvaline maailm“

11.–16. juunil toimus Läänemaal, Pivarootsis suvelaager "Minu turvaline maailm". Sel aastal sai laagrirõõmudest osa 63 valla 7–12-aastaslast. Harku valla LKÜ koostöös Harku valla Noorsootöökeskusega on korraldanud väga populaarseks kujunenud suvelaagrit Pivarootsis juba neli aastat. Tuge on saanud ka Harku vallavalitsuselt. Laagrikasvatajad olid traditsiooniliselt Harku valla noorsootöötajad ning Tallinna Pedagoogilise Seminari noorsootöö tudengid-praktikandid. Kuna laagri põhiteema oli turvalisus, siis püüti lastele pakutavates tegevustes ka sellest juhendada. Kohale oli kutsutud Lääne Politseiprefektuuri Haapsalu Politseijaoskonna juhtivkonstaabel Vichterpal. Räägiti noorte liiklusohutusest, vajalikust varustusest jalgratta või mopeediga liigeldes ning jalakäija õigest käitumisest. Tutvuti avaliku korra eeskirjadega. Lastel oli võimalus esitada küsimusi politseitöö kohta. Mälestuseks jagati käepaelu „Liikle ohutult". Laagri kestel oli lastel võimalik osaleda mitmetes õpitubades ja sportlikel üritustel. Põhirõhk oli seekord suunatud erinevas vanuses laste koostöö soodustamisele. Meeskonnamängudest saadud kogemused õpetasid ennast ja teisi usaldama. Lastega mängiti mitmeid rolli- ja suhtlemismänge. Tore oli läbida seiklusrada, proovile panna enda isiklikke, kuid ka rühmas koostegutsemise võimeid.

Suvelaagris korraldatud plakatikonkurs "Mis on minu jaoks turvalisus?" andis aimu laste tunnetest ja mõtetest, mis seonduvad turvatundega. Helged värvid särasid nendest töödest vastu. Pivarootsis valminud plakatid olid septembri lõpunädalatel Kullo Lastegalerii näitusel „Sellised me oleme".

Kõik laagrilised said cd-plaatidel kaasa ühistest tegevustest jäädvustatud pildid. See on kena mälestus, kuid ka uudne moodus lapsevanematele laagris toimunud ülevaate andmiseks.

Ühingu liikmeskond ja tulevikuplaanid

Harku valla LKÜ eestvedaja on lastekaitse spetsialist Helve Keel. Tema algatusel saavad mitmed ühingu tegemised teoks.

Kolmandik ühingu liikmeskonnast on aktiivsed tegutsesjad, kes ohverdavad oma aega põhitöö kõrvalt. Kogunetakse peamiselt ürituste korraldamise eesmärgil. Tulevikus võiks kokkusaamisi rohkemgi olla, kaasates ka ühingu passiivsemaid osalisi. Ka kõik uued liikmed on alati teretulnud, abistamiseks värskete ideedega ning ühingu uute tegevusvaldkondade loomisel. Üks organisatsiooni ootustest edaspidiseks ongi töötada välja arengukavast tulenevaid uusi alalisi ja projektipõhiseid tegevusi ning rakendada ja koordineerida nende teostumist.

Hindame kõrgelt ka oma valitsuselt saadud rahalist abi. Toeks on olnud kõikide Harku valla LKÜ ürituste läbiviimisel. Loodame ka tulevikus koostööd vallavalitsusega jätkata.

Harku Valla Lastekaitse Ühingu tegemistega saab tutvuda meie kodulehel www.harkulaps.ee.

PUUHÖBÜ 2007

Kairi Laid, Hiiumaa LÜ

7.–8. juunil toimus Hiiumaa Lastekaitse Ühingu korraldamisel ja Eesti Lastekaitse Liidu ning mitmete kohalike inimeste ja asutuste toetusel Kärddlas projekt "Puuhöbü".

Selle projekti raames valmis Kärddla Ühisgümnaasiumi hoovil 14 puuskulptuuri. Skulptoriteks olid Maire Pöldma, Siiri Sülla, Natalia Kuhi, Rita Altmets, Anneli Ainjärv, Silver Treiman, Sulev Loopalu, Tõnu Soop, Ivo Mänd, Aivo Kaivapalu, Ain Jepišov, Tõnu Liivo Hiiumaalt ja Endel Konsa Jänedalt. Päevade üleskutset teha ise valmis üks puukuju järgisid isa ja poeg Joonas ja Mati Lepna.

Projekti eesmärk oli valmistada lastele mängimiseks ja vaatamiseks toredaid puukujusid. Kõik Hiiumaa lasteaedade mänguväljakud said ühe puukuju. Võimalusel arvestasid skulptorid juba kujude valmistamisel lasteaedade soove ja nägemust. Valmisid mõmmik, taksikoer, troll, krokodill, perekond, paat, pallipuu, jännes, part jne. Külalisena kutsutud Endel Konsa puukujude ansambel "Külalised Kollulast" koosnes kolmest kujust.

Üritust külastanud lapsed võtsid kujud kohe omaks, mängisid nendel juba valmimisjärgus ja valisid omale lemmikuid. Pereisad ja -emad vaatasid kujude valmistamist ja küsisid skulptoritelt ka nõu.

Loodame, et tore üritus jätkub juba tuleval aastal.

Projektist "Lapsed hoitud, emad tööl" Põlva mängutoani pallike

Veera Kutser, PLÜ vanem

14. septembril toimus Põlva Lastekaitse Ühingu minikonverents, kus tehti kokkuvõtte projektist ja räägiti mängutoa jätkusuutlikkusest.

Projekt „Lapsed hoitud, emad tööl“ sai alguse 2004. aasta oktoobris, kui riigikantslei rahvastikuminiistri büroo valis meie Põlvamaa Lastekaitse Ühingu oma partneriks ning koostöölepingule andis nõusoleku Põlva linnavalitsus. Teiseks projektipartneriks Eestis on MTÜ Perekasvatuse Instituut. Rahvusvahelised partnerid on rahvusvaheline koostöölepe Primavera, Welsh Development Agency Wales'is, Res International Itaalias ja Conseil General des Cotes d'Amor Prantsusmaal. Projekti rahastab EQUAL.

Projekti üldeesmärk – suurendada lapsevanemate (peamiselt emade) tööhõivet paindlike lapsehoiuteenuste süsteemi loomise abil.

Selleks planeeriti järgmised tegevused, millest 3 tähtsimal oli meil suur osa.

- Perepäevahoiu mudeli koostamine, alternatiivsete väikelastehoiu võimaluste kaardistamine;
- perepäevahoiu teenuse loomine;
- perepäevahoiu hoidjate koolitamine ja nõustamine;
- perepäevahoiu kodude ja ruumide kohaldamine;
- konverentsi korraldamine alternatiivsete lapsehoiuvõimaluste teemal;
- uurimistulemuste kirjastamine ja levitamine;
- lapsehoidja meetoodilise materjali väljatöötamine;
- laste mängutoa avamine Põlva linnas.

Projektist täpsemalt saab lugeda aadressil www.nlib.ee/lapsehoid.

Praegu on üks peamisi pere- ja tööelu ühitamise raskuspunkte Eestis väikelaste hoid. Kuigi 80-ndatel aastatel oli suund, et laps kasvab kodus 3-nda eluaastani, siis nüüd soovivad vanemad tööle minna juba siis, kui laps on üheaastane või kui vanemahüvitis lõppeb. Seepärast ongi alternatiivsete lastehoiuvormide otsimine aktuaalne, paljudes omavalitsustes napib lasteaiakohti. Sel juhul on 1–4-aastane laps oma pereliikmega kodus või on lapsel mitteametlik hoidja. Põlva LKÜ projekti eesmärk on perede jõustamine väikelastele alternatiivse hoiuvõimaluse loomisega Põlva linnas ning luua 3 töötajaga mängutuba. Konkreetselt selle ülesandega hakkas tegelema 3-liikmeline meeskond ja ülesanded jagunesid nii:

Veera Kutser – PLÜ juhina kõigel silma peal hoidmine, läbirääkimised, info ja meetoodiline töö, ettekanded ja rahakanded.

Tiina Jurs – projekti koordineerimine Tallinna ja Põlva vahel, paberimajanduse korrashoid, seirekomisjoni tööst osavõtt.

Taimirovelle Romantsov – tegevjuhina otsene töö mängutoa käivitamisel: remondil silm peal hoida, koostada tegevuskuu aruanded, muretseda vahendid ja organiseerida koos lapsehoidja Ülle Sulamäega lapsehoid.

TEGEVUS ALGAS 2005. aastal

- 2005. aasta I poolel toimusid ruumide otsingud, koosolekud ja arusaamine, mis vajab tegemist.
- Aprillis alustas linn sotsiaalmaja e. Perekeskuse planeerimist ning meie mängutoa idee sobis. Algas ruumide remondiperiood ja Taimirovella ning Üllel lapsehoidjaks õppimine. Perekeskuse Instituut organiseeriski 1. lapsehoidjate koolituse Eestis.
- Mängutuba alustas tänastes ruumides, Jaama 69, novembris 2005. Selleks korrastati remonti vajavad ruumid. Projektiga saime raha inventari ja mänguvahendite jaoks, ise koostasime infovoldikud ja AVASIME mängutoa 29.11.2005. Tööd tegime algul 4, siis 5 päeva nädalas 9.00–13.00.
- Ametlikult avas vastremonditud mängutoa tollaegne rahvastikuminiister P.-E. Rummo 29. aug 2006.
- Kahe aastaga oleme jõudnud selleni, et kuu aja jooksul kasutab hoiuteenust vähemalt 30 last. Tuleb tunnistada, et meedia ja teabevoldikute kõrval on ikka kõige tõhusam reklaam suust suhu – vanemalt vanemale.
- Statistika põhjal oli mängutoas hoiul keskmiselt 6 last päevas ning laste keskmine vanus 1–3 aastat. Mängutoa teenuse kasutajatest elab linnas umbes 1/3, teised kasutajad on Põlva vallast ja mujalt maakonnast.

MIDA ANNAB SELLINE MÄNGUTUBA?

SEE PAKUB:

- alternatiivset võimalust lisaks lasteaiale – just SÕLME-EALISELE lapsele,
- lapsepuhkusel emadele ja kodustele lastele suhtlemisvõimalust,
- lapsevanematele võimalust oma aega vabamalt kasutada, osajaga tööl käia,
- lapsele vaheldusrikkaid tegevusi uues ja rohkete õppevahenditega keskkonnas väljaõppinud lapsehoidja juhendamisel.

MIS ON LAPSEHOIDJA TÖÖÜLESANDED?

- Füüsiliselt ja psüühiliselt turvalise keskkonna tagamine,
- lapse arengu toetamine päevase tegevuse kaudu lapse ealisi vajadusi arvestades,
- lapse isikliku hügieeni jälgimine, juhendamine, abistamine,
- lapse toitumise jälgimine ja vajadusel abistamine,
- suhtlemine perekonnaga, lapse sotsiaalsete kontaktide arendamine.

MILLISED TEGEVUSED TOIMUVAD MÄNGUTOAS

- vaba mäng
- ronimine redelil
- liikumismängud vahenditega
- lauamängud
- lasteraamatute ettelugemine, koos lapsega vaatamine
- joonistamine
- rütmiharjutused ja -mängud
- laulmine
- meisterdamine
- voolimine
- köieronimine
- õues mängimine – liivakast ja liumägi

KES JA MIKS VAJAVAD LÜHIAJALIST LAPSEHOIDU?

LAPS – sotsiaalsed kontaktid, turvalisus, heaolu

LAPSEVANEM – vaba aeg, eneseharimine, osajalalise töö võimalus

OMAAVALITSUS – seaduse, kindlustada kõigile 1–7aastastele lastele hoiuvõimalus lasteasutuses, täitmine; perele loodud toetav teenus

RIIK – seaduste ja poliitiliste lubaduste täitmine

Projekti plussid

- Projekt tõi linna mängutoa ja uue teenuse vormi.
- Koostöökogemus PLÜ-le osalemaks pikaajalises suures projektis.
- Põlva linnavalitsuse igakülgne toetus ja abi.
- Meeskonnaliikmete suhtlemisvõimalused ja lähedused.
- Positiivne tagasiside vanematelt.

JÄTKUSUUTLIKKUSE RISKID

- Seadusega pole KOV-I kohustust lapsehoiuteenust pakkuda.
- Rahastamisskeemid on igas KOV-s omamoodi, näiteks ostab teenust vaid siis, kui selleks vajadus, s.t. lasteaiakohti on puudu.
- Pärast projekti lõppu ei jaksa lapsevanem omavalitsuse toetuseta teenust osta.

Mida me teeme, et tagada projekti jätkusuutlikkus?

- Taotlesime Põlvamaa Lastekaitse Ühingu mängutoale tegevusloa Põlva Maavalitsuselt 2007. a juunis.
- 3. septembrist 2007 jätkas mängutuba iseseisvalt ja sai nimeks Pallike.
- Põlva Linnavalitsus lubab jätkata PLÜ-I ruumide kasutamist null-rendiga ning tasub kommunaalkulud.
- September–detsember 2007 on mängutoa “katsumise aeg” – kui palju tekib kulusid, kui palju peresid hoiuteenust kasutavad jne.
- Välja on töötatud teenuse kirjeldus ja teenuse hinnad ning teavitatud omavalitsusi.
- Osajalalise töölepinguga on võetud tööle 2 kutsetunnistusega lapsehoidjat.
- Taimirovelle Romantsov on nüüdsest mängutoa Pallike perenaine.

Praegu jääb Põlva haridusruumis söimekohtadest vajaka just 1–2aastastele lastele.

Seega, on olemas teenust vajav sihtrühm, ruumid, sisustus ja vahendid ning kutsetunnistusega lapsehoidjad. Usume, et mängutuba Pallike jätkab tasa ja targu ning väga suuri „hüppeid“ ette ei tule. J

Põlvamaa Lastekaitse Ühing ütleb suure AITÄH! Rahvastikuministri Büroole ja projektijuhtidele Erika Vahtmäele ning Liina Pärtelile; Põlva linnavalitsusele ja linnavalitsusele.

Mängutoal PALLIKE on oma koduleht: mangutubapolvas.onepagefree.com/

Eesti Lastekaitse Ühingu tegevusest laste suvelaagrite organiseerimisel

Alar Tamm, Lastekaitse Liidu juhataja

Häälekandja Märka Last kevadnumbris andsin lubaduse, et kohtume taas sügisel, jätkates Eesti lastehoolekande ja lastekaitse kujunemise teemal. Sel korral kajastan põgusalt 1918.–1940. a tegutsenud Eesti Lastekaitse Ühingu ühte olulist tegevusvaldkonda, mis oli suunatud laste tervise tugevdamisele ja parandamisele. Tutvudes Riigiarhiivis dokumentidega, saan Teieni tuua mõned olulisemad momendid korraldatud suvekolonite eesmärkidest ja tegevusest.

Eesti Lastekaitse Ühing (ELK) asutati 28. aprillil 1919. Sel ajal elas Eestis kokku 293000 kuni 16aastat last. Et laste eest hoolitsemine oli tolle ajajärgu üheks tähtsamaks ülesandeks, siis selle töö tarvis ühiste jõudude koondamiseks asutati iseseisev organisatsioon Eesti Lastekaitse Ühing. Noore riigi julgeoleku esmane ülesanne oli kindlustada oma riigi tulevik tugeva noorsoo kasvatamisega. Üldine viletsus riigis, laste alatoitlus, perekondade korterikitsikus ja puudulik rietus, mille all kannatasid eelkõige kehvemad perekonnad, oli aga eelduseks laste tervise halvenemisele. Üldisest viletsusest tingituna olid laste organismid nõrgad ning muutusid veelgi nõrgemaks ja vastuvõtlikumaks haigustele (tiisikus oli sel ajal haigus, mis laastas ja murdis maha elujõulisi kodanikke). Loodud Eesti Lastekaitse Ühing aitas aga laste ja emade eest hoolitsemisele igati kaasa, seades oma tegevuse prioriteediks puudust kannatavatele lastele abi andmise, laste kasvatamise ja laste õiguste kaitse, samuti emade toetamise pärast sünnitamist.

Rahva Tervishoiu korralduse seaduse § 17 järgi on maa- ja linnaarstide ülesandeks tervishoiutöö tegeliku ja tehnilise juhtimise igakülgne parandamine maa- või linnavalitsuse piirkonnas.¹ Riigiarhiivi kaustas „Narva Linnavalitsuse kaust 1937“ on leitav ringkiri, kus endiselt palutakse ministriumidel koostada nimekirjad kõikidest nendest perekondadest, kus vanemad elavad koos ja oleksid oma tööjõu või eluviisi suhtes suutelised lapsi küll ülal pidama, kuid kellel aineiline olukord tekitab raskusi laste kasvatamisel ja nende eest hoolitsemisel.

Ministriumide korralduses kästakse nimekirja võtta ka need vanemad, kus lapsi peab ülal vaid üks vanematest, teine on surnud või ei võta üldse oma lapse ülalpidamisest osa. Nimekirja koostajad peavad dokumentidesse märkima lahen-dusi, mil viisil tuleks perekondi siiski abistada, et nende aineiline seisukord paraneks niivõrd, et laste kasvatamisel esinevad ainelised raskused kõrvaldataks ning lapse tervis ei kahjustuks. Sellisesse üleriigilisse süsteemi kuulusid ka puudust kannatavad lasterikaste perekondade lapsed. Samas märgitakse arhiivi dokumentides, et kitsaskohti oli lastekaitsetöö koordineerimises, sest puudub kooskõla lastekaitse ja hoolekande tegevustes. Süsteem, mida alustati vabatahtlike organi-

satsioonidega, arenes ning riik panustas üha enam ise ja organisatsioonide kaudu rahva elujõu ning laste tervise parandamisse.

1920. aastatel sai alguse ja töötasid tulemuslikult laste suvekolonid, mille sisuks oli laste tervis eest hoolitsemine, toitmine ning vajadusel ravi ja aktiivse puhkuse korraldamine. Algusaastatel korraldasid suvelaagrite peamiselt eraorganisatsioonid, nagu Eesti Lastekaitse Ühing, Eesti Punane Rist, Raudteelaste Hoolekande, Eesti Lastesõprade ühing. Kooliarstid oli määratud riskigruppi üle 3500 lapse, kellele oli vajalik toit, puhkus, hariduses järeleaitamine. Lapsi oli palju ja kahjuks oli neist võimalik paigutada kolonidesse vaid üks kolmandik. Alates 1920. aastast töötasid Eesti Lastekaitse Ühingu eestvedamisel suvekolonid Viimsis, Ohtus, Esnas, Paliveres, Narva-Jõesuus, Alaveres, Nõmmel, Lustiveres jne.

Nõrga tervisega ja kehvadest peredest lastele suvekolonid üle Eesti

Üks suuremaid ja kiiremini arenevaid suvekoloneid asus Lustivere mõisas. Suvelaagri korraldajaks oli Eesti Lastekaitse Ühing. Esimesel suve 1928. a võeti vastu 115 last, kes kosusid suvelaagris kuni 58 päeva. Lustivere mõisast alguse saanud suvekolonil läks nii edukalt, et 1930 alustas mõisas juba alaliselt tööd laste sanatoorium-puhkekodu.

Eesti Lastekaitse Ühing kasvas ja korraldas lastekaitsealast tegevust väga jõudsalt, saades raha annetuste ja korjanduste teel, liikmemaksudest, valitsuselt ja muudest sissetulekutest.

Nagu mainitud, näitas ka riik suvelaagrite organiseerimisel initsiatiivi, korraldades alates 1929. aastast 2 suvekolonit. Lisaks korraldasid omavalitused 3 kolonit riigi rahadega ja 3 oma rahadega. Arhiividokumentides on valitsuse 2 teadaanne, et Narva-Jõesuus peab riik ülal kahekuulist laste suvekolonit. Koloni tegutsemiseks palkas sotsiaalministeerium vajaliku personali, mis koosnes 15 isikust.

Ennetustegevuseks ja laste alatoitluse tagajärgede likvideerimiseks annab 1929. aastal Pärnu maavalitsus korralduse laste suvekolooniade kohta, milles kõik selle piirkonna algkooli juhatajad, valla- ja alevivalitsused peavad korraldama laste puhkuse hea toidu, päikese ja õhuga. Korralduses rõhutatakse, et just need komponendid muudavad laste organismi tugevaks ja teevad nad vastupidavaks. Pärnumaa laste suvekoloni alustas tegevus 1929. a.3 Pärnumaal, Sindis tegutses „Lodjas“ – looduskaunis kohas oli loodud suvekoloni, kus kosutati ja parandati terve maakonna laste tervist. Tulemused olid nii head ning tegevus populaarne, et soovijaid oli märksa rohkem kui vabu kohti ja võimalusi.

1929 korraldas „Lodjas“ 100 lapsele kahes vahetuses suvepuhkuse. Vahetus kestis 1 kuu (20. juuni–22. juuli). Suvekolonisse võeti eeskätt nõrga tervisega lapsi, leskede, vallasemade ja suurte perekondade kehvade kodanike lapsi. Ettepanekud ja soovitusel laste osas tegi kooli hoolekogu ja kooli arst. Kui kohti ja ruumi jäi üle, võeti vabadele kohtadele lapsed vanemate kulul (15 krooni päevas). Lastele tuli kaasa anda võimaluse järel: seljariided, ihupesu 2 vahetust, jalatsid ja müts. Pärnumaa laste suvekoloni juhataja sai palgaks 90 krooni kuus, ühes prii ülalpidamisega, ning kasvatajad palgaks 40 krooni kuus, ühes prii ülalpidamisega. Sui-gu valla koolijuhataja kirjutab oma avalduses: „...õpilane põdes talvel raskel kujul gripi haigust ja vajab kosutust. Lapse isa, sõjainvaliid, suri käesoleva aasta kevadel, ema on taluteenijaks, varanduseta. Emal on veel teine kooliealine laps ülalpidamisel, keda tahab talusse karjaseks anda“. Kooljuht annab veel avalduses teada, et teateid saaks ema kooli kaudu. Laste vanus oli suvekolonides 5–15 aastat. Enamik lapsi olid aga 10–13aastased.

Huvitav on teada ka Pärnumaa suvekoloni eelarvest ja majandamisest 20.juulist–20. augustini 1929 (1 kuu), 100 last.

Tulud

1. Töö- ja Hoolekandeministeerium	1035 krooni
2. Pärnu Linnavalitsus	600 krooni
3. Pärnu Maavalitsus	2 505 krooni

Personalist oli tööl 50 lapse kohta juhataja, arst, 2 kasvatajat, teenija-keetja ja 2 teenijat. Lapse toidupäev oli arvestusega 18 krooni kuus. Dokumentidest nähtub, et peeti ka vanemate osas andmeid koos kontaktaadressidega. Lapsi kaaluti ja fikseeriti nende kasv saabumisel ja pärast lahkumisel vastava korra alusel. Laste kehakaalust ja pikkusest koostati tänapäeva mõistes tulemuskaart pärast 1-kuist suvekolonis viibimist. Suurt rõhku pandi laste toitlustusele.

Menüü

- Hommikusöök kell 9.00, kus tavaliselt pakuti muna-rooga, kohvi või kakaod, võileiba.
 - Lõunasöök kell 13.00, kus pakuti praadi ja magustoit. Menüüs on põhitoidu komponendiks kartul, mida pakutakse koos kala, liha, heeringa- või lihakastmega. Nädalas kahel korral pakutakse ka lihasuppi klimpidega ja hernesuppi lihaga.
 - Ooteks pakuti saia, kisselli, piima või kakaod.
 - Öhtusöök kell 20.00, mis piirdus pudru või piimasupiga.
- Nõrkadele lastele anti toitu juurde ja korraldati erilaud, kus suuremal hulgal rasvaineid ja vahepeal muna antakse. Neile lastele antakse veel lõunale lisaks tükk leiba või ja soolaga.

See oli lühike sissejuhatus suvekoloni teemasse. Üleskutse vabatahtlikule tööle laste heaks edenes, kuid nõudis üha enam juurde palgalist tööjõudu. Süsteem täiustus, muutus keerulisemaks, sest vaja oli tegeleda arvestuse, planeerimise ja kontrolliga üha enam. Järgmises häälekandjanumbris, kevadel 2008 jätkame ülevaate andmist arhiivimaterjalide põhjal ja keskendume enam päevaprogrammidele tegevustele suvekolonides.

Kasutatud allikad:

1. Riigiarhiiv, Narva Linnavalitsuse kaust 1937, kirjavahetus Haridus ja Sotsiaalministeeriumiga
2. Riigiarhiiv, Narva Linnavalitsuse kaust 1939, kirjavahetus sise-, kohtu- ja Välisministeeriumiga
3. Pärnu Maavalitsus 1929- 31, Hoolekande osakond, toimik Pärnumaa laste suvekolooniaste kohta puutuv kirjavahetus

Naine ja ema 1920. aastate karskusliikumises

Maarja Keskaik, Tallinna Ülikool, Ajaloo Instituut

Helmi Pett-Mäelo tegevus Eesti naiste karskusliikumises 1920. aastatel
Bakalaureusetöö

Iga riigi olulisim ressurss on inimeste tervis. Vastutust rahva elujõulisuse tagamise eest peaks ideaalis kandma terve ühiskond. Üha enam on Eestis hakatud tähelepanu pöörama alkoholist tulevatele probleemidele. Sotsiaalministeeriumis on moodustatud esimene ministeeriumite-vaheline töögrupp alkoholitarbimist piirava kontseptsiooni väljatöötamiseks, kuna sotsiaalministeeriumi andmetel sureb alkoholi tõttu Eestis 2000 inimest aastas. Alkoholi liigtarbimise ning sellega kaasnevate probleemide temaatika oli aktuaalne ka 1920. aastatel. Karskusaate propageerimine toimus sel ajal eeskätt erinevate isikute ning organisatsioonide initsiatiivil ehk võrreldes tänapäevaga, oli olukord vastupidine – praegu on alkoholi negatiivse mõju peamiseks teadvustajaks pigem riik, seevastu organisatsiooniline karskusliikumine omab marginaalset ühiskondlikku kandepinda. 1920. aastatel tegutsesid aktiivselt kodanikualgatuslikud karskusorganisatsioonid.

Otsene samm naiste karskusalas tegevuse alustamiseks Eestis astuti 1922. aasta sügisel Karskusseltside Kesktoimkonna koosolekul. Seal otsustati kokku kutsuda üleriiklik kongress, mis pidi paika panema naiste karskusalas tegevuse tulevikuperspektiivid Eestis. Naiste karskuspäeva üleriiklik kongress toimus 25.–27.03.1923 Tartus, Vanemuise teatri saalis. Karskuspäevast osavõtjaid, umbes 300 naist ühendas vaimustus ning üksmeel. Helmi Mäelo (Eesti Naiste Karskusliidu üks asutajatest) arvates lepiti naiste karskustöö organiseerimise kui paratamatu pahega – esimest üleriiklikku nõupidamist ei lubatud nimetada kongressiks, vaid karskuspäevaks – mida enam ei suudetud ignoreerida.

Helmi Mäelo nägi naiste karskusliikumises võimalust pääseda lähemale erinevatele ringkondadele. Seetõttu oli oluline välja töötada programm, mis aitaks saavutada püstitatud eesmärgi. *“Kui karskusliikumisele kaasa tömmata naise, peab tegevus olema säärase, mis naise huvitab, puudutab ja seob. On kindel, et üldised karskusseltsid kunagi ei saa oma töökava korraldada eriti naiste kohaselt.”* Samuti nagu mehel, lasus ka naisel süü pahele teadlikult või mitteteadlikult kaasaaitamises. *“Naine peab tõstma oma väärtust, peab kõrgemale seadma oma nõudmised, peab alandavaks tundma mehega kaasa soppa langeda, siis võime kindlad olla, et muutub seltskonna üldine tasapind.”* Helmi Mäelo töökspidamistest järeldeb, et just naisel lasus vastutus alkoholivaba kultuuri kujundamisel, samuti kohustus vabastada ja niiöelda üles äratada Eesti riik ning selle mehed “alkoholismi alandusest”.

ENK liikmeteks võisid olla kõik täiskarsuse ideaali kandvad karskusorganisatsioonid, osakonnad, rühmad ja ka teiste naisseltside erine-

vad osakonnad. Iga liitu astunud naine pidi andma karskustöötuse: *“Ma tean, et joovastavad joogid ja uimastavad ained, mida inimesed tarvitavad, tekitavad häda ja viletsust, lõhuvad koduse õnne ja laste tuleviku ja seepärast ei tarvita ma ise ega paku teistele neid mürgiseid aineid ega suitseta.”*

Karskusaate levitamise kõrval üritas ENK sekkuda ka alkoholipoliitikasse. Sel eesmärgil töötati välja alkoholitarbimist vähendavad piirangud, mis nägid ette järgmisi samme: alkoholitulude kustutamine nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste korrallistest tuludest (viies need üle erakorraliste tulude alla), koduveini valmistamise keelamine monopoli õiguse kehtestamise läbi, muusika, tantsu, varietee keelamine alkoholi müügikohtades, alkoholireklaami keelustamine (välja arvatud silt joogikoha nimega ning alkoholi hinnakiri joogikohas), alkoholsete jookide üleriikiline müügikeeld öhtutundidel ja öisel ajal. Välja töötatud piirangud ei aidanud lõpuni vähendada alkoholitarbimist ning lahendada sellega kaasnevaid probleeme. Peaaegu sajand hiljem ei ole muutunud alkoholitarbimist piiravate meetmete sisu Eestis. Kvaliteetse elu äratundmine peab siiski algama igast inimesest enesest ning kahtlemata on inimeste väärtushinnangute ja hoiakute muutmise pikaajaline protsess, kuid muuta saab vaid seda, millele ühiskond vastuvõtlik on.

Karskustegevuse eesmärkide läbikukkumises süüdistas ENK eeskätt üliõpilaste pikaajalist joomistraditsiooni ning majandusministeeriumi, kes väidetavalt oli huvitatud vaid riigikassasse raha kogumisest. Helmi Mäelo andmetel pidanuks 2000. aastaks Eesti rahvaarv ole-

ma kahanenud 800 000 inimeseni. Naiste madalat sündimist pidas ta marginaalseks põhjuseks. Helmi Mäelo prognoos Eesti rahvaarvu languse kohta ei ole õnneks paika pidanud, kuid tema tonaalsus iseloomustab selgelt karskustegevuse ja -liikumise ebaõnnestumist. Alkoholi liigtarbimine oli ja ka on terve ühiskonna pikaajaline pahe ning seetõttu tundub karskustegevus üleüldiselt olevat pigem idealistide mõneti liiga naiivne maailmavaade. 1920. aastatel vähenes alkoholitarbimine ühiskonnas, kuid seda võib seostada noores Eesti Vabariigis valitsenud idealismiajastuga – inimesed olid enam avatud ja vastuvõtlikud uutele ideedele ning muudatustele. 1920. aastate alguses olid ka inimesed vaesemad, kuid 1930. aastate teisel poolel, jõukuse kasvades hakati enam tagasi pöörduma tavaelu rutiinist eemale viivate joovastavate väljundite poole.

Vastutust alkoholiga seonduvate probleemide ees kandsid Helmi Mäelo arvates eelkõige lapsevanemad. Perekonna tähtpäevadel sunniti last sageli niiöelda klaasi tõstma. *“Nii kaua, kui alkoholi perekondades sallitakse, niikaua ei saa meie temast mitte lahti ja niikaua ärgu kurtku vanemad, isad ega emad, et nende lapsed jooma on hakanud.”* Helmi Mäelo arvates polnud nõrk inimene, kes alkoholiklaasi oma sõrmede vahele ei võtnud, vaid see, kes ilma selleta läbi ei saanud. *“Õige ja täieliku laste ja vanemate vahelise armastuse leidmise üheks suuremaks eeltingimuseks on karske kodu.”*

Iseenesest mõistetavaks peeti ema kasvatuslikku mõju, kuid paljud naised tihti alahindasid oma eeskujul olulisust. *“Ei ole kindel ükski keeld ega seletus lastele, kui vanemad seda enestele lubavad, sest lapse järelaimamise tung on suurem käsust.”* Helmi Mäelo arvates peab naine emana teadma oma suurt kasvatuslikku mõju ning seeläbi kandma vastutust oma laste eest.

Helmi Mäelo hinnangul oli kasvanud, võrreldes varasemate aegade, alkoholitarvitamine naiste hulgas. Ebakarskust pidasid paljud neist vabaks ja peeneks kombeks. Vähenenud oli nende naiste hulk, kes kodudes ja perekondades oleksid nõudnud täielikku karskust.

Eestis olid emadepäeva mõtte algatajateks, ideede propageerijateks ja tegelikeks juhtideks naiste karskusliikumise juhtivad tegelased. Esimest üleriiklikku emadepäeva tähistati Eestis 1923. aasta juunikuus, mitte veel maikuu teisel pühapäeval. Tinglikult võib antud traditsiooni tegelikuks alguspunktiks lugeda 1922. aastat, mil Helmi Mäelo – Soome eeskujul – organiseeris emadepäeva tähistamise oma ema auks Tartumaal Udernas. Nimelt pidas Helmi Mäelo emadepäeva tähistamist uute kasvatuslike võtete selgitamise üheks vahendiks. Ta lootis emadepäevast kujundada rahva suure pidupäeva, mis annaks vanematele vaimset jõudu ja uusi teadmisi kasvatuspõhimõtete kohta ning noored õpiksid väärtustama ema-isa tähtsust nende elus. Peale oma esialgse eesmärgi pidi emadepäev ühendama naisi alkoholivastases võitluses. Uderna emadepäevale järgnenud aastal tähistati antud sündmust juba paarikümnes naisorganisatsioonis üle Eesti ning 1924. aastal tähistati emadepäeva juba terves riigis. Helmi Mäelo suureks heameeleks tunti sümbooliat eelkõige emadepäeva kui mõiste sisu vastu. Naiste Karskusliidu ettepanekul kuulutati tähtpäev paljudes kohtades kiriklikuks emadepäevaks, mida ei pidanud oluliseks saksameelsed pastorid. Emadepäeva hommikul heisati sinimustvalged lipud ja orkestrid mängisid laulu „Ema süda.“ Emadepäev võeti Eestis vastu suure innu ja entusiasmiga ning emadepäeva sooviti näha kui ühiskonna pikaajalist traditsiooni. Helmi Mäelo eeskujul õppis Eesti 1920. aastate ühiskond väärtustama emarolli. Emadepäev nähti kodu kui ema põhilise tegutsemiskoha aupäeva.

Väidetavalt vähenes alkoholitarbimine 1920. aastate teisest poolest kuni 1930. aastate alguseni. Tulevikku vaadates pidas Helmi Mäelo oma tegevuses oluliseks karskustööd laste hulgas, seetõttu tuleb rahvuslikust aspektist lähtudes

hinnata tema püüet kindlustada Eesti püsijäämist. Helmi Mäelo oli sihikindel, et teostada oma eesmäärke, kuid muuta sai vaid seda, millele ühiskond vastuvõtlik oli. Helmi Mäelo ja ENK tegevus 1920. aastatel mõjutas eelkõige ühiskonna suutumist naisesse ja saavutas naise väärikama suhtumise iseendasse. Ilmselt tänu Helmi Mäelo tegevusele ja eeskujule hindasid paljud naised ümber oma tulevikuperspektiivid. Nad ei näinud enam iseennast kui pelgalt laste sünnitajat ja koduhoidjat, vaid nende teadvusesse jõudis asjaolu, et naine on hea ema ning elukaaslane ka siis, kui ta on tegev väljaspool kodu. Helmi Mäelo lootus alkoholivabast kultuurist ei kandnud vilja, kuid tähelepanuväärne on tema saavutus juurutada – tänapäeval nii iseenesest mõistetavana tunduv – emadepäeva tähistamise traditsioon. Helmi Mäelo oli idealismiajastu noor, täis suurt teotahet ning temas peitus soov ja lootus muuta ühiskonda niimoodi, et kõigil oleks parem elada.

Noortekohvik

Kätlin Mikiver, LL häälekandja „Märka last“ projektijuht

Pärnu mnt 9 asub üks väljastpoolt võib-olla isegi märkamatu, kuid seest see-eest äärmiselt hubane kohvik. Täpsemalt öeldes **[nk]** ehk Noortekohvik.

Nagu kohviku kodulehelt lugeda võib, on selle koha rajanud noored ise selleks, et pakkuda noortele välja paik ideede teostamiseks ja arendamiseks, propageerida uimastivaba elustiili, korraldada üritusi jne.

Kohvik on veidi hämar, mängib vaikne jazzmuusika. Ühe laua taga istuvad vanuses 20+ tõsiste nägudega midagi väga tähtsat arutavad ülikonnas noormehed. Natuke kaugemal neist aga üks ema oma väikese lapse ja sõbrannaga. Leti taga seavad mitu noort neidu ja üks noormees, kes kõik on kokku tulnud õhtuseks koosolekuks. Istume kohviku rõõmsameelsete töötajatega lauda ja alustame intervjuud. Meile räägivad oma mõtteid elust ja olust Paula, Margot, Heidi, Liis ja Lauri.

Milline on teie arvates üks tüüpiline Eesti noor?

V: Väga seinast seina on ju.

V1: Ma võin öelda – kindlasti on tal Rate'is* konto.

V: Ei ole!

V2: Orkut!*

V: No ütleme siis nii, et need, kellel Rate kontot ei ole, neil on siis Orkuti konto. Paljud suitsetavad. Paljud joovad, no nii mõni õlu nädala sees, aga siis reedeti, noh, täis ikka. No päriselt! Ei ole nii või?! On küll ju.

V2: No võib-olla on muutunud paremuse poole, kui see oli mingid aastad tagasi.

V: Minu arust on palju hullemaks läinud.

V3: Ei, no asi on selles, et me oleme vanemaks saanud ja näeme nüüd asju teistmoodi.

V: Minu arust on hullemaks läinud... ja mida aeg edasi, seda hullemaks läheb.

V3: Nooremad on ikkagi jah.... Eestis noor tahab erineda.

Kuidas ta erineda saab?

V3: Peamine väljund on muidugi välimus. Kõikvõimalikud ekstreemsused on väga esindatud, igal pool linnas näha.

V3: Ükskord olid mul koolikõrvalt sõbrad ka, aga enam ma ei tea... Kohvik ja kool on kogu aeg. No sõbrad ikka muidugi!

V5: Sõbrad, trennid.

Kas kohvik ühendab nii töö kui sõbrad?

V:5 Veel väga mitte.

V2: Ma arvan küll.

Milleks on noortele see kohvik vajalik?

V: Selleks ongi, mis siin paistab.

V4: Siiski välismaal on seda erinevist rohkem märgata.

V5: Aga Eestis on see ka suurenenud.

Aga millega teie vabal ajal tegelete?

V: Arvuti.

V5: Kui pole kuhugi minna, siis tulakse siia.

V4: Pärast kooli on siia hea tulla.

V: Harilikult on Viru keskus, eks?

V5: Tore, rahulik, taskukohased hinnad.

V3: Siin ei ole laaberdavaid turiste ja no suitsuhaisu ei ole enam kuski, aga alkoholi ei ole siin ja sellist BAARI ja melu ei ole, nagu igal pool on.

V4: Siin on noored.

V2: Siin on hubane!

V5: Ei pea niisama Viru keskuses istuma.

Te enne rääkisite alkoholi tarbimisest noorte hulgas. Mis te arvate, mida saaks teha noored ise, et see muutuks?

V: Mõistus võiks koju tulla! Sellest peab ikka lõpuks ise aru saama.

V2: See ongi. See tuleb vanusega ka.

V4: Aga tegelikult ikka nii noorelt hakatakse juba jooma...täitsa lõpp!

V: No seal on erinevad põhjused ka, miks. Mõnele on see äge, teisel lihtsalt raske elu või midagi.

V5: No see on see alkoholipoliitika ka, et reklaamid keelati ära.

V4: Teatud kellaajast.

Muudab see midagi?

V5: No otseselt seda kohe näha ei ole, aga tulevikus kindlasti.

V: Minu arust on nagu see, et vahet pole. Et need, kes reklaami usuvad, need teevad nagunii. Kes ise mõtleb, sellele ei mõika ka see alkoholi reklaam.

V3: Noor ei pane seda reklaami tähelegi.

V: No mina ka ei pane, ma ei pane üldse reklaami tähele.

V5: See aitab ka, et pead olema 21, et saada alkoholi osta.

V: Aga Kristiine keskusest ei saa enam osta! Täiesti kinni pandi!

Aga kas see Kristiine Prisma otsus oli teie arvates positiivne või negatiivne?

V: No minu arust see igasugune vabaduse piiramine, et ei saa osta, ei ole ju hea. Aga samas inimene peaks ise aru saama, et see on mõtetu. See, et sa paned sellele range režiimi peale, mõjub vastupidi.

V5: See on jah nõme.

V3: Võib-olla jah, seda rohkem inimesed seda tahavad. See on pigem inimese enda südametunnistuse ja mõistuse küsimus, kui palju ta seda alkoholi tarbib või kui palju ta sellest aru saab, mida ta endale teeb või teistele. Et need piirangud pigem õhutavad seda vastumeelsust.

V5: Pärast läheb see veel popimaks, kui veel rohkem keelata.

Teie kohvikut reklaamitakse alkoholi- ja tubakavabana. Mis on see boonus NK juures, mida te pakute alternatiivina noortele?

V: Mängime malet.

V4: Huvitavad lauamängud.

V5: Erinevad üritused.

V4: Tasuta internet.

Kas kohvik on nüüd täpselt selline, nagu te seda alguses ette kujutasite?

V: Tema teab, tema on algusest peale olnud.

V3: Kusjuures alguses, kui saime

kõik ruumida ja hakkasime seda korda tegema, mõtlesin, et sellest midagi head asja saa. Tegelikult ON KÜLL täpselt see, mida ma lootsin! See on nii koduseks saanud. Hästi mõnus!

Teadaolevalt on välismaal samalaadseid kohvikuid. Kas olete jõudnud mõnda neist ka külastada?

V3: Ei ole. Aga välismaalastega on meil kokkupuuteid küll olnud. BBC ajakirjanik käis intervjuud teemas.

V: Lauri (Lauri Beekman, AVE juht) rääkis, et need kohvikud on kuskil Suurbritannias olemas.

V3: Soomes on.

V2: Eelmine aasta käisin Wales'is ja seal oli hästi suur probleem noorte seas just see, et neil ei ole mitte kusagil olla. See oli siis eelmise aasta seisuga. Ja minu teada on seal ka nüüd juba midagi. Kui ma seal rääkisin inimestega, et meil plaanitakse teha mingi aja pärast see kohvik, siis kõik olid aa-that's-great! (oo, see on lahe!) ja kui ma rääkisin neile nüüd, et meil on see tehtud ja olemas, siis kõik tahavad nüüd siia tulla!

Aga milline on olnud teie enda tuttavate ja sõprade reaktsioon, kui olete nendele sellest kohvikust rääkinud?

V: Kust kohast sihukene asi raha teenib? – on esimene küsimus.

V3: Kui ma ütlesin ära, et alkoholi- ja tubakavaba, siis kostis mõnelt poolt, et miks keegi sinna tulema peaks? Aga mõned olid huvitatud ka, aga paljud ei tea, mida oodata.

V4: Paljud ei tea, kus see on.

V3: Kuna reklaamid on väljas, et alkoholi- ja tubakavaba, siis paljud arvavad, et see on järjekordne propaganda. Et tambime nüüd seda, et alkohol ja tubakas on pahad jne, et see annab võib-olla sellise negatiivse suhtumise.

Aga kas teil käib siin ka palju täiskasvanuid?

V2: Enamus on noored.

V3: No käib täiskasvanuid ka. Vahel vanemad oma lastega tulevad, nagu praegugi näete.

V2: Suvel käisid vanemad daamid siin kohvil. Väga kiitsid. Ütlesid, et tore kohvik ja hea, et noortele selline koht on tehtud.

V3: See on hästi positiivne, et nii paljud on tulnud ja lihtsalt öelnud, et teil on nii tore ja mõnus siin.

V5: Läpakatega tullakse ka, sest netti saab siin kasutada.

Teil toimuvad siin ka erinevad üritused nädalalõppudel. Millised täpsemalt?

V3: Eelmine nädal oli just reggae-üritus. Taninfo korraldas seda. Algul oli vähe rahvast, kuid lõpuks oli rahvast täis, tuba pime ja näidati filmi ja värki. Mõnus oli! Rahvast ikka käib.

Taninfo korraldabki siin erineva muusikastiiliga üritusi ja need hakkavad tavaliselt reedeti olema. Kas just iga reede, aga paar korda kuus ikka.

V: Meil on juba mingisugused esinejad olemas. Kalender on meil täis igasuguseid üritusi.

Kas peale muusikaõhtute toimub ka muud?

V: Meil käis siin üks ajakirjanik.

V3: Madis Jürgen.

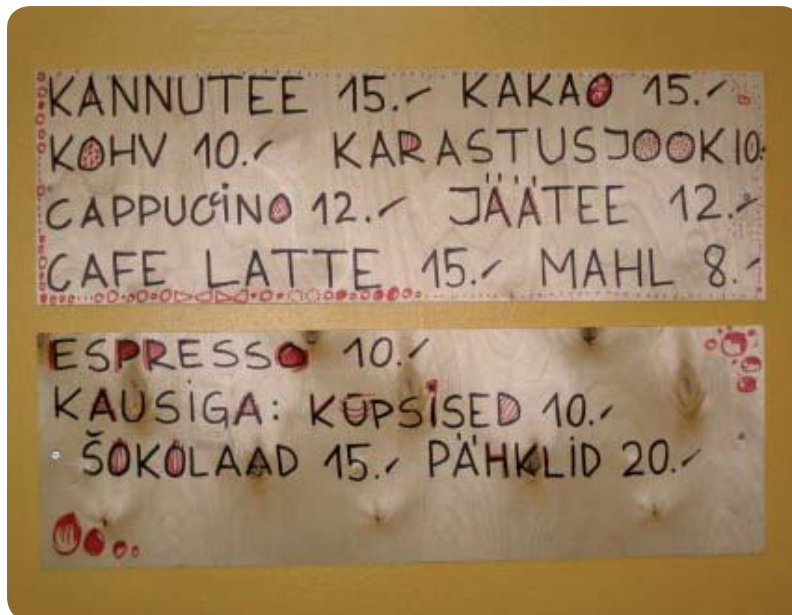
V: Strandberg käis rääkimas.

Kui palju siis teil huvilisi on?

V3: Need kohtumised on AVE (Alkoholivaba Eesti) korraldatud ja siis käib siin ka vanemaid inimesi kuulamas. Kui käis rääkimas Madis Jürgen, siis olid enamus ikka noored. See toimus Noorte Öö raames. Noored tulid siia, kuulasid kaks tundi, küsisid palju. Hästi huvitav oli!

Mis on kohvikupidamise juures need keerulised ja rasked asjad, mis ette tulevad?

V2;V4: PÕRANDA PESEMINE!

See on küll ju hea, kui rohkem muresid ei ole?

V3: Jah, meil ei ole. Siinne atmosfäär on nii positiivne. Klientidega suhtlemine ja kõik see tuleb isenesest ja on nii vaba.

V5: Varsti tulevad soojad toidud, siis läheb natuke keerulisemaks.

Ja mis te tahaksite öelda noortele, kes seda intervjuud lugema juhtuvad?

V2: Tulge meile külla!!!

V3: Mõistus koju!

V2: Ma tahtsin enne öelda veel, et kui oli juttu vanemate inimest kohta, et kui ma juulis siia tööle tulin, rääkisin oma vanaemale ka, et lähen tööle kohvikusse. Vanaema küsis, et kuhu sa siis lähed? Ma ütlesin, et noortekohvikusse. Vanaema kohe: „Ah, see tubaka- ja alkoholivaba kohvik“. Ma küsisin, kust ta seda kuulis. Ütles, et uudistes on sellest nii palju rääkinud!

Ja mina ei ole sellest tegelikult absoluutselt midagi kuulnud! Ajalehtedest vist olen natuke aga raadiost ja telest mitte.

V4: Ma ka mitte!

Aga mille kaudu see jõuaks noorteni?

V3: Koolides peaks just reklaamima. Kevadel läks meil kiireks, kuna kool hakkas kohe läbi saama ning me ei jõudnud eriti reklaami teha seal.

V5: Ja kõik ei pruugi seda kohta leida. Läbi sõprade ja niisama tullakse ka uudistama..

V2: Selleks, et tee siia leida, peab reklaami tegema. Postreid kleepima.

Kui kellelgi tekkis huvi kohvikut külastada, seal esineda või tekkis suur soov kuidagi sellele toredale kohale kaasa aidata, siis Noortekohvik asub Tallinnas, Pärnu mnt 9 ning koduleht on www.ave.ee/ kohvik.

* Rate ja Orkut on väga populaarsed noorteportaalid internetis, kuhu saab üles riputada oma fotosid, suhelda sõpradega jpm.

Kuidas tunda ära ohtu lapsele ja kuidas sellest hoiduda?

Pille Alaver, Põhja Politseiprefektuuri kriminaalosakonna lastekaitsetalituse politseijuhtivinspektor

Hiljuti pöördus lastekaitsetalituse 25aastane noor neiu, kes rääkis sellest, et teda väärkohtles seksuaalselt 20 aastat tagasi umbes 17aastane noormees. Noormees tuli Tallinnas, Mustamäel tüdruku kodukandis tema juurde ja kutsus endaga kaasa, et talle kassipoegi näidata. Tüdruk oli oma kodu lähedal, ümbrus oli lapsele tuttav ja ta ei kartnud meest, loomad meeldisid talle ka. Tal oli olnud seni õnnelik lapsepõlv ja temaga ei olnud midagi juhtunud. Mees viis ta 9-korruselise maja pööningule, võttis tal riided seljast ja ahistas teda seksuaalselt kõikvõimalikul moel. Mees ei teinud talle otseselt haiget, ei ähvardanud ega löönud teda, ütles hoopis, et armastab teda. Koju jõudes ei rääkinud tüdruk vanematele juhtunud, kuid mõne aja pärast avastati tal suguhaigus, mida raviti kinnises haiglas.

Praegu on see meespedofil 37–40-aastane. Kui palju lapsi võis ta veel ahistada, kas ta teeb seda tänini?

Eelnev lugu räägib sellest, et väärkohtlemise ohvriks võib langeda igaüks ning juba päris väikestele lastele tuleb rääkida neid ümbritseva võivatest ohtudest. Lastele tuleb öelda, et tundmatu inimesega ei minda kaasa kassipoegi vaatama ega midagi muud tegema. Lapsi ei väärkoheldud ainult 20 aastat tagasi, seda tehakse ka täna ja väärkohtlejaks ei ole alati võõrad.

2002. a astus Nõmmel 39-aastane mees korduvalt oma 12-aastase kasutütrega vaginaalsesse seksuaalvahekorda. Esimesel korral kasutas ta vägivalda, edaspidi andis tüdrukule raha. Asi toimus, kui ema oli tööl või hiljem ka siis, kui

kõik pereliikmed, ema ja vennad, viibisid kodus, 3-toalises üürikortoris. Pea-aegu aasta vältel oli kasuisa 2–3 korda nädalas oma kasutütrega seksuaalvahekorras. Kui laps enam ei jaksanud, rääkis ta sellest oma vanemale õele, keda mees oli samuti varem ahistanud ning kes soovitas tal abi otsida. Tüdruk pöördus õe nõuande peale kooli psühholoogi poole ning sealt jõudis teade lõpuks politseisse. Kasuisa kannab hetkel 4,2-aasta pikkust vangistust.

Kurb oli loo juures asjaolu, et eeluurimise ajal toetas lapse ema igati meest ning tüdruk oli ilma igasugusest peretoest. Lapse käekäik tegi muret ainult vanglas viibivale kasuisale, kes abi leidmiseks vangla psühholoogi poole pöördus.

Enamasti pannakse sellised kuri-teod toime ilma pealtnägijateta, tihti teatakse juhtunud liiga hilja ja siis on politseil keeruline süüdlase süüd tõendada ja mingisuguseidki asitõendeid koguda. Oluline on lapse ahistamise lõpetamiseks kiire sekkumine, samuti on tähtis pedofiilist teada anda kasvõi 20 aastat hiljem, kuna enamasti jätkavad nad oma tegevust surmani.

Selliste lugude kordumise vältimiseks on oluline lapsi võimalikult varakult teavitada neid ümbritseva võivatest ohtudest nii võõraste kui ka omade eest. Lastega kokkupuutuvad spetsialistid peaksid usaldama oma vaistu ja olema tähelepanelikud lastega toimuva suhtes.

Tallinnas ja Harjumaal tegeleb alla 14-aastaste laste seksuaalse ja ka füüsilise väärkohtlemise juhtumite uurimise ja avastamisega Põhja Politseiprefektuuri kriminaalosakonna lastekaitsetalitus (tel. 612 5921), vanemate laste väärkohtlemist menetletakse territoriaalses politseiosakonnas (tel. 110).

Oodata on tugevaid maavärinaid – hüperaktiivsetel lastel algas kool!

Tuuli Elstrok, SA Eesti Lastefond

Tänaseks on pea kõik kuulnud mõistet "hüperaktiivsus". Seda kasutatakse muuhulgas ka iseloomustava sõnana ning vägisi jääb mulje, nagu oleks hüperaktiivsus karakteri omapära, mida inimene vabalt kontrollida suudab. Tegelikus on aga sootuks teine.

Aktiivsus- ja tähelepanuhäirega (ATH, üldistatuna „hüperaktiivseid“) lapsi on Eestis keskmiselt 7–12% kõigist lastest ning ATH on tegelikult väga kurnav ning närvesööv psühhiaatiline häire, mille tõttu kannatavad nii lapsed ise kui ka nende vanemad, õed ja vennad, sõbrad, koolikaaslased ja õpetajad.

Hüperaktiivne laps on sageli pisiasjade märkamisel tähelepanematu, sellest tulenevalt teeb ta ka hooletusvigu, tal on raske korrale alluda, näiteks oma korda mängus oodata, mänguasju või õppevahendeid teiste lastega jagada, sõna kuulata; laps on impulsiivne – alustab tegevusega enne, kui korraldus lõpuni öeldud on, igasugused välised ärritajad kallutavad teda põhitegevusest kõrvale. Hüperaktiivne laps on ka kergesti mõjutatav, mistõttu on tal suur oht langeda koolist välja, sattuda alkoholi või mõnuainete sõltuvusse ning mis seal salata, ka kuritegelikule teele.

Hüperaktiivsust saab lapsel diagnoosida alates 5ndast eluaastast ning kõige sagedamini tehakse seda umbes 7nda eluaasta paiku, siis, kui laps kooli läheb ning paratamatult peab käskudele-keeldudele alluma ja korraldusi täitma hakkama. On aga ka juhtumeid, kus juba 3-aastasele lapsele on vastav diagnoos pandud.

Selliste laste vanemate elu on äärmiselt väsitav, sest pidevalt peavad

nad jälgima, kas lapsel on kõik ained õpitud, kas tal on õiged kooliasjad kotis, kas ta ikka jõuab hommikul kooli, kas koju tulles sööb, peseb end jne. Ka suhted kooliga on enamasti pingelised, kuna vanem ootab õpetajalt, õpetaja omakorda vanemalt mingisugust imet, mis muudaks väikese pahareti eeskujulikuks lapseks, kellega on nii lasteaia, koolis kui kodus lihtne toime tulla, sest enamasti

tugirühmad, mis hetkel töötavad neljas linnas üle Eesti: Tallinnas (2 eestikeelset ning üks venekeelne rühm), Tartus, Viljandis ning Pärnus (eesti- ja venekeelne rühm). Rühmad kohtuvad kord kuus ning osalemine neis on tasuta.

Tugirühm on koht, kuhu on alati oodatud kõik vanemad ning õpetajad, kes tunnevad aeg-ajalt, et nad ei tule oma lapse kasvatami-

käitub hüperaktiivne laps otsekui Joosep Toots – sehkendab kogu aeg, tegeleb saja tegevusega korraga, ei tundu kuulavat, kui temaga räägitakse ega püsi pudeliski paigal. Sagedased on ka vanemate alusetud enesesüüdistused. Vanemad tunnevad, et küllap tegid nad kusagil vea, küllap ei ole nad oma last õigesti kasvatanud. Need vanemad vajavad tuge ja mõistmist, mida nad kahjuks sageli oma pere ja lähedaste juurest ei leia.

Et aidata hüperaktiivsete laste vanemaid, loodi 2001. aastal Eesti Lastefondi juurde hüperaktiivsete laste vanemate ning õpetajate

se-õpetamisega toime. Diagnoosi olemasolu pole oluline, kõik see, millest tugirühmades räägitakse, on hea nii hüperaktiivsetele kui ka teistele lastele. Tugirühmas saavad vanemad end tühjaks rääkida, välja elada nii oma positiivseid kui negatiivseid emotsioone, jagada ja kuulata kogemusi ning saada teavet ka erinevatest kirjandusmaterjalidest.

Tugirühma suur pluss on see, et kõik mõistavad üksteist poolt sõnalt ning kedagi ei kritiseerita. Lapsevanemad, kes alguses on suures masenduses tugirühma tulnud, suhtuvad mõne aja möö-

dudes oma lapse tempudesse ja pahandustesse huumoriga ning räägivad sellest kui naljakast juhtumisest, mis omakorda süstib uut energiat ja lootust ka teistele vanematele. Olukord, kus kõik asjad lapse käes katki lähevad ning seletamatul kombel purunevad, oli emale alguses vihatekitav, ent nüüdseks on ta mõistnud, et tema eriline, hüperaktiivne laps tekitab tahtmatult kogu aeg koduseid maaväriainid ning et sellega tuleb harjuda ning otsida parimaid võimalusi toime tulla.

Kooli alates on hüperaktiivse lapse peres maaväriainid kahtlemata juurde tulnud – laps peab pärast pikka suve end rutiini ning teismoodi korruga ümber harjutama ja see pole alati lihtne. Alljärgnevalt mõned soovitusel hüperaktiivse lapse vanemale. Pane laps istuma õpetaja lähedale,

et oleks võimalik pidev silmside, pinginaabriks rahulik õpilane, kes pakub sulle positiivset eeskuju. Seinad peaksid olema vabad liigset tähelepanu äratavatest materjalidest.

Jaga pikad ülesanded väiksemateks osadeks, et laps näeks töö lõpu ja tulemust. Kasuta koos suuliste juhenditega ka kirjalikke.

Lepi klassijuhatajaga kokku, et ta aitaks jälgida, kas lapsel saavad kõik kodused tööd ja järelvastamiste ajad päevikusse kirja.

Lepi lapsega kokku koduste ülesannete tegemise aeg ja reeglid ning muutke need igapäevaseks.

Koduste ülesannete tegemine tuleb lapsele sisse harjutada. Õppimist soodustab kindla ajakava olemasolu.

Sea sisse regulaarsed kohtumised õpetajaga ning leidke viise, kuidas teineteist aidata. Teise poole süüdistamine ei aita koostööle kaasa,

edu korral proovige pigem teineteist tunnustada.

Küsi lapselt, kuidas tal on kõige parem õppida. Laps on ekspert ja teab ise kõige paremini!

Need on vaid mõned näpunäited, mida vanemad ja õpetajad tugirühmades üksteisele jagavad. Et ATH-ga seonduvast rohkem aimu saada, tule kindlasti Eesti Lastefondi hüperaktiivsete laste vanemate ja õpetajate tugirühmade igakuistele kohtumistele! Kohtumiste ajad leiad aadressilt <http://www.elf.ee/tugiryhmad> ning helistades telefonil 64 111 88.

Eesti Lastefond tegutseb 1988. aasta veebruarist ning on seega vanim lastekaitsega järjepidevalt tegelev organisatsioon Eestis. Eesti Lastefondi eesmärk on lastekaitse igakülgne arendamine, samuti ÜRO lapse õiguste konventsiooni rakendamisele kaasa aitamine.

Ühise Mure meetod – võimalus võidelda koolikiusamisega!

Ühise Mure meetod (ÜMM) on koolikiusamise käsitlemise meetod, mis on eriti efektiivne just teismeliste varjatud grupikiusamise puhul. ÜMMi looja on Uppsala Ülikooli pedagoogikaprofessor väliseestlane Anatol Pikas. ÜMMi põhiidee seisneb selles, et meetodit rakendav õpetaja sekkub varjatud kiisamise juhtumise terapeutilise vahendajana, viies individuaalsete ja grupivestluste kaudu konflikti osapooled nii kaugele, et leitakse ühine mure, millele hakatakse üheskoos lahendust otsima.

Lastekaitse Liit on välja koolitanud toimivad kiisamisvastased meeskonnad Kuressaare Põhikoolis ja Kuusalu Keskkoolis. Mõlemast koolist on tulnud ka

juba positiivset tagasisidet, näiteks Kuressaare Põhikooli direktori Jaan Lemberi hinnangul on koolis õhkkond sel aastal märgatavalt parem (vt „Kuressaare Põhikool astub Ühise Mure meetodiga koolivägivalla vastu“, 14.09.2007 Oma Saar).

ÜMMi koolituse raames õpetatakse välja 7–20-liikmeline koolimeeskond (juhtkond, õpetajad, tugipersonal jne), kes hakkab meetodit oma igapäevatoos kasutama. Koolituse puhul on väga oluline juhtkonna liikmete osalemine meeskonnas, et oldaks kursis meetodi põhimõtete ning rakendamisega. Lisaks iseseisvale käsiraamatu läbitöötamisele räägitakse 2 koolituspäeval läbi ÜMMi põhitõed ning harjutatakse terapeutilise vahendaja oskusi läbi rollimängude. Plaanime ka koolimeeskondadele supervisioone ning seminare, et jagada üksteisele kogemusi ning nõuandeid.

ÜMMi koolitajad on Auli Andersalu-Targo ja Merit Lage, võimalusel on koolitustele ja supervisioonidele kaasatud ka meetodi autor Anatol Pikas ning meetodi pikemaajalised kasutajad Rootsist.

Lisainfo Ühise Mure meetodi ja koolituste kohta: Merit Lage, merit@lastekaitseliit.ee

Kuusalu Keskkooli koolitus koos meetodi autori prof. Anatol Pikasega

Häiglaravil viibivate laste heaolu eest seisjate Euroopa Ühendus (EACH – European Association for Children in Hospital)

Lagle Suurorg

1961. aastal loodud häiglaravil viibivate laste heaolu eest seisjate Euroopa Ühendus (EACH - European Association for Children in Hospital) on katusorganisatsioon ühendustele, kes hoolivad laste heaolust enne häiglaravi, seal viibimise ajal ja pärast ravi. Vabatahtlikkuse alusel moodustatud organisatsioon laienes Euroopas pärast selle loomist kiiresti. Käesolevaks ajaks on EACH-iga ühinenud 16 Euroopa riigi ja 18 Jaapani organisatsiooni.

Organisatsiooni esimesel üle-Euroopalisel konverentsil "Lapsed häiglas", mis toimus Leidenis 1988. aasta mais, võeti vastu häiglasviibivate laste õiguste harta. EACH-i liikmete eesmärgiks on harta põhimõtete juurutamine kõigi Euroopa riikide seadustesse, määrustesse ja juhistesse, mis puudutavad lapse ravi.

1988. aastal koostatud häiglaravil viibivate laste õiguste harta 10 punkti sisaldavad nõudeid, mida peab järgima iga häiglaravile paigutatava ja häiglaravil viibiva lapse suhtes. Harta nõuded sisaldavad muuhulgas lapse ja tema vanema õigust saada igakülgset teavet vastavalt oma eale ja arusaamisvõimele. Samuti on lapsevanemal õigus osaleda kõigi lapse tervist ja ravi puudutavate otsuste langetamisel ja saada selleks vajalikku teavet. Häiglaravil viibivatele lastele tuleb tagada nende eale ja tervislikule seisundile vastavad võimalused mänguks, puhkuseks ja hariduse omandamiseks ning luua keskkond, mille kujundus ja sisustus vastab lapse vajadustele ning kus lapse eest hoolitseb vastava ettevalmistuse saanud personal.

2001.aastal Brüsselis toimunud konverentsil lisati harta põhimõtete elluviimise konteksti selgitav lühitutvustus.

- Kõik hartas mainitud lapse õigused ja kõik lapse heaolu ja laste õigusi järgivad tegutsemised peavad olema esimesel kohal häiglas /asutuse tegevuses selleks, et suurendada laste heaolu.
- Hartas mainitud õigused haaravad kõiki haigeid lapsi, sõltumata nende haiguse iseloomust, vanusest või puude olemasolust, nende päritolust, sotsiaal-kultuurilisest taustast ning ravi läbiviimise kohast (kas häiglas või ambulatoorselt).
- EACH-i harta on vastavuses ja tihedalt seotud ÜRO lapse õiguste konventsiooni nõuetega ja puudutab lapsi vanuses 0–18 aastat.

Hartaga ühinenud organisatsioonid arvavad, et harta põhimõtted on aidanud kaasa häiglaravil viibivate laste heaolu parendamisele, kuid eesmärgi saavutamiseks, ka Eestis, on veel palju teha.

Liikmesorganisatsioonid kogunevad iga kahe aasta järel üldassambleele, mis on avatud ka teistele huvitatud organisatsioonidele.

Organisatsiooni töö korraldamiseks nimetavad rahvuslikud liikmesorganisatsioonid ühe delegaadi koordineerivasse komiteesse. Komitee toimib täidesaatva organina, kes planeerib ja võtab vastu otsuseid organisatsiooni tegevuste suhtes. Komitee poolt valitud koordinaator tegutseb peasekretäri kohustes.

Üldassamblee koosolekutel võivad osaleda ka mitteliikmed ja isikud, kes jagavad ühiseid huvisid ja eesmärke.

2007. aasta alguses kuulusid häiglaravil viibivate laste heaolu eest seisjate Euroopa Ühendusse järgmised organisatsioonid: Associazione per il Bambino in Ospedale (Itaalia), Action for Sick Children (Suurbritannia), AKIK-Bundesverband e.V (Saksamaa), Association Pour l'Amélioration des Conditions d'Hospitalisation des Enfants (APACHE), Assoc. Amici della Pediatria (Itaalia), Children in Hospital Ireland (CHI), HU Ass. Pour l'Humanisation de l'Hopital en Pédiat (Belgia), Institute de Apoio a Crianca (IAC), KIB Children Care (Austria), Kind en Ziekenhuis (Holland), Kind & Spital (Sveits), Nobab Norway (Norra), Nobab Sweden (Rootsi), The Network for Playtherapy & Hospital Environment for Children - NPHC (Jaapan), Suomen Nobab (Soome) ja Umhyggja (Island).

Organisatsiooni viimasel üldkoosolekul Viinis 2007. aasta aprillis võeti vastu uued liikmed Austriast, Tšehhist, Horvaatiast, Kreekast, Ungarist, Sloveeniast ja Hispaaniast. Häiglaravil viibivate laste heaolu eest seisjate Euroopa Ühenduse järgmine konverents, korraldajaks Suomen NOBAB, toimub 12.–14. septembril 2008 Helsingis.

Häiglaravil viibivate laste heaolu eest seisjate Euroopa Ühendusest saab rohkem informatsiooni kodulehelt www.each-for-sick-children.org.

Sotsiaaltööst lastehaiglas

Dagmar Narusson, Kätlin Raud
SA TÜK lastekliiniku sotsiaaltöötajad

Sihtasutus Tartu Ülikooli Kliinikumi lastekliinikus on sotsiaaltöötajad olnud tööl üle kümne aasta. Nende aastate vältel on sotsiaaltöötajate klienditöötegevusi juurde tulnud, ka töömeetodid ja sotsiaaltöötajate teadmised on täienenud. Algselt kuulusid sotsiaaltöötaja tegevuste hulka konsulteerimine, nõustamine, juhtumitöö ja võrgustikutöö. Peamiseks sihtgrupiks olid lastekliinikus statsionaarsel ravil või hooldusel olevad lapsed, vähem ambulatoorsel ravil lapsed ja nende lähedased. Aastate vältel on lisandunud vast-sündinud laste vanemate teavitustöö, puuetega laste rehabilitatsioonialane töö, mis hõlmab hindamistegust, pereliikmete nõustamist, võrgustikutööd ja teenuste koordineerimist. Viimastel aastatel on lisandunud infogruppide korraldamine lastevanematele ja erinevad haigla keskkonda lapsesõbralikumaks muutvad tegevused (loovtegevused, näitused jmt).

Lastekliiniku sotsiaaltöötaja püüab koostöös lapse ja/või tema pere liikmetega leida võimalusi kujunenud olukorra leevendamiseks ning jagada informatsiooni, kuidas haiglaravilt koju jõudes elu korraldada. Sotsiaaltöötaja aitab perel otsida toetavaid teenuseid väljaspool haiglat ning vajadusel luua kontakt tugi-võrgustikuga. Lastekliinikusse jõuab ka neid peresid, kus vanemad ei tule laste eest hoolitsemisega toime kas isiklike probleemide (alkoholism, narkootikumide tarvitamine, piiratud toimetulekuvõime jmt) või vajalike ressursside puudumise (vähesed rahalised võimalused, sobiva elukoha puudumine jmt) tõttu. Alati polegi sellistel juhtudel lapse haiglasse paigutamise peamiseks põhjuseks tervises seisund, vaid hooletusse jätmine ja sellega kaasnevad probleemid. Nende juhtumite puhul on alati vajalik sotsiaaltöötaja sekkumine, et uurida pere kodust olukorda ja korraldada lapse elu-olu pärast haiglast lahkumist. Koostöö nimetatud perede vanematega pole alati lihtne, kuna vanemad ei taha mõista kujunenud olukorra tõsidust või ei oska hinnata ohtu, mis nende senine eluviis lapse tervisele ja arengule võib tekitada. Sotsiaaltöötaja püüab nõustamise käigus vanematele neid ohtusid selgitada.

Lastekliiniku sotsiaaltöötajad on laste kõrval alati oluliseks pidanud tööd pereliikmetega, võimalusel kogu perega. Samas on peretöö rakendamine meditsiinüsteemis olnud sotsiaaltöötajate jaoks parajaks väljakutseks. Tervishoiuasutus on keskkond, mis seab sotsiaaltööle teatud piirangud, nagu (1) personali ja juhtkonna ootus osutada abi nii kiiresti, kui võimalik (st palju kliente lühikese aja jooksul), (2) teha koostööd kliendiga lühikese aja jooksul (kuna inimene on ravil üldjuhul lühikest aega ja pärast on tal aja- jm res-

sursside vähesuse tõttu konsultatsioonile tulemine keeruline), (3) väljaspool haigla keskkonda pere- ja võrgustikuliikmete kaasamine on keerukas (lühike etteatamise aeg kohtumisteks jmt) ja (4) haigla keskkonnas on takistatud teatud töömeetodite kasutamine (grupitööks või perekohtumiseks sobivad ruumid puuduvad jmt).

Teadlikena piirangutest ja takistustest on sotsiaaltöötajad peretööd sammhaaval laiendanud ja püüdnud leida võimalusi erinevates tegevustes pereliikmeid koostööprotsessi kaasta niipalju, kui võimalik. Heaks näiteks on siin rehabilitatsioonialane töö, kus sotsiaaltöötajad on võimaluste piires loonud pikaajalisi kontakte puuetega laste vanematega, soodustades pöördumist korduvkonsultatsioonile, olles kontaktis puuetega laste vanematega väljaspool haigla keskkonda puuetega inimeste organisatsioonides, viies läbi infopäevi või neil osaledes. Teiseks näiteks on erinevate grupitööde korraldamine. Grupis osalemine loob inimesele võimaluse saada nii sotsiaaltöötajalt kui teistelt grupiliikmetelt vajalikku infot ja sotsiaalselt toetust, sotsiaaltöötajale annab võimaluse õppida paremini tundma lapse pereliikmeid ja mõistma pere vajadusi ning ressursse. Grupitööl on oluline roll sarnases olukorras olevate vanemate murede jagamisel. Lapsevanemad saavad vahetada kogemusi ja selle läbi üksteist toetada ja teineteisele nõu anda.

TULEVIK – TÖÖ LAPSE HEAOLU NIMEL JA ARVESTAMINE PEREGA!

Lastekliiniku sotsiaaltöötajatena mõistame mõiste "tervis" all nii somaatilist (kehalist, füüsilist) tervist, vaimset tervist, terveid vastastikuseid sotsiaalseid suhteid peres ning erinevates keskkondades. Kuna pere on keerukas süsteem, kus vastastikused suhted, majanduslik olukord ja toimetulekuoskused jmt avaldavad mõju selle liikmete tervisele (haiguse kulule ja tervenemisele), siis on soovitatav kaasata koostööprotsessi lisaks terviseprobleemiga inimesele ka tema pereliige või -liikmed.

Lastekliiniku sotsiaaltöös peretöö arendamisel näeme järgmisi võimalusi:

- mitmekesistada läbiviidavaid grupitöid, et erinevate vajadustega pered oleksid kaasatud;
- kaasata rehabilitatsioonitöösse (rehabilitatsiooniplaanide koostamiseks) rohkem klienti pereliikmeid (võimalusel kogu peret);
- juhtumitöö perekessemaks muutmiseks olla (senisest rohkemate) peredega kontaktis ka pärast haiglast lahkumist ja haiglas selgunud probleemidele lahendusvõimaluste leidmist, et saada tagasisidet, kuidas lahenduste rakendamine on õnnestunud.

Tip Tip Tap

Intervjueeris LL häälekandja „Märka last“ projektijuht Käthlin Mikiver

Kuidas hindate laste mänguväljakute hetkeolukorda Eestis ja milline on seis võrreldes naabermaadega? Millised on erinevused ja sarnasused?

Eestis on mänguväljakutele tähelepanu hakatud pöörama alles viimastel aastatel. Siiani kasutuses olnud nõukogudeaegsed mänguväljakud on ammu amortiseerunud ja mängimiseks väga ohtlikud, samuti ei kaunista need linnapilti. Rahvusliku ilbe tõstmiseks luuakse soodustusi laste sündivuse suurenemiseks, seega tuleb luua ka ohutu ja lapsesõbralik kasv- ja mängukeskkond. Kui vaadata Tallinna kortermajade rajoonide laste õueskäimise võimalusi, siis on nukker pilt – kas pole? Õnneks on suhtumine muutunud ka omanike tasandil ehk siis linnavalitsuse kabinettides tehakse tublit tööd mängu- ja spordiväljakute uuendamise ja juurdeehitamise suunas. Järjest tekib juurde uusi rohelisi parke ja terviseradasid. Mänguväljakute korrastamise ja uuendamise osas on tehtud suuri otsuseid, nagu näiteks eelmisel aastal 100 uue mänguväljaku loomine Tallinna lasteaedadesse ja avalikele mänguplatsidele ning sel aastal kõigi Tallinna avalike mänguplatside regulaarse hoolduse korraldamine, mille käigus likvideeritakse ka ohtlikud atraktsioonid ja puhastatakse liivaalad. Ning eks ehitatakse juurde ka täiesti uusi mänguplatse, kui vanad korda saab.

Naabermaadega võrreldes oleme muidugi kehvas seisus, kui vaada-

ta nt Soome või Rootsi olukorda. Samas Läti ja Leedu mänguplatsid vajavad samasugust korrastamist kui meilgi.

Milliseid kriteeriumeid, turvalisusnõudeid peate mänguväljakute rajamisel silmas pidama? Kas näete selles osas ka Eesti seadusandluses mingeid takistusi/puudusi?

Konkreetselt mänguväljaku ehitamiseks Eesti Vabariigis vastu võetud seadusi ja määrusi või õigusakte ei ole, mis määratleks turvalisusnõudeid. Küll aga juhindutakse mänguväljaku tootmisel,

paigaldamisel ja kasutamisel Euroopa Liidu maadele väljaantud mänguväljaku seadmete ohutusstandarditest EVS EN-1176 ja EVS EN-1177. Antud standardid sätestavad mänguväljaku seadmete üldiseid ohutusnõudeid ning teatud seadmete eriohutusnõudeid. Antud standard määratleb nõuded, mis kaitsevad last ohtude eest, mida ta ei oska ette näha seadmete eesmärgikohasel või eeldataval kasutamisel. Samas standardi eesmärk ei ole käsitleda mängulist väärtust. Vastavust antud standarditele ehk sertifitseerimist on võimalik korraldada TÜV Saksamaa abiga, mille oleme meiegi just hetkel läbinud.

Mänguväljakul mängivate laste ohutuse eest vastutab mängu-

väljaku omanik, kes peab siis ise otsustama, kas ta riskib odavate vahenditega või kasutab oma valdkonnas tugeva tegija teenuseid, kellelt on ka iga hetk võimalik kiiret abi saada, kui atraktsioonidega midagi juhtub. Samas ei ole mõistlik ka importmänguväljakuid eelistada, sest milleks saata rahva raha riigist välja, kui seda niigi napib ja samas ka Eestis korralikke tootjaid on.

Lastele ju teatavasti meeldib mängida väljakul, mis on põnev ja võib-olla ka mõningal määral ohtlik. Kuidas on TipTipTap selle suutnud lahendada? Kas on võimalik teha väga põnevaid atraktsioone täiesti turvaliseks?

Lastele mänguväljakut planeerides on kindlasti vaja arvestada millises vanuses lapsed sellel platsil tegutseda hakkavad, kas väikelapsed, lasteaiaopõnnid või hoopis koolilapsed. Erinevatele vanusegruppidele on oma sortiment meie toodangus olemas, kuna erinevatele vanusegruppidele kehtivad ka vastavad turvalisusnõuded. Näiteks kuni 3aastastele mänguväljaku kasutajatele on väga karmid kõrguste, avade, aukude, piirete jne nõuded, et põnnid mänguhoos endale ega teistele viga ei teeks. Näiteks ei tea suurem osa meie klientidest, et ka kiigepuule ei tohi kõrvuti paigaldada beebi- ja tavalist kiiku, sest need peavad ohutusstandardi järgi olema eraldatud. Suuremad

lapsed tahavad muidugi põnevust ja ohtlikkust, kuid ka siin reguleerivad standardid mõõte ja võimalusi, kuid kokkuvõtlikult öeldes saab ka põnevust teha turvaliseks. Üks tähtsamaid turvalisuse tegureid on, et mänguala ise oleks ohutu. Selleks peaks juba planeerimistöde käigus lahendama vahendeid ümbritseva turva-ala suuruse ning turvalise aluspinnase küsimuse. Mänguplatsi aluspind peaks olema kukkumislööki pehmendavast materjalist, milleks võib olla kas liiv või koorepuru, kuid õigem oleks spetsiaalne sertifitseeritud kummist aluskattematerjal.

• Turva-ala saab ka juba olemasolevale mänguväljakule alla ehitada.

Mänguväljakul mängimisel kehtivad siiski ka mingid reeglid. Kes kontrollib, et lapsed neid täidavad? Näiteks liumäelt mitte korruga alla sõita jne. Kelle nõ vastutusala on mänguväljakul toimuv? Kui suur roll on siin Teie arvates lapsevanematel?

Praegu vastutab mänguväljaku eest selle omanik ehk mänguväljaku aluse maa haldaja või vahendite omanik. Samas on võimatu, et linnaisad pidevalt platsidel istuvad ja jälgivad, et lapsed endale ja teistele liiga ei tee. Omaniku mure on hoolitseda, et platsid töökorras ja ohutud oleksid. Laste tegevuse üle vastutavad siiski lapsevanemad. Heaolumaades on igal mänguplatsil juures ka silt, et mänguväljakul mängimine on vanema vastutusel ja lubatud järelevalve all. Oluline on ka kodune kasvatus ja selgitustöö. Paljud lapseeest väljas noorukid peavad end pikka aega nõ liivakastilasteks ja naudivad õhtupimeduses usinasti mänguväljaku mõnusi. Siis hommikul leiamegi eest graffitiga kaunistatud, mustriks lõigatud ja ärापainutatud atraktsioonid. On ka juhu-seid, kus hammas lihtsalt peale ei hakka ja tuuakse kodunt saagi kaasa.

Millised on esimesed Tallinna mänguväljakud, mida muutma hakkate ning mida uut ja põnevat sinna oodata on?

Sel sügisel on koostöös Tallinna Keskkonnaametiga plaanis likvideerida kõik Tallinna avalike mänguväljakute ohtlikud atraktsioonid ja parandada katkised osad. Lisatakse nii mõnedki uued vahendid amortiseerunute asemele ja tehakse värvimistöid seni, kuni ilm lubab. Hetkel on käimas platsidel ka liivavahetus. Kui selle suure tööga valmis saame, siis saab hakata mõtlema platside täiendamise peale. Mujal maailmas on väga populaarsed suured võrkornid, mis on mõeldud just suurematele lastele ja pakub huvitavat lahendust ka linnapilti. Loodame selles osas linna koostööle.

Milline oli Teie arvates OÜ TiptipTap eelis teiste Eesti firmade ees, mis viis riigihanke võiduni?

Nimetatud Tallinna avalike mänguväljakute hoolduse riigihanke täitmine on suur projekt, mis eeldab nii inim- kui finantsressursse, tugevat tootmisbaasi, pikaajalist kogemust ja vastutust. Küllap teised firmad ei soovinud tegeleda korrastus- ja hooldustöödega, mis natuke tüütud võivad tunduda, vaid tahtnuks pigem uusi objekte paigaldada. Riigihankel osalemise tingimused olid kõigile võrdsed ja osavõtt oli vabatahtlik, kes siis otsustas osaleda, kes mitte. Meie vastasime etteantud tingimustele ja loodame tellija ootustele vastata.

Mängulusti sügisesse soovides,

Rasmus Varunov
TiptipTap OÜ tegevjuht

Tallinna Laste Turvakeskuse Nõmme tee keskuse töö sõltuvusprobleemidega lastega

Erki Korp

Tallinna Laste Turvakeskuse juhataja, www.lasteturva.ee

1990ndate lõpul tekkis olukord, kus politsei toimetas Tallinna Lilleküla turvakodusse järjest rohkem lapsi ja noori, kellel oli probleeme alkoholi, narkootikumide ja toksiliste ainetega. Oli selge, et selliste laste ja noorte aitamiseks on vaja eraldi keskust (Korp 2005). 19. septembril 2000 avati Tallinna Lilleküla Turvakodu juures eraldi noorteabikeskus, aadressiga Nõmme tee 99, ning alates jaanuarist 2001 nimetati Lilleküla Turvakodu ümber Tallinna Laste Turvakeskuseks. Tallinna Laste Turvakeskus on linnaelarveline asutus, mille koosseisu kuulub kaks keskust:

- oktoobris 1993 avatud Lilleküla keskuses on 16 kohta vanemliku hoolitsuseta lastele vanuses 3–18 aastat,
- septembris 2000 avatud Nõmme tee keskuses on 30 kohta sõltuvusprobleemidega lastele vanuses 10–18 aastat.

Alates 2001. a on Tallinna haridusameti abiga korraldatud keskuses elavatele lastele regulaarne individuaalne õppetöö. Eestikeelset õpet viib läbi Ristiku Põhikool ja venekeelset õpet Karjamaa Gümnaasium. Kõik lapsed suunatakse Nõmme tee keskusesse läbi alaealiste komisjoni. Üheks mõjutusvahendiks, mida alaealiste komisjon võib alaealise suhtes kohaldada, on sotsiaalprogrammis või ravikuuris osalemine. Tallinna Laste Turvakeskuse Nõmme tee keskuses kohaldataksegi lastele seda mõjutusvahendit.

Sotsiaalprogrammis osalemise kaudu abistatakse alaealist psühhosotsiaalselt ning korrigeeritakse tema käitumist. **Ravikuuris osalemise** käigus aidatakse alaealisel vabaneda alkoholi-, narkootilise või psühhotropse aine sõltuvusest ja taastatakse tema tervist. Ravikuur viiakse läbi tervishoiuasutuses või ambulatoorselt. Sotsiaalprogrammides või ravikuurides osalemise rakendamise korda reguleeriv määrus (1998) ei anna otseseid juhiseid programmi sisu ning erinevate tegevuste läbiviimiseks. Eelmise aasta novembris tegi turvakeskusesse kontrollkäigu õiguskantsler Allar Jõks ning suures osas kiitis meie sotsiaalprogrammi heaks.

Paljud lapsed tulevad meie keskusesse läbi SA Tallinna Lastehaigla võõrutusosakonna (ka nende laste osas vormistatakse alaealiste komisjoni otsus). Kui laps avaldab ise soovi tulla keskusesse, siis suunatakse ta kõigepealt linnaosa lastekaitsetöötaja juurde, sest lastekaitsetöötaja peab olema teadlik oma piirkonna abi vajavatest lastest. Nende laste puhul, kes ei soovi täita alaealiste komisjoni otsust vabatahtlikult, teeb lapse asukoha kindlaks politsei ning toimetab lapse Nõmme tee keskusesse. Paljudel juhtudel tuleb tõdeda, et Nõmme tee keskusesse suunatud lastel puudub motivatsioon sõltuvusest vabanemiseks. Tihtipeale on alaealiste komisjonil kasutada vähe mõjutusvaheneid ja seetõttu võib juhtuda, et laps, kes oleks vajanud kergemat mõjutusvahendit, satub ikkagi turvakeskusesse. Meie 30-kohaline Nõmme tee keskus pakub abi sõltuvusprobleemidega lastele vanuses 10–18 aastat. Kohti ei jätku kõigile, sest lapse aitamisprotsess kestab minimaalselt 10–12 kuud ning hinnanguliselt on tõsiste sõltuvusprobleemidega lapsi Tallinnas kuni 300.

Keskusesse suunatakse lapsed, kellel on väljakujunenud sõltuvusprobleemid. Tarvitatakse mitmesuguseid toksilisi aineid, alkoholi, narkootilisi aineid, on ka nikotiinisõltlasi. Laste vanus on 10–18 aastat, keskmine vanus 14–15 eluaastat. Alates septembrist 2000 kuni augustini 2005 on Nõmme tee keskusest abi saanud 190 last (hetkel ulatub nende laste arv juba 255-ni, kuid viimase 2 aasta kohta ei ole veel läbi viidud süvaanalüüsi). Venekeelsete laste osakaal on olnud 74%,

mis annab tunnistust sellest, et venekeelsete laste puhul on sotsiaalvõrgustik nõrk ning probleemide ilmnemisel sekkub ametnikevõrgustik kas omal algatusel või lapsevanema palvel. Viimase viie aasta jooksul on olnud tüdrukute osakaal 23%, kuid see kasvab pidevalt. 10% lastest on HIV-positiivsed, 30% lastest on C-hepatiit ning paljudel juhtudel ka B-hepatiit. Kindlasti sõltub palju ka lapse elukeskkonnast. Kõige enam lapsi suunatakse meie keskusesse Põhja-Tallinnast (80 last), kuid ka Mustamäe (29) ning Lasnamäe linnaosast (25). Väga tähtis roll sotsiaalvõrgustikus on vanematel ja perel. Kuna last ja tema peret puudutava materjali analüüsimine alles käib, siis nimetaksin vaid seda, et ühe vanemaga lapsi on ca 80%.

Tallinna Linnavalitsuse toetusel oleme suutnud välja arendada ainulaadse ja Eestis tegelikult ainukese sõltuvusprobleemidega lastega töötava keskuse koos professionaalse sotsiaalprogrammiga.

Tallinna linna toetavat suhtumist näitab ka see, et käesoleval aastal oleme alustanud turvakeskuse tegevuse laiendamisega – täiendava 20-kohalise keskuse ehitamist sõltuvusprobleemidega lastele. Uus keskus paikneb samal krundil, Nõmme tee 99 ning valmib kahe osas – 10-kohaline tüdrukute osakond novembris 2007 ning 10-kohaline poiste osakond 2008. a sügiseks. See loob olukorra, kus alaealiste komisjoni poolt suunatud lapsi on võimalik vastu võtta kaks korda aastas (nt jaanuaris ja augustis). Tallinna Laste Turvakeskuse arengukava aastateks 2007–2010 näeb ette ka käitumis- ja sõltuvusprobleemidega (kaksikdiagnoosiga) lastele sotsiaalprogrammi jaoks eraldi keskuse ehitamist. Tuleb tõdeda, et professionaalse hoolekande arenedes nähakse probleeme laiemalt ja seda tajume ka meie oma töös, et sõltuvusprobleemiga

last saab kergemini aidata kui sõltuvusprobleemiga ja psüühikahäirega last. See on meie väljakutse aastateks 2009–2010. Samuti ootame Tallinna Lastehaigla juurde planeeritava laste vaimse tervise keskuse valmimist, mis aitab leevendada just laste psühhiaatria probleeme.

Suureks probleemiks meie töös on see, et tihti lapse keskkond ei muutu, sest laps pöördub pärast keskusest lahkumist tagasi oma vanasse elukohta. Mõnel juhul on probleemiks ka vanemate vähene motiveeritus ning olukord, kus vanemate probleeme ei ole mitmel põhjusel võimalik lahendada. Sellega on seotud ka vanemate poolt nende rolli mittemõistmine lapse sotsiaalprogrammis osalemisel. Tihtipeale napib ressursse just sotsiaalvõrgustikus.

Nõmme tee keskuse töö saab olla edukas vaid pikemas perspektiivis ning siis, kui suudame muuta perekonnas toimuvaid protsesse. Analüüsides tööd klientidega, võib tõdeda, et suudame aidata 10–20% toksikomaanidest ning üle 50% nendest lastest, kes tarvitavad narkootikume ja alkoholi. Samas on väga oluline hinnata ka lapse arengus toimuvaid väikseid muutusi, mis on seotud lapse igapäevase käitumisega (Korp 2005).

Tahan rõhutada, et on vaja ka toimivat ennetustegevust. Kindlasti saaks siin palju ära teha perekond, laste-aed, kool, erinevad noorteorganisatsioonid. Sõltuvusprobleemidega laste abistamisega ja ennetusega on liiga kaua viivitatud. Mida varem me tööd alustame, seda paremad on tulemused. Enam kui pool sõltuvusprobleemidega lastest, kes meie keskuselt lahkuvad, jätkavad pooleli jäänud kooliteed ning väärtustavad elu ilma sõltuvusaineteta.

Viidatud allikad:

Korp, E. (2005). Tallinna Laste Turvakeskus: lapssõltlased või sõltuvad lapsed. Ettekanne Tallinna Laste Turvakeskuse Nõmme tee keskuse 5. aastapäeva rahvusvahelisel konverentsil Tallinnas.

Sotsiaalprogrammides või ravikuurides osalemise rakendamise kord. (1998). Kinnitatud sotsiaalministri 31.07.1998 määrusega nr 44 Alaealise mõjutusvahendite seadusest tulenevate õigusaktide kehtestamine. RT lisa 1998, 250, 1037.

Tallinna Laste Turvakeskuse Nõmme tee osakonna tegevuskord. (2005). Kinnitatud Tallinna Laste Turvakeskuse juhataja käskkirjaga.

www.lasteturva.ee **Tallinna Laste Turvakeskuse arengukava 2007–2010.**

Saagem hakkama vägivallata!

Mari-Liis Keskaik, projekti „Ei vägivallale“ assistent

Selle aasta kevadel korraldasime koolinoortele projekti „Ei vägivallale“ raames fotokonkursi „Meie saame hakkama vägivallata“. Kuna eelmisel õppeaastal ilmus meediaväljaannetes palju artikleid, mis kirjeldasid erinevaid vägivallajuhtumeid või üleüldist kehva olukorda koolisuhetes, siis võtsime oma eesmärgiks konkursi abil välja tuua sõbralikke ja sallivaid suhteid koolikeskkonnas.

Fotokonkursile olid osalema oodatud kõik koolinoored erinevates vanuseastmetes. Peamine osalemistingimus oli see, et fotodel kujutatud situatsioon ning sellele lisatud pealkiri ja selgitus peavad olema seotud koolikeskkonnaga. Töid laekus erinevatest Eestimaa nurkadest – Ida-Virumaalt, Läänemaalt, Põhja-Eestist, Tartumaalt, jne. Esindatud olid nii gümnaasiumid, põhi- kui ka huvialakoolid. Juunikuus valis žürii igast vanuseklassist välja parimad, keda autasustati 1. septembril Pärnus Koolirahu väljakuulutamise tseremoonial. Parimaid fotosid saab näha Lastekaitse Liidu koduleheküljel www.lastekaitseliit.ee.

Koolivägivalda ja -kiusamist ei tohiks võtta kui koolikeskkonnas esinevat normaalset nähtust. Selle vastu on võimalik võidelda, juhtides õpilaste, õpetajate ja lastevanemate tähelepanu vägivallale kui ühiskonnas mitte-aktsepteeritud käitumisviisile. Siinkohal toongi välja mõned silmapaistvamad õpilaste mõtted selle kohta, milline kool võiks olla ja kuidas seal vägivallata hakkama saada.

„Mõtelda on mõnus ja kool peaks olema rahulik ja sõbralik koht, mis soodustab süvenemist ja iga positiivne mõte on teretunud,“ selgitab oma vanuseklassis (1.–5. klass) II koha saanud Raigo Kasu fotot „Mõtlik“. Tööpooles on mõtelda mõnus ning mõttetöö sujub palju paremini, kui keskkond õpilaste ja õpetajate ümber on seda soosiv. Samas vanuseklassis ära märgitud Saaremaa Ühisgümnaasiumi 1.a klassi kollektiivi foto pealkirjaga „Suhted õpetaja ja õpilastega“ aga selgitab: „Soojad ja usaldavad suhted õpetaja ja õpilaste vahel tagavad meeldiva, pingevaba õhkkonna klassis ning eduka hakkamasaamise õppetöös. Seda eriti väikeste laste puhul. Meie klassis selline suhe toimib ja me naudime iga koosveedetud hetke =)“.

Mõned osalejad olid oma töödes pakkunud alternatiivseid lahendusi vägivaldsele käitumisele. Ken Liivik, kes saavutas 10.–12. klasside arvestuses esikoha lausa kahe enda pildistatud tööga, on neist ühe, „Vägivalla asemel male“, selgitusena kirjutanud: „Selle pildi mõte peaks siis olema selline, et milleks meil on füüsilist vägivalda vaja, kui me saame kõik oma probleemid lahendada rahumeelselt malelual? Strateegiline sõda.“

See on siis omamoodi üleskutse oma probleeme lahendada mitte-füüsilise moel“. Krööt Kukkur, kelle üks töö sai esikoha ning teine jäi jagama II–III kohta, on vahetundide veetmiseks pakkunud välja sellised alternatiivid nagu „Tants“, selgituseks: „Vahetunnid mööduvad jumpstyle'i tantsides“, ja „Suupill“, selgituseks: „Suupilli ei pea mängima ainult lambaid karjatades või lõkke ääres istudes“. Hästi kõlab ka Cärol Kolga foto „Kunstnik“ selgitus: „Kes teeb kunsti, see ei saa teha halba!“

Palju oli rõhutatud ka sõprust ja koostööd õpilaste vahel. Karl Haljasmeets, kelle töö sai konkursil oma vanuseklassis (10.–12. klass) kolmanda koha ning valiti Ülemiste keskuse külastajate poolt parimaks tööks, on oma foto „Sõprus“ selgituseks lisanud: „Kehalise kasvatus tunnis juhtub ikka, et vahel kukutakse. Milline imeline tunne võis tüdrukut vallata, kui teda tulid püsti aitama kõik ümberkaudsed klassikaaslased.“ Kristiina Seim on oma fotole „Üksteist toetades“ lisanud selgituse: „Foto sõnumi peaks seletama lahti pealkiri ning pilt, kus kaks noort üksteist peale väsitavat rebaste ristimist, tohutuid nägelusi ning vaidlusi ikka toetavad ning koos vapralt ning rõõmsalt lõpule vastu sammuvad“, milles rõhutab samuti abistavat käitumist ning ühist raskustele vastu hakkamist.

Kui panustatakse veidi rohkem sellesse, et kool oleks rahulik ja sõbralik koht, kus domineerivad sallivad suhted erinevate osapoolte vahel. Kui otsitaks rohkem võimalusi negatiivse käitumise asendamiseks. Ning kui see ei oleks ainult kehalise kasvatus tunde, milles klassikaaslasel üht endi seast märkavad ning kujundlikult öeldes püsti aitavad. Siis oleks kool tõesti selline koht, kus saadakse hakkama vägivallata!

Lastekaitse Liit tahab oma projekti „Ei vägivallale“ tegevuste ja kogemustega koolidele toeks olla – tulla ühiselt välja uute algatustega ning otsida erinevaid võimalusi kiusamiskäitumisega tegelemiseks.

Lihtsate asjade mõjust

Piret Soosaar

Alljärgnevalt sooviksin teiega jagada mõtteid, kas ja kuidas mitteformaalne õppimine ja osalemine ringis muudab noori.

25.–30. juunil toimus Kloogaranna noortelaagris sotsiaalteatri metoodika suvekool, kus osales 60 noort ja 10 täiskasvanud õppijat üle Eesti. Tulijaid oli Virtsu Põhikoolist, Peetri Põhikoolist, Valga Vene Gümnaasiumist, Pelgulinna Gümnaasiumist, Järveotsa Gümnaasiumist, Viimsi Keskkoolist, Tallinna 37. Keskkoolist, T.O.R.E liikumisest, Kunda Gümnaasiumist, Kilingi-Nõmme Gümnaasiumist ja Tabasalu Ühisgümnaasiumist.

Suvekoolis oli noortel võimalus osaleda mitmetes töötubades, näiteks "Kaasaegne tants ja tantsuline improviseerimine" (Kaarel Väli – DanceAct), "Foorumteater" (Mihkel ja Madis – VAT Teatri Foorumgrupp), "Teater + playback + foorum + ..." (Marco Ferreira Portugalist – Baal 17) ja "Foorumteater juhendajatele" (Mari-Liis Velberg ja Kadi Jaanisoo – VAT Teatri Foorumgrupp). Samaaegselt suvekooli korraldamisega olin seotud ka rahvusvahelise projektiga "Other Ways of Learning" (Grundvig 2). „Other Ways of Learning“ tõi kokku noortega tegelevad organisatsioonid Portugalist, Itaaliast, Prantsusmaalt, Leedust, Inglismaalt ja Eestist. Ühiselt töötatakse selle nimel, et leida vastused küsimustele "Millist mõju avaldab noorele inimesele tegelemine muusika, tantsu, draama, visuaalse kunsti ja multimeediaga?", "Kuidas mõõta muutusi, et need oleksid objektiivsed?", "Kuidas koguda tagasisidet nii, et see oleks huvitav ja arendav noorte jaoks ning mõõdetav ja vajalik korraldajate jaoks?".

Suveks olin juba kogunud mõningaid huvitavaid mõtteid ja ideid rahvusvahelistelt projektikohtumistelt (oktoober 2006 Portugal, Porto ja mai 2007 Itaalia, Milano) ning leidsin, et huvitavaks uurimis- ja praktiseerimisväljaks oleks just Lastekaitse Liidu sotsiaalteatri metoodika suvekool. Kuna projekti „Other Ways of Learning“ Eesti-poolne partner on VAT Teatri Foorumgrupp (mille liige ma olen), siis alljärgnev materjal on panus rahvusvahelisse õpikoostöö projekti „Other Ways of Learning“.

Suvekoolis toimunud ringide süsteem ja teemad

Suvekoolis toimus igal hommikul ja vahel ka õhtuti suur ühine ring, kus iga osaleja ütles oma nime ja enesetunde numbriskaalal 1–10 (1 – väga kehv, kurb, väsinud, 10 – palju energiat, super-rõõmus) ning vastas ühele küsimusele.

Õhtuti toimusid veel ringid kooligruppides (6–10 noort) oma juhendaja eestvedamisel, kus noortelt küsiti enesetunde hinnangut ja tagasisidet päevale.

Pärast õhtusi vestlusringe kogunesid kooligruppide juhendajad omakorda ja toimus tagasiside ring nendega (enesetunde hinnang 1–10 ning nende noortegruppide hetkeolukord). Kahel korral viibisid grupijuhtide ringis ka töötubade läbiviijad, kes said ja andsid niiviisi oma töötubadega seotud tagasisidet.

Samas toimusid õhturingid ka töötubade läbiviijatega, kus arutati praktilisi küsimusi ning saadi tagasisidet laagri korraldajalt.

Laagris toimunud suurte ringide teemad

Esmapäeva õhtu. Kust tuleb? Mäng, mis toetas igaühe esiletõu. Kogu laager oli publikuks ja kordamööda tuldi ette ning tehti midagi erilist – see võis olla naeratus, kummardus, trikk või mis iganes, igal juhul kõik said suure aplausi osaliseks.

Teisipäeva hommik. Millise asjana oma kodust sa enast tunned? Millest sa oma kodus kõige enam puudust tunned?

Teisipäeva õhtu. Milline on sinu tänase päeva mõtetetera?

Kolmapäeva hommik. Kui sa saaksid midagi maailmas paremaks muuta, mis see oleks? **Kolmapäeva õhtu.** Seose sellega, et valmistusime ühinenud rahvaste jalgpalliks ja laagrilised olid ennast kostümeerinud ning uurinud erinevate kultuuride ja riikide tausta, siis öeldi midagi riigi kohta, mida nad esindasid.

Neljapäeva hommik. Milline isikuomadus sulle inimeste juures ei meeldi ja milline meeldib?

Neljapäeva õhtu. Valmistusime laulupeoks. Ütle üks hüüd- või ergutuslause!

Reede hommik. Kui saaksid maailma ühe püha juurde tekitada, siis mis püha see oleks ning millal ja mida tähistataks?

Reede õhtu. Ringis liikus üks apelsin, millele kõik said sosistada ühe hea soovi.

Laupäeva hommik. Mis võiks olla täiesti uus hommikune rituaal? Pärast ringi proovisid kõik enda pakutud hommikust traditsiooni üheaegselt teostada.

- Laagri viimasel õhtul analüüsi õhtustes oma grupi ringides kogu laagrinädalat hõlmavaid teemasid. Ette olid antud ainult raamküsimused, millele toetudes iga grupijuhht võttis diskussiooni avaja (aktiivse küsija) rolli.

Tegevusi hinnati laagri olema omaseks saanud enesetunde/emotsiooni punktisüsteemis, mida täiendati omapoolsete kommentaaridega ja meenutustega eredamatest hetkedest. Niisiis liikusid arutelud ringis, kus iga teema kohta sai noor anda numbrilise hinnangu ja sellele lisada kommentaari ning kui teistel tekkis tema kommentaariga haakuvaid mõtteid, olid needki oodatud. Grupijuhid andsid noorte öeldud hinnanguid ja mõtteid edasi laagri korraldajatele.

Pärast seda, kui koolituslaager oli väheke settinud, toimus 17. juulil 2007 veel üks vestlusring. Sedakorralda laagri töötubade juhendajate Mihkel Roolaiu, Kadi Jaanisoo ja Kaarel Väliga.

Miks tegeled foorumteatriga?

Mihkel: Tegelen, sest on lahe! Enamus kordadel lahedam kui režiiteater, sest igaüks saab ise öelda, mida mõtleb. See on suhtlemisvabadus.

Kas Foorumteatriga tegelemine on sinus midagi muutnud?

Mihkel: Mõjutanud, mitte otseselt muutnud. Meeldib foorumteatrit teha, sest see on heaks energiasüstiks. Nii etenduste ja töötubade ettevalmistamine ja läbi viimine kui ka kõik see, mis pärast järele jääb...

Kadi: Esiteks, mulle meeldib see, kuna olen näinud mõningaid tulemusi, olgu nad siis lühikese või pikema aja peale. Olen näinud nüansse, mis inimeste juures on muutunud. Ise olen ka muutunud tänu foorumteatritele. Minu arvates on foorumteater julguse õpetus. Saad katsetada ja proovida ning keegi ei karista sind selle eest. Õpid hakkama saama ning olema julge!

Mida on andnud foorumteatriga tegelemine sulle?

Kadi, Mihkel ja Kaarel (kooris): On andnud julgust ning õppimisvõimalust. Sest mida me kõik oleme tulnud siia tegema? Õppima!

Miks tegeled tantsu improvisatsiooniga ja õpetad seda noortele?

Kaarel: Miks ma õpetan? Tegelikult väiksena ma ei tahtnud üldse tantsida. Kuid mingil hetkel tuli valida, mis teed minna ning siis ma jäin selle peale, mis paratamatult viis ka õpetamiseni. Kui rääkida improvisatsioonist, siis on palju sarnast foorumteatriga, ka tantsuline improvisatsioon õpetab ennast avama. Kui oled tunnis julge ja teed kõiki neid asju, mis ülesanded nõuavad. Õpid tundma ennast – mitte ainult oma keha, vaid ka oma mõttemaailma ja nii mõistad

paremini ümbritsevat keskkonda ja elu. See on just see, miks mulle meeldib õpetada improvisatsiooni. Näiteks tunnis, kus mõni on kinnisem, saab jälgida, kuidas ta õpib läbi tantsu ennast avama. Tihtipeale ma näen seda arengut tunnis ning seda, kuidas mõni läbi tantsu leiab endas enesekindlust.

Kadi: Kui siinkohal tuua paralleeli, siis foorumteatris on ka vahel nii, et teed midagi enne füüsiliselt läbi ja alles seejärel mõtestad. Vahel lihtsalt keha tunneb enne, mis on õige ja siis tuleb alles mõistus järgi.

Kastegemine foorumteatrivõi improvisatsioonilise tantsuga muudab midagi noores inimeses?

Mihkel: Mulle meeldib üks lause „Foorumteater ei toimi!“. Ma ei usu mõttesse, et kui teed midagi, siis kindlasti muutud või hakkabki midagi toimuma.

Arvan pigem, et noored võtavad ise täpselt nii, nagu soovivad – mõne jaoks on see võib-olla lihtsalt lõbu, teise jaoks on see aga võimalus midagi teha! Ei saa öelda, et muudab. See on iga inimese enda teha. Kõik asjad on inimeses olemas, lihtsalt oleneb, mida endas kasutatakse või ei kasutata. Mõnele inimesele annab foorumteater lihtsalt võimaluse endas midagi kasutada. Eelkõige seda, mis on seotud suhtumise ja suhtlemisega.

Kaarel: Selles suhtes ikka muudab, et kui ta ükskord võtab julguse kokku ja on aktiivne, siis ta võib seda ka teine kord teha.

Mihkel: Seda küll. Ei ole midagi kindlat. Mõnele inimesele võib-olla see meetod üldse ei sobi. Meeldib hoopis midagi muud, näiteks tõsta kangi. Foorumteater annab lihtsalt mingid otsad kätte ja siis saad ise edasi teha. Isetegemine justkui ongi selle asja mõte.

Kadi: Mulle ei meeldi selline jagamine, et üks õpetab ja teine õpib. Sa ise õpid foorumteatrit tehes koos teistega. Foorumteatriga tegelemine loomulikult muudab, alustades juba sellest, et ta viitsib kohale tulla või jääda pärast tunde kooli. See, et ta viitsib ära kuulata, kaasa mõelda ja siis veel füüsiliselt tulla teistele midagi ette näitama. Foorumteater võib muuta väga palju, ent see võib muuta hästi vähe. Võimalus on olemas. Olgem ausad, kõike ei saa muuta siin elus, ent kui sa võtad julguse proovida ning sind aidatakse selles, siis see juba ongi väga hästi.

Kaarel: Ta muudab siis, kui inimene ise on avatud arengule ja muutustele. Kes on avatud suunamisele, see võib õppida väga palju ja see võib muuta kogu tema elu. Võib suunata tegema mingeid valikuid, mida sa muidu ei teeks. See võib olla väga võimas kogemus.

Kuidas te tavaliselt saate tagasisidet oma töö mõjule?

Kaarel: Tagasiside lunimise tehnika või? Kui ma teen improvisatsioonitunde, siis ma teen vahet vahet vahet pause, et inimesed saaks tunnist välja tulla ning omavahel kogemusi jagada. Tavaliselt ma ei küsi tagasisidet,

sest see, kes midagi öelda tahab, tuleb ise. Et lunima ei meeldi hakata.

Kadi: On situatsioone, kus oleme teinud peale töötuba ringe. Mulle ka nii ei meeldi, et kuule, kuidas sulle meie töötuba või etendus meeldis? Tavaliselt tuleb tagasiside kuidagi ringiga – kutsutakse tagasi esinema või keegi kusagil on soovitanud kutsuda.

Ma ise ei ole ka hea tagasiside andja. Võin küll tunda suurt emotsiooni, ent ei kipu seda koheselt väljendama. Räägin võib-olla kunagi hiljem või siis mõnel teisel moel. Nii saan igati sellest aru, et inimene tihti kohe peale protsessi ei oska oma emotsiooni edasi anda.

Mihkel: Foorumteatris on mõned päris geniaalsed tehnikad, mida saab kasutada. Mingil määral tunnetad muidugi ise ka, et kuidas läks. Hea tagasiside on ka see, kui keegi tuleb ise rääkima või siis kuidagi kaudselt, et arvati nii ja naa. Vahel oleme peale mingit harjutust lihtsalt küsinud, et kas keegi tahab kommenteerida. Tavaliselt siis esimene vastus on, et lahe oli ja peale seda hakkavad sisukamad kommentaarid tulema. Niisiis saame tagasisidet, pigem tehtu analüüsi kaudu.

Kaarel: Laheda teema jätkuks meenus üks valus tagasiside, kui peale tantsutundi tuldi ütleva, et lahe muusika oli.

Mida arvate laagris toimunud ringidest?

Kadi: Arvan, et on vajalikud. Olen osalenud päris paljudes laagrites. Kui mingil põhjusel laagris või noorsoovahetusel ei ole olnud ringe, siis punkt vajub lihtsalt laiali. Isegi, kui need ringid vahel võivad tunduda punnitatud, loovad need olulise ühtsustunde. Tegelikult pärast jäävad nendest ringidest meelde erilised momendid. Lihtsalt selleks, et sa ennast laagris hästi tunneksid, on oluline, et sa tunneksid, et oled osa kõigest. Oled ringis, oled teistega võrdne ning jagad nendega midagi. See on oluline, isegi siis, kui pooled ei kuula, mida sa räägid.

Mihkel: See on üks võimalus ja see meeldib mulle. Naljakas on see, et kui neid teha, siis nad mingis hetkes hakkavad ise tekkima.

Kaarel: Ringi vormi on muidugi ok, ent arvan, et see töötaks paremini, kui anda inimestele rohkem vabadust. Teiste ees vahel ei julgeta väljendada seda, mida tegelikult arvatakse või kuidas ennast tuntakse. Äkki ausamaid arvamusi saaks kuidagi anonüümselt, näiteks kirjakasti süsteemiga. Arvan, et see oleks ausam nii laagri tegijate kui inimeste endi suhtes. Ent selles laagris nägin, et palju toimuski läbi mängude, rõhutades omavahelist ning avatud suhtlemist ja julgust ning seda, et kõik võtavad aktiivselt osa, mis on iseenesest normaalne.

Kadi: Vaata, kui see ring on, siis vahel on inimesi, kes ei julge algul oma nimegi välja öelda ja siis veel öeldaks, et teised veel ei kuule. Ent ringis vaikust tekitada käsu korras, et nüüd kõik on vait! ka ei saa, nii ta ei toimi. Vaikus peab kuidagi ise tekkima.

Kaarel: Arvan, et see tuleb seal ringis välja, et see, keda ise huvitab, mida ta ütleb, seda huvitab ka, mida teised ütlevad.

Kadi: Aga äkki on nii, et iga korraga läheb ütlemine lihtsamaks. Inimestega peab ringis hell olema, aga mitte nunnutama.

Mihkel: Mina isiklikus elus võitlen praegu formaalsete ja pinnapealsusega. Ring on hea meetod panna kuulama. Panen tähele, et noorte hulgas on selliseid hüperaktiivseid, kellelt ilgelt lendab igasuguseid ideid, nad on hea stardiga, aga sellele tihtipeale ei järgne pingutust. Teised on aga sellised, kes väljendavad ennast lihtsalt ning on aeglase stardiga. Vahel tekib alguses selliste erinevat tüüpi startijate vahel arusaamatus, sest kiiremad ei saa aru, et miks need teised jokatavad. Ring on üks meetod, kuidas need erinevad startijad ajapikku teineteisele mõistetavaks teha. Mulle meeldib väga, kui on erinevad inimesed koos, siis tekivad väga huvitavad asjad ja juba sellepärast on huvitav koos olla. Suure ringi puhul on muidugi vahel raske, kuna võib juhtuda, et ei kuule üksteist. Üldiselt mulle meeldib kuulata, mida teised ütlevad, tihtipeale, kui ring minuni jõuab, siis ei teagi, mida öelda, sest olen kogu aeg süvenenult teiste vastuseid kuulanud.

Laagri korraldajana ja projekti "Other Ways of Learning" õppijana oli mul ringide süsteemist laagris palju kasu. Enamikku noori, kes laagrisse tulid, nägin ma esimest korda ning ring andis hea pildi kokkutulnutest – väiksemad, suuremad, võimukamad, julgemad, sõbralikumad, arglikumad. Ringis nägin, kuidas nad reageerivad üksteise öeldud asjadele ning milline on üldine õhkkond ning inimestevahelised suhted. Märkasin neid, kes on väiksemad või üksi jäänud, kes väga väsinud või kelle vahel on tunda hõõrumist. Nägin ära kohad, mille kallal tööd teha. Eriti tore on veel see, et laagri lõpuks oled suhelnud iga noorega. Nii oli vähemalt korra päevas minu tähelepanu keskpunktis iga laagriline – kuuled ta nime, saad teada, kuidas ta ennast tunneb ning veel midagi ekstra huvitavat. Nii ei kõnnigi laagriplatsil ringi lihtsalt noored sealt ja sealt koolist, vaid poiss, kes tahaks maailmas muuta seda, et oleks rohkem naeratavaid inimesi ja tüdruk, kes, kui tal oleks võimalik teha juurde üks püha, teeks ta sellise püha, kus kõik hüppavad langevarjudega lennukitest alla. Kindlasti jäi aga laagrist meelde keegi väga vapper, keda imetlesid igal hommikul, sest ta ületas ennast iga kord ning ütles oma nime natukene valjemini ning neljandast päevast alates vastas isegi napolisõnaliselt küsimustele.

Kokkuvõtte Lastekaitse Liidu sotsiaalteatri metoodika suvekoolist ning ringidest tegi rahvusvahelise projekti „Other Ways of Learning“ uurija-õppija ning LL projekti „Ei vägivaldale“ alategevuse juht ning suvekooli korraldaja Piret Soosaar.

Foorum teater

Mari-Liis Velberg / VAT Teatri Foorumgrupi projektijuht

VAT Teatri Foorumgrupp, paremalt: Aare Taveter, Kadi Jaanisoo, Mihkel Roolaid, Mari-Liis Velberg, Madis Raie ja Piret Soosaar

Projekti „VALIKUVÕIMALUS – FOORUMTEATRI ID!” raames korraldas VAT Teatri Foorumgrupp koostöös MTÜ Tallinna Laste Tugikeskusega 8 Eesti maakonnas info- ja koolituspäevi koolivägivalla ennetuse teemal.

Looming on lööming, kus kellelegi ei tehta liiga! (ühe Eestimaa kooli spetsialisti projekti raames toimunud loovharjutusest pärit mõte)

VAT Teatri Foorumgrupp on Eestis esimene professionaalne foorumteatri alase teabe edasiandja ja erinevate sihtgruppidega foorumteatri meetodit rakendav grupp, mis on tegutsenud alates 1999. aastast VAT Teatri juures. Foorumgrupis on 6 inimest: Mari-Liis

Velberg, Kadi Jaanisoo, Piret Soosaar, Mihkel Roolaid, Madis Raie ja Aare Taveter. Muude ettevõtmiste seas on VAT Teatri Foorumgrupi liikmed juba mitmendat aastat õpetanud Lastekaitse Liidu sotsiaalteatrigrupile „MEIE” foorumteatri meetodikat.

Projekti „Valikuvõimalus – foorumteatri ID!” (kestvus 01.10.2006–30.06.2007) toetasid EV Justiitsministeerium ja Hasartmängumaksu Nõukogu. Gruppi ajendas korraldama koolivägivalla ennetusprojekti mitmeid aastaid väldanud koolinoortega tehtud töö tulemusena saadud tõdemus, et koolides on küll olemas **valikuvabadus**, kuid puuduvad efektiivsed, pikemaajalised **valikuvõimalused** lahendamaks ja ennetemaks vägivalda koolis.

• Nt projekt „ValikuVabadus” (2004–2005), mille raames uurisime 6 Tallinna kooli 6-ndate klasside ja samade koolide spetsialistide arvamust vägivalda ilmingute ja lahendusvõimaluste kohta, andiski meile teadmise, et valikuvabadusest ei ole ilma valikuvõimalusteta mitte mingit kasu. VAT Teatri Foorumgrupi projektijuht on samal ajal uurinud ka põhjalikumalt meetodi mõju sihtgrupile ja kaitsnud teadusliku uurimustöö 2006. aastal TLÜ sotsiaaltöö osakonnas teemal „Foorumteatri rakendamise võimalusi koolivägivalda ennetustöö näitel” (juh. dotsent Anne Tiko). Varasemale praktilisele kogemusele ja uurimustele tuginedes jõudsime tõdemuseni, et ühe võimalusena paljude seas peab kindlasti edasi uurima loovate meetodite rakendatavust kooli keskkonnas ilmnevate probleemidega tegelemisel ning tutvustama laiemale avalikkusele foorumteatri rakendamise võimalusi just töös noorte ja lastega.

Kuna osalusmeetodite, milleks ka foorumteater on, põhimõtteks on, et inimesed mingis kogukonnas ise teavad alati kõige paremini sealseid muresid ja samuti võimalikke lahendusi. Seega pöördusime koolide spetsialistide poole, et nendest, juba kasutusel olevatest lahendusvõimalustest ühiselt rääkida ja samas ka üheskoos uusi võtteid avastada. Lähtusime sellest, et tegu on koolivägivalda ennetuse osas ekspertidega, st need rikkalikud valikuvõimalused, mis inimeste sees peidus on, tuli lihtsalt ühiselt koolituse käigus taasavastada, piltlikustada, sõnastada, läbi mängida ja ideeseemnena talletada.

Tinistaksin kõik halvad heaks! (Vägivalda ennetusteemalise projekti ankeetküsitluse üks vastustest)

Koolituspäevade jooksul, mis toimusid 8 Eesti maa-valitsuse juures perioodil märts–juuni 2007, tutvustas VAT Teatri Foorumgrupp väga erinevate laste ja noortega tegelevate asutuste spetsialistidele kahte uut valikuvõimalust e kahte uut loovat vägivalda ennetusmeetodit – foorumteatrit ja vägivaldaga seotud sõnade arvamismängu **ENTER**. Projektis osales Läänemaa, Raplamaa, Võrumaa, Järvamaa, Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa, Pärnumaa ja Tartumaa ning Tallinna linn. Tallinna Perekeskuses toimunud kaks koolitust olid mõeldud koolide ja noorteaasutuste spetsialistidele ning Tallinna linnaosade lastekaitse ja sotsiaaltöö spetsialistidele ning AAK liikmetele. Kokku oli 146 osalejat 98 eri asutusest üle Eesti.

Projekti „Valikuvõimalus – foorumteatri ID!” raames tutvustatud uued meetodid

• **Foorumteater** – üks osa rõhutute teatri tehnikate süsteemist, mille lõi Augusto Boali 1960ndatel aastatel Brasiilias (vt: www.theatreoftheoppressed.org). Foorumteatri kaudu on eriti hea õpetada lastele põhjus-tagajärg seoseid ja soodustada empaatilise maailmapildi arengut. EQ (emotsionaalne intelligentsus)

ja SQ (sotsiaalne intelligentsus) arendamise kaudu on võimalik ennetada vägivaldset ja kuritegelikku käitumist. Foorumteater on oma olemuselt sotsiaalpedagoogiline meetod ja edukalt rakendatav tööstistahes kogukonnaga, kes vajab võimalust oma häält kuuldavaks teha ja probleemidele läbi tervisliku dialoogi ühiselt lahendusi leida. Rõhuasetus on foorumteatri rakendamisel probleemide ennetustöös – seega alustades just lastest ja noortest.

• **Mäng ENTER** – õpetlik sõnaseletusmäng, mille eesmärk on eelkõige vägivalda ennetamine. Inglise keeles tähendab sõna „enter” sisenemist, seega mäng võib olla ka soojendusmäng vägivalda teema käsitlemise alustamiseks. Sõnad mängukaartidel on kõik mingil moel seotud vägivalda või selle ennetamise ning probleemide ja nende lahendamisega. Sõnad on kaartidele pandud koostöös Tallinna erinevate kõrgkoolide tudengitega ja Tallinna Laste Tugikeskuse psühholoogidega VAT Teatri Foorumgrupi varasema ennetusprojekti „Kõik noored vägivalda vastu!” raames (2004–2005). Mängu saaksid edukalt kasutada just laste ja noortega igapäevaselt tegelevad professionaalid (õpetajad, psühholoogid, sotsiaaltöötajad, noorsootöötajad jne) oma töö loomingulisemaks muutmise ja lastes eneseväljenduse ja loovuse arendamise eesmärgil. Mäng on olemas inglise, eesti ja vene keeles.

Projekti nimi „Valikuvõimalus – foorumteatri ID!” peegeldab ka projekti läbiviimise filosoofiat. Lähtusime sellest, et nii foorumteatris kui ka mängus ENTER on peidus palju erinevaid **valikuvõimalusi** ning kuidas neid rakendada. Samas õpetab nende rakendamine inimesi nägema, kuivõrd palju on võimalusi erinevaks käitumiseks. Nimes on peidus mõte, et keegi ei pea kannatama koolivägivalda all, vaid igal inimesel koolis on võimalus valida, kuidas ta käitub, igal inimesel koolis peaks olema võimalus nii otsida kui ka leida abi, mis just talle mõjuks ja just teda aitaks. Koolis on suur vastutus nende valikute tegemisel just täiskasvanutel kui suunajatel.

Mitte võidelda vägivalda vastu, vaid töötada rõõmu poolt!

Lisaks foorumteatri meetodi ja ENTERi mängu kui vägivalda ennetusmeetodite tutvustamisele toimusid koolitustel aktiivmeetodite kaudu arutlused spetsialistidega ka teiste võimalike loovate meetodite rakendamise teemal koolivägivalda ennetustöös. Üheskoos leiutati ajurünnakute tulemusena uusi, fantaasiarikaid ja samas rakendatavaid vägivalda ennetusvõtteid. Lähtusime põhimõttest, et vägivalda ennetamisel koolikeskkonnas me ei taotle võitlemist vägivalda vastu, vaid *sloganiks* on pigem „Jah rõõmule!”. Seega otsisime koos võimalusi, kuidas koolis positiivset õhkkonda soodustada ja seal just rõõmu luua. Lisaks sellele, et need spetsialistide leiutised olid tööpoolest

imelised, olid paljud mõtted, huvitaval kombel, ka sarnased ja miks mitte ka tegelikkuses rakendatavad. Ajurünnakutel, kus spetsialistid **leiutasid** üheskoos koolikeskkonnas rakendatavaid **loovaid vägivalla ennetusvõtteid**, oli oluline silmas pidada teatud aspekte.

• **Uuenduslikkus** – kas see on vana võte ja juba olemasolev tegevus uues kuues (st uut, ennetuslikku eesmärki kandmas) või midagi täiesti uut.

• **Meetod jah-vormis** – kas toetame rõõmu või võitleme millegi vastu, kas see on manipuleeriv või loov, innustav ja uusi võimalusi pakkuv.

• **Sihtgrupp** – kas kogu koolipere, kas kõik on kaasatud, kas see on vabatahtlik või kohustuslik.

• **Kuidas meetod toimib** – kui kaua seda rakendatakse, millised on etapid ning kui pikk on mõju, kas tegu on tõelise toega või inimeste reaktsioonide allasurumise (hoopis rõhumine)?

• **Kelle huvides meetod toimib** – kas see on laste ja täiskasvanute koostöös, kas see on varjatud või kõigile teada, et suunatud just ennetuseks?

Ajurünnakute tulemusena pakuti välja nii tõeliselt uusi võtteid kui ka üldisemaid põhimõtteid, millest ennetusel ja rõõmurikka kooliõhkkonna loomisel võiks lähtuda. Uuenduslike koolivägivalla ennetusmeetodite süsteem on koondatud ajurünnakute tulemuste põhjal viieks peamiseks alagrupiks, mille alla omakorda jaotus palju võtteid.

1. Otseselt terapeutilised meetodid
2. Füüsiline tühjaks rabelemine ja röökimine
3. Organiseeritud sportlik tegevus
4. Looduse tervendav ja rahustav mõju
5. Inimlikkus – soojus, hellus, huumor

Ajurünnakute ehk leiutamiste tulemused andsid kinnitust, et valikuvõimalusi on meie ümber ja sees piisavalt, need tuleb lihtsalt rakenduslikuks muuta. Ilmselt ei ole uudiseks vajadus, et igas koolis peaks olema oma kiusamisvastane ehk rõõmu soodustav ja soojust loov strateegia, kuid kuna seda endiselt igal pool ei ole, tuleb seda soodustada ja selles osas teadlikkuse tõstmist jätkata. Peaks olema nimekiri, kust saab **valida** just oma koolile, oma lastele ja täiskasvanutele ning nendega seotud teemadele ja muredele vastavad tegevusviisid! Meetodid võiks olla dialoogi loovad ja kaasavad. **Valijaks ja innustajaks koolis on eelkõige täiskasvanu** kui teadlikult oma kooliperest, sh endast hooliv spetsialist. Seetõttu on eriti

väärtuslik, et nende kaheksa maakonna spetsialistid said võimaluse uuenduslike võtete peale mõelda ja inspiratsiooni koguda edasiseks ennetustöök.

Vaja on uusi võtteid, mida kombineerida

Infopäevadel korraldasime spetsialistidele ka **koolivägivalla ennetusteemalise küsitluse**. Kokkuvõtlikult näitab uurimuse tulemus, et spetsialistide arvates on raske tavapäraste vahenditega mõjutada lapsi mittevägivaldselt käituma ja neid vahendeid, mis mõjuks, napib.

Uurimuse järeldused

• Vägivalla probleem koolikeskkonnas on spetsialistide jaoks suur mure ja seda esineb väga erinevas suunas, erinevas rollis inimeste vahel.

• Vägivalla probleemi koolis on seni püütud lahendada enamasti **traditsioonilisel teel** (karistusvõtted, vestlus, loeng jms), uusi efektiivseid võtteid ei ole piisavalt, kuid vajadus nende järgi on suur.

• Ennetusvõtteid peab olema rohkem, neid peab olema mitmeid, et neid oleks võimalik **kombineerida** – et oleks palju valikuvõimalusi, sest valikuvabadusest üksi ei piisa! Vastavalt juhtumile saab sel juhul eri valikuvõimaluste vahel valida ja leida just sobivaim meetod, mida rakendada, et lähtuda sotsiaalpedagoogilise töö ühest oluliseimast lähtekohast, milleks on vajadus iga juhtumiga tegelemiseks individuaalne lähtekoht leida.

• Foorumteater on rakendatav meetod koolivägivalla ennetustöös ja koolis mitmetes muudeski tegevustes.

• Erinevate Eesti maakondade spetsialistide tagasiside on väga sarnane seoses arvamustega nii vägivalla probleemi ilmumise, selle ennetustegevuse kui ka foorumteatri rakendamise võimalustega.

• Enim mainitud teemad, millega edaspidi oleks spetsialistide arvates foorumteatri meetodi abil vajalik koolis töötada olid **sõltuvusained, sotsiaalsed suhted ja kodused probleemid**.

Info- ja koolituspäeva kavas oli oluliseks osaks **foorumteatri etendus**, milles ka osalejad kaasa tegid, et kogemuslikult paremini mõista selle mõju. Ankeedi kaudu uurimise spetsialistide arvamust etenduse kohta. Küsisime, millised olid osalejate ootused foorumteatri etendusele ja kas need täitusid. Enamasti olid ootused kõrged ning soov oli näha ja kogeda midagi uut, mis tõesti praktikuid igapäevatöös aitaks.

Spetsialistide vastuseid ankeetidest

• *Meeled olid valla ning soov oli näha midagi julgustavat. Etendus andis lootust!*

FORUM

- Ootasin huviga, sest ei teadnud sellest väga palju. Ootused täitusid, sain pointile pihta. Lahe!
- Kogu protsess oli tõhus ja mõtlemapanev.
- Ei olnud ootusi, väga positiivne ja õpetlik etendus. Kui olekski mingeid ootusi, oleks need igaljuhul ületanud.
- Ootus oli kogemuslik õppimine ja minu ootus täitus.
- Rahul! Väga tulmemusrikas, mitmekülgne ja õiglane teemakäsitus.
- Foorumteater oli oodatult huvitav, tundlik, oluline, loominguline, valikuid pakkuv.

Põhjalikumad ülevaadet loovate võtete leiutamise tulemustest ning ka ennetuse teemalisest uurimisest saab küsida artikli autorilt: mariliis@vatteater.ee.

Õpetajate Majas toimus projekti "Valikuvõimalus - foorumteatri ID!" lõpuseminar, mis ühendas endas nii praktilise loovuse ja selle väljunditega seotud tegevuse kui ka teooria ja tegevuse mõtestamise. Seminaril võeti projekti tulemused kokku ning arendati edasi vägivalla ennetuse ning loovmeetodite rakendamise olulisuse teemat. Päevad olid jagatud mõtteliselt kahe üldteema vahel – „**Teadmine ja rakendus**” (19.05.2007) ja „**Loovus ja protsess**” (20.05.2007). Külalistena olid seminaril tegevusi juhendamas esimesel päeval **Anni Vaher** (Tallinna Perekeskuse psühholoog ja MTÜ Tallinna Laste Tugikeskuse juhatus liige), kes käsitles oma töötoas koos osalistega koolivägivalla ennetuse tähtsuse teemat. Teisel päeval korraldas töötuba **Eda Heinla** (TLÜ kunstide teaduskonna, rakendusloome osakonna dotsent, Tallinna Perekeskuse psühholoog, kes tegelenud laste loovuse uurimisega ja loovuse alase õppetööga üle 10 aasta), kelle eesmärk oli avada loovuse ja loova mõtlemise mõiste tähendust ning loova mõtlemise olulisust isiksuse arengus ja sotsiaalses toimetulekus. Tegu oli innustava ja julgustava ettevõtmisega, mis andis osalistele kindla teadmise, et otsides innovaatilisi ja loomingulisi teid koolivägivalla ennetamise jaoks, oleme õigel teel. Nagu on öelnud foorumteatri meetodi looja Boal: "Tähtis pole mitte astunud sammude pikkus, vaid teekonna suund!"

Foorumteater on üks võimalus

Kokkuvõttes tõestas lõppenud projekt meeskonnale, et koolivägivald on endiselt nii koolinoorte kui ka

nendega töötavate spetsialistide jaoks suur mure ja puudutab kõiki. Saime veelkord kinnituse, et **foorumteatri meetod on vahend, mis võib aidata vägivalla ennetada**. Eriti oluline on tõdemus, et **erinevates Eestimaa koolides mõtleavad spetsialistid sarnaselt** ja näevad palju rohkem potentsiaalseid võimalusi, kui neid tegelikkuses tänasel päeval rakendatakse. Nägime taas, et osalusmeetodi lähenemisviis, millest oleme lähtunud, on end õigustanud. St inimesed tõesti teavad ise väga hästi, mis võiks nende kogukonnas toimida, mis mitte. Oluline on, kuivõrd suur ja vaimustav loov potentsiaal peitub pealtnäha probleemikesksetel ja loovusest kaugel sotsiaalvaldkonna töötajatel – kui nad ainult leiaks aega ja energiat seda rohkem valla päästa, et rakendada selle vilju!

Selleks, et foorumteatri meetodit rakendada, tuleb seda põhjalikumalt nii teoorias kui praktikas edasi õppida. Spetsialistide huvi selle rakendamiseks oli suur ja juba sündisid ka mõned uued sotsiaalpedagoogiliste eesmärkidega projekti-ideed, kus VAT Teatri Foorumgrupp sügisel 2007 partnerina kaasa lööb. Enamasti on need just laste ja noorte EQ ja sotsiaalsete oskuste arendamisele suunatud ettevõtmised, mis on leidnud ka kohaliku AAK toetuse ning nende initsiaatoriteks on kohalikud sotsiaalpedagoogid, noorsootöötajad või teised sotsiaaltöö ja lastekaitse valdkonna töötajad. Eesmärk on ikka laiemalt kuritegeliku käitumise ennetustöö, noorte toimetuleku parandamine ja loovuse arendamine.

VAT Teatri Foorumgrupp on Eestis hetkel ainuke foorumteatri metoodika õpetaja. Foorumteatri abil saab lisaks koolivägivalla probleemile ja teiste probleemide käsitlemisele (probleemide **avastamise, ennetamise ja lahendamise** eesmärgil) avada väga erinevaid teemasid väga erinevate inimgruppidega. VAT Teatri Foorumgruppi on võimalik kutsuda läbi viima sotsiaalprobleeme kajastavaid foorumteatri etendusi ja neid identifitseerivaid töötubasid. Samuti teeme spetsialistidele foorumteatri tehnika koolitusi. Korraldame erinevaid treeninguid, näiteks foorumteatri baaskursus, foorumteatri tutvustamine ja rakendusvõimalused koolivägivalla ennetusmeetodina, foorumteater pikemaajalistele tegutsejatele, sh foorumteatri läbiviija ehk Jokkeri koolitus. Huvi korral tuleb kokku panna grupp, kes alustaks pärast õppe läbimist meetodi rakendamist.

VAT Teatri Foorumgrupiga on võimalik dialoogi luua ja küsida põhjalikumad ülevaadet toimunud projekti „Valikuvõimalus – foorumteatri ID!” tulemuste kohta ning infot eelseisvate koolituste kohta

- tutvudes infoga aadressil www.vatteater.ee (Projektid) või www.lastetugi.ee,
- esitades otse küsimused projektijuht Mari-Liis Velbergile mariliis@vatteater.ee,
- liitudes foorumteatri e-posti listiga ja jagades oma küsimust listis: FoorumTeater_Praktika_Teoria_@yahoogroups.com.

Kevad, suvi, sügis...

Kaur Kõtsi, „Kaasa mind“ projektijuht

Võib öelda, et Noortekogul on olnud väga tegus aeg. Ära on jäänud lugematul arvul koolitunde, on tulnud järgi vastata poole rohkem õppetükke kui teistel koolikaaslastel ja õpetaja kuld tõmbub järjest rohkem kipra kui tuleb tunnist ära küsida, et osaleda järjekordsel koolitusel, konverentsil või väljasõidul. Just sellist hinda makstes, on sel aastal Noortekogu näol, koos käinud pea 20 noort üle Eesti.

Usun, et oleme nii palju edasi arenenud, et ei pea enam vastust otsima küsimustele - miks me noori kaasame ja mida me sellest saame. Nüüd peame küsima hoopis endalt, et kuidas noori veel paremini kaasata ja mida nemad sellest saavad.

Noorsootöö seadus määrab, et noorsootöö on noortele arendavaks tegevuseks tingimuste loomine, mis võimaldab neil vaba tahte alusel tegutseda väljaspool perekonda, õppekava ja tööd. Paraku on koolipäev nii pikk, et kui liita sellele veel kodused tööd ja kontroll töödeks ettevalmistamisele kuluv aeg, on päev ammu otsas ja ööstki tuleb lisa võtta. Noored arenevad tänapäeval nii kiirelt, et riik ja teised noorte elu toetavad süsteemid on pidevalt uute tingimuste loomisega maha jäänud.

Lapseõiguste konventsioon ütleb, et lapsel on õigus osaleda. Lapsel on õigus puhkusele ja vabale ajale,

mida ta saab kasutada mänguks ja meelepäraseks tegevuseks.

Minul tekib küsimus – millal? Peale kooli võrdub varsti öösel või nädalavahetustel? Muide ka siis peab üsna tihti õppima sest tuleb kirjutada mõni referaat või läbi lugeda paar raamatut.

Nii oleme varsti olukorras kui tuleb hakata seadusesse kirjutama lõiku lapse õigus unele sest ka selle ajaga võiks laps ju midagi targemat teha – näiteks õppida. Oleme oma tegevustes püüdnud keskenduda just noorte tegelikele vajadustele ja seisnud lapse õiguse eest osaleda. Jah oleme ka mänginud ja puhanud ja ma tahaks väga loota, et see ei ole kellegi meelet ajaraiskamine.

Eesolevad üritused:

Osalemine Alkoholivaba lapsepõlv liikumise ümarlaual riigikogus 09.10.07;

Osalemine laste kaasamise seminaril 11.-13.10.07;

Osalemine ja ettekande tegemine Lastekaitse Liidu konverentsil (nimi täpsustamisel) 08.11.07;

101 Last Toompeale Tallinna eelfoorumi korraldamine ja osalemine 10.11.07;

101 Last Toompeale 2007 Noorteparlamendi korraldamine ja osalemine 23.11.07.

Nelijärve

Laura Järvpõld

8.–9. augustil toimus Nelijärve kaunis puhkekeskuses noorte suhtlemiskoolitus. Noori olid koolitama kutsunud Maria Urb ja Monika Soosaar perekeskest Sina ja Mina, kes innukalt õpetasid kasutama edukaid probleemide lahendamise viise.

Kolmapäeva hommikul asusid Tallinna ja selle lähiumbruse suhtlemishuvilised noored rongiga Nelijärve poole tee. Rõkkavat naeru ja itsitamist pidid rongis taluma õpilaste saatjad Kaur Kõtsi Lastekaitse Liidust ning Kärt Käesel Pelgulinna Lastekaitse Keskusest.

Rongiga jõuti Aegviitu, kust edasi viisid metsarajad järve-äärsesse puhkekeskusesse. Heatujuliselt rännati mööda metsaradu: kes laulis, kes kuulas laulmist, kes niisama jalutas, kes arendas kaaslasega vestlust.

Lõunaks oldi sihtpunktis kohal. Kiirelt jaotati toad, viidi asjad ära ning lipati ujuma. Öues oli tõeliselt kuum suveilm, nagu kogu ülejäänud koolituse ajagi.

Kiire suplus tehtud, oli aeg tõsise tööga alustada. Esiteks õpiti üksteist veidike tundma – see on ju kogu suhtlemise ja hea koostöö aluseks. Sissejuhatus tehtud, alustati karmi tööperioodi. Noortele jagati infolehti, lahendati kõikvõimalikke suhtlemisega seotud ülesandeid ja tehti grupitöid. Eesmärk, milleni taheti

teise päeva lõpuks jõuda, oli probleemi lahendamine. Selleni ka jõuti, läbides kogu keerukas suhtlemisrätistik: kuidas hästi kuulata, millal on õige aeg oma arvamust avaldada, kuidas oma arvamust ÕIGESTI avaldada, millal on aeg kompromissiks, kas kompromiss on kõige efektiivsem ja parem lahendus jne. Kõigile neile küsimustele oskavad koolituse läbijad praegu-seks väga hästi vastata.

Selgeks saadi tähtsaim probleemilahendusmeetod WIN-WIN, mis koosneb kuuest astmest: tuleb luua koostöö, määratleda probleemi vajaduste kaudu, teha ajurünnak, hinnata lahendusi, valida õiged lahendused, lahendusi rakendada ja lõpuks kogu tegu hinnata.

Kaks augustikuu päeva kuulasid noored targemate nõuandeid, käisid jahutuseks suplemas ja nautisid üksteise seltskonda. Õppeaeg sai kiirelt läbi. Koolitusel osalemise tõestamiseks anti kõigile ka tunnistus, et kogu programm on tõesti läbi töötatud.

See kogemus oli suurepärase ning andis kindlasti paljudele uusi ja huvitavaid vaatevinkleid probleemi-lahendusviisidele. Igati tänuväärne ja tore koolitus!

Suvekool Kloogarannal 25.–29.06.2007

Liisi Randma, LL Noortekogu liige

Suvi algas ja nii mõnedki noored ootasid seda just Kloogarannale sõitmise pärast. Kõigi ootused ja lootused olid laes ning mis seal salata, tegu oli, vähemalt minu puhul, suve tippsündmusega.

Seekord sai valida kolme erineva töötoa vahel: foorumteater, tantsimine ja erinevate sotsiaalteatri liikide sümbioos. Foorumit õpetasid meile ammu teadantuntud Mihkel ja Madis, teiste nimedega Transpunk Kuningas ja Makaron ning tantsimist Kaarel – osav ja aktiivne linalakk. Hoopis uueks suunaks oli aga erinevate sotsiaalteatri liikide sümbioos, mida tutvustas meile Marco – laululembene, südamluk ja rõõmsameelne tulesäde Portugalist. Kohale tulnud noored ei olnud järelevalveta, sest igal kooligrupil olid kaasas oma juhendajad, kes said aga terve laagriaja vältel läbi ja lõhki foorumteatrit tundma õppida. Ja kõik see tänu meie geniaalsele Kadile ja Mari-Liisile, kes on märkamatu end foorumteatrigrupi „Meie” südamesse istutanud. Mainimata ei saa jätta ka meie masinavärki Piretit, kes kõigil silma peal hoidis. Tema ongi see keskne südamik! Loomulikult oli kohal ka meie päris oma fotokroonik Kaur, tänu kellele me suudame seda suvist üritust teravamini meeles pidada.

Süsteem nägi ette, et hommikuti käidi vastavalt vanusegruppidele erinevates töötubades. Pärastlõunatel käidi aga ühes kindlas töötoas, mille laagriinoor juba suvekooli alguses oli valinud.

Töötubade ja söögikordade vahel oli mitmeid ajaauke, mille täitsid suurima rõõmuga noortekogu liikmed. Tegelesime orienteerumise, laulmise, tantsimise ja igasuguste spordimängudega. Toimus ka ööhäire, Kloogaranna päris oma Olümpia Mängud ja Laulupidu. Laulupidu oli kindlasti üks märkimisväärsematest üritustest – me laulsime isegi päikese välja! Lõpus esitasime oma suurepärasele juhendajatele kogu kambaga enda kirjutatud Kloogaranna laagrilaulu. Teine meeldejäävaim üritus oli juba eelpool mainitud ööhäire, millest sai laagrienamus osa võtta. Muuhulgas sai maitsta pasta bologneset noortekogu moodi ning kilu näpu vahele kleebituna ranna poole joosta.

Nagu eelnevalt mainitud, oli noortekogu ülesanne korraldada öhtuseid üritusi. Sellega saadi lõppkokkuvõttes suurepäraselt hakkama. Loomulikult oli ka pingelisemaid momente, kuid sellest saime koostöoga üle. Kõigi noortekogu liikmete poolt võib öelda, et absoluutselt igaüks meist sai tohutult palju kogemusi ürituste korraldamiseks. Järgmiseks suveks võiks isegi kaaluda laagrikasvataja ametit? Igatahes.

Selline suvekool tekitas üdinisti positiivseid emotsioone ja jääb ainult loota, et järgmine aasta tuleb sama vägev. Tahan kõigile osavõtjatele öelda aitäh, et te olemas olete ja laagri nii meeldejäävaks muutsite!

Matk Kiidjärvel

Siim Päike, LL Noortekogu liige

Juulikuu 17. kuupäeval võttis LKL Noortekogu ette taas ühe meeldejääva ürituse: matkati Lõuna - Eestis, Taevaskojas ja Kiidjärvel. Kuna enamuse LKL NK üritustest toimuvad Põhja - Eestis, siis elades Põlva linnas tähendas käesolev matk minu jaoks teiste NK liikmetega võrreldes kordi pikemat und:), sellal kui teised NK liikmed Tartusse jõudsid kõlas minul alles äratuskell. Pärast neljatunnist rongisõitu olid meie rõõmsad matkajad sunnitud rongijaamast ka laagriplatsile matkama. Mina liitusin teistega (Anne-Liis, Erika, Mihkel, Liisi, Jane ja muidugi Piret & Kaur) Kiidjärve RMK teabepunkti parklas, kuhuni oli ema mind autoga transportinud. Nõnda võis matka ka minu jaoks alanuks lugeda. Ööbimiskohaks olid Piret & Kaur välja valinud jõeäärse liivakivipaljandi tipul paikneva RMK lõkke- ja telkimisplatsi, mis sai meie koduks kaheks ööks ja kolmeks päevaks. Et meie koosviibimine ka matka nime ära teeniks, matkasime Valgesoo maastikukaitsealal samuti matkasime mööda Ahja jõe Taevaskojas. Matkal leidsime ka aega oma vitamiinivarusid mustikaid süües täiendada.

Hilised öhtutunnid veetsime lõkke ääres sügavateemalises vestlusringis, kus igaühel oli võimalus esitada suurele ringile küsimus, mis talle kõige hingelähedasem oli. Näiteks: "mida sooviksite teie enda juures muuta" või "mis on teile käitumise juures teile kasu toonud" jne. Tänu matkale muutus noortekogu veel täiuslikumaks tervikuks, õppides üksteist paremini tundma ja märkama.

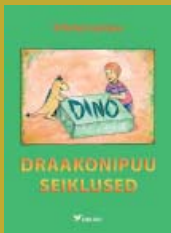

Loeme koos!

Loone Ots, Tallinna Ülikooli vanemteadur, Eesti Lugemisühingu liige

Iga hea lapsevanem soovib, et tema laps loeks ja et ta loeks just neid kõige paremaid raamatuid. Kuidas valida, kui Eestis ilmub aastas keskmiselt nelisada lasteraamatut? Sirvisin 2007. aastal ilmunud lasteraamatute nimekirja. Raske on soovitada: ilmub väga palju ja väga häid raamatuid. Aga siiski... Tõstaksin esile nelja raamatut eri vanuses lastele. Palun, siin nad on:

Kuni 5-aastastele

Kristel Lempu. Dino. Draakonipuu seiklused. (Koolibri, 2007)

Sobib lastele, kes alles õpivad lugema. Või loeb keegi neile hoopis ette. Raamatus on lihtsad laused, sisu mõistmist hõlbustavad küsimused.

Palju pilte, nagu väike lugeja ootabki.

5-8 aastastele

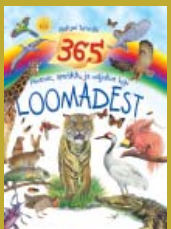

Lydia Koidula klassika. Meil aiaäärne tänavas. (Ilo, 2007)

Aegumatud luuletused (Meil aiaäärne tänavas, Kitsetall jt) sobivad nii lastele kui suurtele. Et tegemist on 1950. aasta väljaande taastrükiga, on raamatus veidi

vanamoodsalt ilusad pildid, mis kindlasti äratavad vanaemades ja -isades nostalgilisi meenutusi.

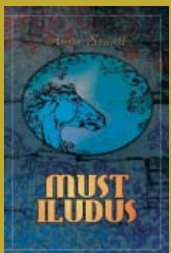
9-12 aastastele

Aleksei Turovski. 365 põnevat, õpetlikku ja naljakat lugu loomadest. (Kirilill, 2007)

Autorile omases köitvas stiilis räägitakse kõige tavalisemast koduseast sama põnevalt kui üüratust saurusest. Raamatuga on kaasas ka CD-ROM.

Teismelistele

Anna Swelli. Must iludus. (Fantaasia, 2007)

Raamat on nüüd eesti keeles ka täispikkuses kättesaadav. Kaunis hobune satub oma pika elu jooksul seiklustesse, mis võivad olla kohati päris julmad. Siiski jääb lootus, et maailmas

leidub ka häid inimesi, kes loomi õiglaselt kohtlevad.

Võistlusmäng „Kas mina tean?“

Kerli Kuusk, „Kas mina tean?“ projektijuht

Lastekaitse Liit koostöös Ajaloo-õpetajate Seltsi, Inimeseõpetuse Ühingu ja Eesti Väitlusseltsiga korraldab käesoleval sügisel interaktiivset võistlusmängu „Kas mina tean?“.

Lastekaitstes on kujunenud põhiküsimuseks lapse kasvu ja arengu toetamine, laste õiguste kaitsmine ning lastele nende kohustustest teavitamine. Aktuaalne on küsimus, kuidas ja millisena lapsed kogevad maailmas toimuvat ja kuidas oskavad sellele vastata.

Võistlusmängu läbiv teema on laste õigused ja kohustused, kuid sinna juurde käsitletakse ka erinevaid teemasid nii inimeseõpetusest kui ka kodanikuõpetusest, näiteks lapse ja vanema suhted ja suhted eakaaslastega, tolerantsus, tervislikud eluviisid, riskikäitumine jm ning finaalis käsitletakse Euroopa Liidu ja NATO temaatikat. Võistlusmängu eesmärgiks on õpilaste huvi tõstmine kodanikuõpetuses ja inimeseõpetuses käsitletavate teemade vastu, nende lahtimõtestamine ning õpilaste teadmiste suurendamine läbi praktiliste tegevuste.

Võistlusmäng koosneb viktoriinist, rollimängust, juhtumianalüüsist, teatevõistlusest, väitlusest ja kodusest ülesandest, milleks on uurimustöö koostamine. Kõik erinevad meetodid põhinevad rühmatööl. Võistlust hindab kolmeliikmeline žürii.

Kokku võtavad võistlusmängust osa 40 kooli üle Eesti. Osalemiskutse saatsime laiali mais nii Lastekaitse Liidu ühingute kui ka projekti koostööpartnerite kaudu ning ühe kutse panime „Koolielu“ veebilehele.

Võistkonna moodustavad 6 liiget, kes on põhikooli 8–9ndate klasside õpilased, kokku osaleb projektis 240 õpilast.

Esimese etapina toimub erinevates Eesti linnades 10 piirkondlikku voorumängu, kus ühes mängus

kohtuvad omavahel 4 selle piirkonna võistkonda. Piirkondlikud voorud toimuvad Tallinnas, Tartus, Haapsalus, Raplas, Rakveres, Viljandis ja Põlvas. Võistlused leiavad aset vahemikus 16.–24. oktoober.

Võitjad pääsevad edasi võistlema kahte poolfinaali, üks nendest toimub 22. novembril Tartus ja teine 23. novembril Tallinnas. Neli paremat kohtuvad finaalis, mis toimub 13. detsembril Tallinnas.

Võitjavõistkond koos juhendajaga läheb K. Saksa külalisena 2008. aasta alguses kaheks päevaks Brüsselisse europarlamenti, NATOt ja Eesti esindust külastama. Kõikidele osavõtjatele on meened ja tunnistus.

Võistlusmängu „Kas mina tean?“ tulemused avaldatakse ajakirjanduses, Lastekaitse Liidu kodulehel www.lastekaitseliit.ee, Inimeseõpetuse Ühingu kodulehel www.iu.ee ning saadetakse osalenud koolidele.

Oodatava tulemusena eeldame, et võistlusmängudes osalenud õpilaste teadmised inimõigustest on suurenenud, õpilased on ühiskonnateadlikumad, oskavad olemasolevaid teadmisi seostada igapäevaeluga ning eeldatavalt suudavad teadmisi elus paremini kasutada.

Suvekool – koostöö ja rõõm

Loone Ots, LL vanematekogu liige

26.–28. juunil toimus Pedaspea puhkekeskuses Lastekaitse Liidu järjekordne suvekool. Osavõtt oli üle keskmise: 67 inimest, neist 43 LL (toetaja)liiget, 10 LL büroo töötajat ning 3 LL vanematekogu liiget. Mida see seltskond siis korda saatis, millised teadmised koolist kaasa saadi?

Tahtmatult tekib seos kesksuvised leeriõppega sajand tagasi. Kena kogum rahvast on koos, et arendada oma idealismi ja kinnistada mällu ühiskonnas käibivaid väärtusi. Leeriõppe läbimine andis õiguse elada iseseisvat täiskasvanuelu, saada ühiskonna liikmeks. Eeldati, et omandatu rakendub argipäeva praktikates eeskätt oskustes kriitiliselt mõelda ja teha moraalselt õigeid valikuid. Kaasaja ühiskonnas on moraali ja eetika mõisted paraku tugevasti devalveerunud. Moraalselt õiget käitumist ei peeta enam kohustuseks ühiskonna ees. Niisiis ongi moraali edendamine idealism ja on päris põnev jälgida, kuidas keegi seda oma argipäevas rakendada võtab.

Nõukogude aja inimesena mäletan ka nn võsaleeri, mida ametlikult nimetati noorte suvepäevadeks. Võsaleer oli mõeldud selleks, et noori kirikuleerist nõra tömmata, pakkudes võimast meelelahutusprogrammi ja ikkagi põhjust õmmelda uus kleit või pintsak. Muidugi räägiti sealgi väärtustest, aga need olid hoopis teistsugused. Inimene on inimesele sõber ka kommunismiehitaja moraalkoodeksi järgi, aga abistava sõpruse asemel edendas sotsialistlik aeg ikka võistlust (töö- või õpitulemuste alal, spordis), vaenu (teistimõttelejate vastu siin- ja sealpool suletud riigipiiri) ja taunivat suhtumist vanadesse väärtustesse. Praegusele Eesti ühiskonnale jäi sellest ajast päranduseks neoliberaalne üksteiseõgimine, materiaalsete väärtuste ületähtsustamine ja tugev soov ning vilumus kaaslasi isikliku võidu nimel jalge alla tallata. Kummagi ei ole sellises ühiskonnas kuigi lõbus elada. Lastekaitse Liidu kohus on arendada nii lastes kui nende kasvatajates vastupidiseid suundumusi, väärtustada inimest, tema panust ühisesse üritusse ja soovi tegutseda teiste, mitte ainult enda ja enda hüvede nimel. Sellest sõltub ju otseselt homse ühiskonna nägu, tegu ja elukvaliteet, homne päev on aga isenesest väga lähedal.

Selliste mõtetega sisenesin suvekooli. Ilm ettevõtmist ei soosinud. See-eest leidis siseruumides ohtrasti ilusat, toore konkurentsita isetegemist. Tegevust ühendavad märksõnad olid loovusteraapiad ning suhtluskunst. Just loovus on see, mis arendab inimese võimeid igas suunas, annab omandatud ja õpitavatele oskustele lisamõõtme, mis kannab isiksuse, iseseisva mõtleja pitsert. Siin ei ole tähtis, millist põlvkonda

loov inimene esindab, kas kirikuleeri, suvepäevade või veelgi hilisemat. Sellest lähtus ka esimene töötuba, mille teemaks kunstiteraapiad lastele, noortele ja täiskasvanutele. Aga teises töötoas, juhendajaks väliskülalised, vooliti hoopis savi. Kusjuures mitte eesmärgiga saada valmis adekvaatse kujuga produkt, vaid eesmärgiga ennast lõõgastada, anda käelise tegevuse kaudu mõtetele hingamisruumi, panna sõrmede ja puudutuse kaudu elama aju. Nimi „saviväljateraapia“ on väga tabav. Tekkis seos tainaga – kui palju võisid meie esiemad leiba tehes näiteks rahvalaule luua! Siit edasi tundub loomulik, et kolmas töötuba tegeles muusikateraapiaga. Et kõik nimetatud teraapiad on Eestis suhteliselt uued ja tundmatud, andsid töötubade meistrid lisaks praktilisele õppele ka selgitusi teraapiate tähenduse, alaliikide ja oodatavate tulemuste kohta. Omaette jäi neljas töötuba, mis tegeles manipuleerimisküsimusega. Manipuleerimine ja mõjutamine inimsuhetes on vana ja levinud. Ometi peame oskama endaga mängimist tuvastada, et sellele mitte alluda. Teisel õppepäeval jätkusid töötoad ning jagati isiklikke kogemusi kunstiteraapiast ja suhtlemiskunstist. Arendati enesemotivatsiooni. Õhtupoolik tõi kaasa ühistantsu, esmalt „teraapilisel“, ühistegevuslikul eesmärgil, hiljem vabamalt. Sel õhtul suheldi palju, sõlmiti tutvusi, leiti ühiseid muresid ja otsiti ühiselt lahendusi. „Vaba“ õhtu täitis hiilgavalt oma varjatud eesmärgi – liita tugevamini LL erinevaid allorganisatsioonide, anda võimalus suhelda mitte ainult meili, foorumi või häälekandja kaudu. Tollel päeval viiendas töötoas „Maskid minus ja elus“ valminud maske ei kasutatud, kõik olid avatud ja näitasid oma õiget nägu. Selgus, et näod on naeratavad.

Kool on tõsine ettevõtmine. Seepärast tuli viimasel päeval lülituda ümber teoreetilisele arutelule „Miks on Eestile vaja kodanike initsiatiivil põhinevat lastekaitse liikumist ja kes ning mida peaks tegema, et seda liikumist käima lükata ka nendes piirkondades, kus see praegu ei toimi?“ Koolirahvas pandi diskuteerima selle üle, kas oleks õigem jätta lastekaitse kolmanda sektori pärusmaaks, nagu see seni on olnud, või võtta kindel suund riigi haldus- ja vastutusala liitmise poole.

Kokkuvõtteks ütleks, et selles leeris jagas veini ja leiba ainult kohalik kohvik. Aga hea tunne, vaimuvalmidus, teadmine paljudest sinuga ühtmoodi mõtlevatest inimestest andis sama efekti, mida leer võis anda meie vaarvanematele. Idealism, milleks konkreetsel juhul oli soov tegutseda lastekaitse nimel endisest tõhusamalt ja mitmed uued oskused selle soovi täitmiseks, tuli suvekoolist kogu suveks kaasa. Sügis on käes ja see on ikka veel alles. Aitäh korraldajatele!

Alaealiste hälbiv käitumine Eestis

Maarja Märtsen, uurimisgrupi liige

Kuigi täisealiste sooritatud õigusrikkumised on tih-tipeale palju tõsisemad ja ohtlikumad kui noorte seas leviv kuritegevus, peetakse viimast siiski palju ulatuslikumaks, kuna enamesinevad kuriteod, nagu vargused, sissemurdmised, vandalism ja vägivald, sooritatakse just noorte inimeste poolt. Valitseb arusaam, et suutmatus reageerida efektiivselt ajal, mil seaduserikkuja on noor, suurendab tõenäosust, et tema kuritegelik käitumine jätkub ka täiskasvanueas. Siit ka põhjus, miks kuritegevuse trendide uurimisel keskendutakse eelkõige teismeeale, mil osalus õigusrikkumistes kõige levinum.

2006. aastal viidi Eesti kooliõpilaste seas läbi uuring „Alaealiste hälbiv käitumine“. Tegemist oli rahvusvahelise projekti ISRD-2 (*“International Self-Reported Delinquency Study”*) raames korraldatud uuringuga, mida finantseeris Eesti Vabariigi Justiitsministeerium ja Eesti Teadusfond (ning osaliselt Euroopa Komisjoni Daphne II programm) ning korraldas Tartu Ülikooli Õigusinstituudi kriminoloogia uurimisgrupp. Uuringuga sooviti koguda objektiivset informatsiooni käitumishälvete leviku kohta Eesti alaealiste hulgas ning leida uusi seoseid erinevate sotsiaalsete tegurite ja alaealiste hälbekäitumise vahel (Markina & Šahverdov-Žarkovski, 2007:5). Eesti jaoks oli see esimene kord selles projektis osaleda.

International Self-Reported Delinquency Study (ISRD)

Self-report meetodit kasutati esimest korda juba 1930ndatel aastatel, kuid süstemaatilisemad ja kvantitatiivsemad uuringud toimusid 1950ndatel. Meetod muutus populaarsemaks, kui teadlased hakkasid juhtima tähelepanu asjaolule, et kuigi palju noori sooritab õigusrikkumisi, jäävad neist vaid vähesed sellega politseile vahele. *Self-report* meetodi puhul küsitakse otse noortelt nende võimaliku kaasatuse kohta (nii ohvri kui õiguserikkujana) antisotsiaalses ja hälbivas käitumises. Eesmärgiks on koguda täpsemat infot delinkventsuse kohta - eriti nende kuritegude kohta, millest politseid üldiselt ei teavitata. Kaasates uurin-gusse ka küsimused tausta ja asjaolude kohta, saab saadud andmeid kasutada kuritegevust seletavate teooriate kontrollimiseks.

Self-report meetodil alaealiste õigusrikkumisi võrdle-va uuringu idee sündis 1988. a Hollandis toimunud rahvusvahelisel NATO seminaril (*NATO Advanced Research workshop*) prof Malcolm W. Kleini (*University of Southern California*) ja Hollandi Justiitsministeeriumi Uurimis- ja Dokumentatsioonikeskuse (*WODC*) eestvedamisel. Seminari raames arutleti *self-report* metodoloogia probleemide ja antud meetodil põhineva võrdleva uuringu teostamise võimalikkuse üle. Kolmekümnest osalenud eksperdist oli üks osa seisukohal, et sellise uuringu jaoks pole aeg veel küps, viidates keeruliste rahvusvaheliste võrdlusuuringutega kaasnevatele ja seni lahendamata probleemidele. Teine osa aga leidis, et pilootuuringu läbiviimine aitaks neile probleemidele lahendusi leida, hõlbustades nii tulevast uurimistööd, eriti olukorras, kus EL-i siselt valitseb kasvav vajadus noortepoliitikat ja noorte probleeme (sh kriminaalset käitumist) hõlmava võrdleva andmestiku järele.

Hollandi Justiitsministeeriumi Uurimis- ja Dokumentatsioonikeskuse initsiatiivil sai esimene ISRD uuring alguse 1990. a ühtse küsimustiku väljatöötamisega. Arvestades uuringu uudsust, otsustati piirduda lääneriikide osalusega; nõusoleku andsid kolmteist riiki: Holland, Portugal, Hispaania, Inglismaa ja Wales, Šveits, Belgia, Soome, Saksamaa, Põhja-Iirimaa, Kreeka, Itaalia, Uus-Meremaa ja USA (Nebraska osariik). Andmeid koguti aastatel 1991 ja 1992 ning esimesed tulemused riikide lõikes avaldati 1994. a (Junger-Tas *et al.* 1994); 2003. a ilmus saadud tulemusi võrdlev ja kokkuvõttev analüüs (Junger-Tas, Marshall & Ribeaud, 2003).

Samal aastal toimus Helsingis Euroopa Kriminoloogia Assotsiatsiooni aastakonverents, kus arutati ISRD-2 läbiviimise ideed. Eelmise uuringu õnnestumine tõi paneelis osalema paljude riikide (30 Euroopa riiki, USA, Kanada, Venemaa, Austraalia, Uus-Meremaa ja üksikud Lõuna-Ameerika riigid), sealhulgas ka Eesti esindajad. ISRD-2 rahvusvahelise koondanalüüsi tulemuste avaldamine on kavandatud aastaks 2008.

ISRD-2 uuring Eestis

Valimi koosseis

Uuringu sihtgrupi moodustasid kõik 7., 8. ja 9. klasside õpilased Eesti Vabariigi üldhariduskoolidest, v.a eri- ja sanatoorsed koolid (Markina & Šahverdov-Žarkovski, 2007:6). Analüüs põhines rahvuslikul juhuvalimil, mille puhul oli kõigil sihtgruppi kuulujatel võrdne tõenäosus valimisse sattuda. Küsitluse läbiviimiseks võeti ühendust 189 klassiga 155 koolist, kuhu 2005/2006 õppeaastal oli kokku registreeritud 4322 õpilast ning ankeeterimine toimus 2005/2006 õppeaasta viimasel ja 2006/2007 õppeaasta esimesel veebruaril. 2006. a kevadel täitsid õpilased 1815 ankeeti ja sama aasta sügisel lisandus veel 808, seega laekus kokku 2623 ankeeti, mis oli vastavalt ISRD-2 uuringus kehtestatud nõuetele piisav kogus võrdleva analüüsi läbiviimiseks.

Uuringus olid esindatud kõikide Eesti maakondade koolid, v.a Hiiumaa, kellega ei õnnestunud ühendust saada. Kõige enam respondente esindas Harjumaad: 28 kooli, 39 klassi ja 874 õpilast; kõige vähem aga Jõgevamaad: 2 kooli, 2 klassi ja 32 õpilast. Linnade osas esindas kõige enam respondente Tallinna linna: 25 kooli, 34 klassi ja 775 õpilast; kõige vähem aga Kiviõli: 1 kool, 1 klass, 14 õpilast.

Osalenud 100 koolist täitsid eestikeelse ankeedi 2038 õpilast 77 koolist ja venekeelse 585 õpilast 23 koolist.

Küsimustiku struktuur

Andmekogumismeetodina kasutati isetäidetavat küsimustikku, sest tegemist oli üsna mahuka ja lisaks ka tundlike küsimusi sisaldava ankeediga. Küsitlemine toimus koolitunni ajal ja intervjuerija juuresolekul, kes vajadusel aitas õpilasi, kui nad mõnest küsimusest aru ei saanud. Küsimustik koosnes kokku kolmest osast.

Kuna antud uuring tugines peamiselt sotsiaalse kontrolli teooriale, sisaldas ankeedi esimene osa küsimusi õpilase sotsiaalse tausta kohta: üldandmed, lange mine vägivalla või varguse ohvriks, peresuhted, vaba aeg ja sõbrad ning küsimused kooli ja koduümbruse kohta. Teine osa sisaldas küsimusi respondendi osaluse kohta erinevates delinkventse ja hälbiva käitumise vormides, nagu alkoholi tarbimine, narkootikumide tarvitamine ja müümine või vahendamine, vandalis-

varavastased kuriteod, arvuti kasutamisega seotud õigusrikkumised ning vägivaldne käitumine. Siinkohal uuriti, kas antud käitumine on respondentil üldse kunagi esinenud („Ka Sa oled seda kunagi teinud?“) ja kas see on esinenud ka lähiminekis („Kas Sa oled seda teinud viimase aasta/kuu jooksul?“). Lisaks uuriti respondentilt, kas tal on sõpru, kes on õigusvastaselt käitunud. Küsimustiku viimases, kolmandas osas küsiti respondendi arvamust füüsilise ja vaimse vägivalla erinevuste kohta ning uuriti, mil määral esineb neid respondendi koolis.

ISRD-2 uuringu tulemused

Kuna käesolev uuring oli väga mahukas, tuuakse siinkohal ära vaid ülevaade peamistest saadud tulemustest õigusrikkumiste ja hälbiva käitumise leviku osas. Küll aga tasub kõigil asjast huvitatuil lugeda Justiitsministeeriumi selle aasta kevadel välja antud kogumikku „Eesti alaealiste hälbiv käitumine“, kus autorid Anna Markina ja Beata Šahverdov-Žarkovski tutvustavad antud uuringut ja selle tulemusi põhjalikumalt ning analüüsivad ühtlasi ka õigusrikkumiste ja hälbiva käitumise seost noorte sotsiaalsete sidemetega ning eelkõige peresuhtetega.

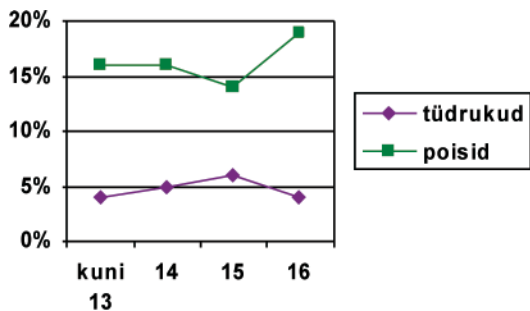
Uuringust selgus, et 24% vastanud noortest on oma elus sooritanud vähemalt ühe õigusrikkumise. Kõige levinumad õigusrikkumised noorte seas on üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine ehk vandalisim ja vargused poest või ostukeskusest. Vägivaldset käitumist on vähemalt korra elus esinenud 17% vastanutest, kes kõige enam tunnistasid kambakaklustes osalemist. Väga suur osa noortest tarbib alkoholi – koguni 87% vastanutest on alkoholi proovinud vähemalt korra ja 45% alaealistest tarbis alkohoolseid jooke uuringule eelnenud kuul. Narkootikumide on proovinud 17% küsitletutest ja 7% tarvitasid neid viimasel kuul. Sarnaseid trende peegeldab ka ametlik statistika.

Uuringule eelnenud aastal oli 10% noortest sooritanud vähemalt ühe õigusrikkumise. Analüüsi tulemused näitasid, et tüdrukutele on omane madalam õigusrikkumiste tase kui poistel, olles kõrgeim 14–15-aastaste seas (6%), samas kui poisid sooritasid õigusrikkumisi kõige rohkem 16-aastaselt (19%). Nii poisid kui tüdrukud tarbivad alkoholi ühtviisi palju ja see kasvab koos vanusega. Samas narkootikumide tarvitamine on rohkem levinud poiste hulgas, samuti varavastased õigusrikkumised ja vägivaldne käitumine (vt Joonised 1-5).

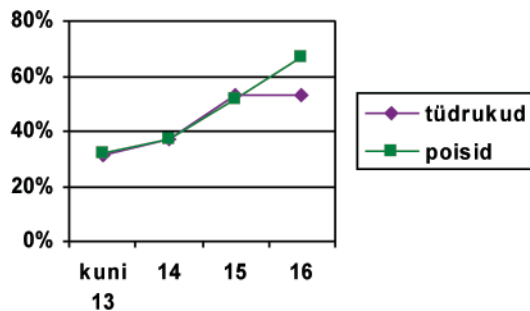
¹ Eesmärgiks oli saada kokku vähemalt 2100 ankeeti ehk 700 igast klassist.

² Sotsiaalse kontrolli teooria kohaselt on sotsiaalse korruga tugevaid sidemeid omaval noorel väiksem tõenäosus hälbivaks ehk delinkventseks käitumiseks (kriminoloogias kasutatakse alaealiste õigusvastase käitumise puhul eelkõige delinkventse käitumise mõistet). Seaduserikkumisi saab seletada ja ennetada, kui vaadelda noorte sidemeid prosotsiaalsete teistega (eriti vanematega), sidemeid prosotsiaalsete kohustustega, hõivatust konventsionaalsetes tegevustes ja usku ühiskondlikesse moraalsesse väärtustesse. Stuktureerides võimalusi, mis hõlbustavad õigusrikkumisi, saab hälbiva käitumise ja selle kahjulike tagajärgede osakaalu vähendada.

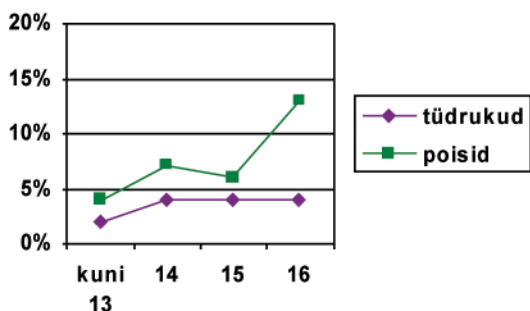
³ Alkoholi ja narkootikumide pruukimise puhul vaadeldi uuringule eelnenud kuud, teiste kategooriate puhul aastat.

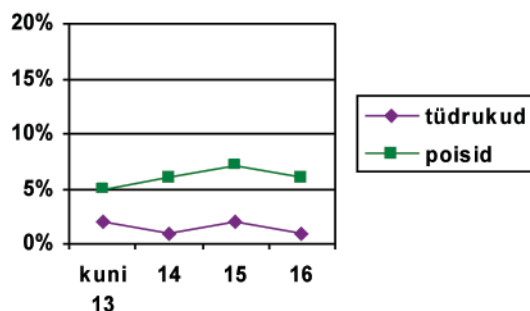
Joonis 1. Kõik õigusrikkumised

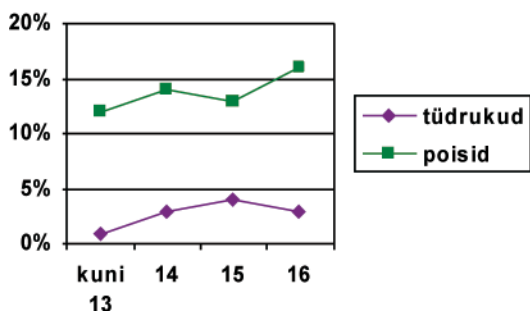
Joonis 2. Alkoholi tarbimine

Joonis 3. Narkootikumide tarvitamine

Joonis 4. Varavastased õigusrikkumised

Joonis 5. Vägivaldne käitumine

Kõige varem alustavad noored lahjemate alkohoolsete jookide tarbimisega – poisid 10. ja 11. eluaasta vahel ning tüdrukud 11. ja 12. eluaasta vahel (vt Tabel 1). Ka poevargused esinesid juba keskmiselt 11-aastaselt. Kõige hiljem, s.o 13–14-aastaselt hakati tarvitama

narkootikume. Kui tüdrukud proovisid enne kanepit või haššit, jõudes kangemate narkootikumideni 14-aastaselt, siis poisid alustasid kohe kangemate uimastitega (12–13-aastaselt).

Tabel 1. Keskmise vanus soo lõikes, mil esmakordselt sooritati õigusrikkumine või esines hälbiv käitumine

	Poisid	Tüdrukud
Õlu, Long Drinki, siidri või veini joomine	10.7*	11.3*
Jalgratta, mopeedi või motorollerri vargus	10.7	13.0
Vargused poest või ostukeskusest	11.0	10.9
Üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine (vandalism)	11.7	12.1
Mootorratta või auto ärandamine	11.7	13.0
Külmrelva (noa, keti jms.) kaasaskandmine	11.8*	12.7*
Kange alkoholi (džinn, rumm, viin, viski) joomine	12.1*	12.6*
Sissemurdmise varguse eesmärgil	12.5	11.8
Peksmine või noaga löömine	12.6	13.0
LSD, heroini või kokaiini tarvitamine	12.6*	14.1*
Kambakakluses osalemine	13.0*	12.4*
Vargused autost või auto küljest	13.0	12.5
Jõuga raha- või käekoti või muu eseme võtmine	13.3	12.0
Relva/jõuga ähvardades raha/esemete nõudmine	13.3	12.3
Kanepi või hašiši tarvitamine	13.6*	13.9*
Narkootikumide müük või vahendamine	13.6	14.3
Ecstasy või amfetamiini (speedi) tarvitamine	13.9	13.9

* erinevused keskmiste vahel statistiliselt olulised tasemel p < 0,05

Märkus: kaldkirjas keskmine ei pruugi kajastada tegelikku iga, mil tüdrukutel vastav käitumine esineb, kuna sellest raporteerinud tüdrukute arv oli 5 või alla selle

Kui eesti noored tarbivad rohkem alkoholi (eriti õlut jt lahjemaid alkoholiseid jooke), siis narkootikumide tarvitamine on rohkem levinud vene noorte hulgas (eriti kanepi või hašiši tarvitamine) (vt Tabel 2). Erineval määral on levinud ka varavastased õigusrikkumised ja eriti vargused poest või ostukeskusest, mida sooritavad rohkem vene noored. Kui vägivaldse käitumise osas on vene noorte seas ülekaalus kambakak-

lused ja külmrelva kaasaskandmine, siis eesti noortel esineb rohkem kehavigastuste tekitamist (peksmist ja noaga löömist). Seega pole alaealiste õigusrikkujate hulgas alati ülekaalus vene rahvusest noored – sõltub, millise õiguserikkumise tüübiga on tegu. Samuti ei pea paika oletus, et vene noored on vägivaldsemad. Vastupidi, eesti noortel esineb vägivaldset käitumist rohkem kui vene noortel.

	Elu jooksul			Viimase aasta/kuu jooksul		
	eesti	vene	Eestis kokku	eesti	vene	Eestis kokku
Õlu, Long Drinki, siidri või veini joomine*	87.1	81.5	85.9	44.0	38.9	42.9
Kange alkoholi joomine	61.4	60.8	61.3	23.9	24.6	24.1
Alkoholi tarbimine*	87.7	83.0	86.7	45.9	41.7	44.9
Kanepi või hašiši tarvitamine*	15.0	19.8	16.1	4.5	6.5	5.0
Ecstasy või amfetamiini tarvitamine	3.0	3.9	3.2	0.9	1.4	1.0
LSD, heroini või kokaiini tarvitamine	1.7	1.4	1.6	0.5	0.2	0.4
Narkootikumide tarvitamine*	15.8	20.1	16.7	5.0	7.4	5.5
Üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine (vandalism)	12.2	11.2	11.9	5.9	4.4	5.6
Vargused poest või ostukeskusest*	10.1	16.5	11.5	1.5	3.0	1.8
Sissemurdmise varguse eesmärgil	1.5	2.0	1.6	0.5	0.5	0.5
Jalgratta, mopeedi või motorollerri vargus	0.4	0.1	0.5	0.1	0.5	0.2
Mootorratta või auto ärandamine	1.4	1.4	1.4	0.9	0.7	0.9
Vargused autost või auto küljest	2.0	2.2	2.0	0.6	0.5	0.6
Jõuga raha- käekoti või muu eseme võtmine	0.7	1.3	0.9	0.4	0.9	0.5
Varavastased õigusrikkumised*	12.9	19.6	14.4	3.3	5.1	3.7
Külmrelva (noa, keti jms.) kaasaskandmine*	14.1	22.4	15.9	8.7	12.9	9.6
Relva/jõuga ähvardades raha/esemete nõudmine	0.8	1.1	0.9	0.5	0.9	0.6
Kambakakluses osalemine*	13.3	21.7	15.1	6.0	11.9	7.3
Peksmine või noaga löömine*	4.4	2.0	3.9	2.3	0.4	1.9
Vägivald (v.a. külmrelva kaasaskandmine)*	15.5	22.4	17.0	7.5	12.1	8.5
Narkootikumide müük või vahendamine	2.9	2.2	2.7	2.1	1.6	2.0
Kõik õigusrikkumised	23.3	26.3	23.9	10.6	9.3	10.4

Tabel 2. Õigusrikkumiste ja hälbiva käitumise osakaal küsimustiku keele järgi, %

One-Way ANOVA, *erinevused gruppide vahel statistiliselt olulised tasemel p < 0.05

- Asulati ilmnevad erinevused narkootikumide ning eriti kanepi ja hašiši tarvitamise osas – kõige rohkem tarbitakse neid Tallinnas (23% elu jooksul ja 8% viimasel kuul) ja kõige vähem alevites, alevikes või külates (9% elu jooksul ja 2% viimasel kuul). Varavastased õigusrikkumised ja eriti poevargused on kõige enam levinud väiksemates linnades (13% elu jooksul ja 3% viimasel aastal) ning kõige vähem esineb neid alevites, alevikes või külates (8% elu jooksul ja 0,2% viimasel aastal). Seega ei leia kinnitust oletus, et õigusrikkumiste sooritamine ja mõnuainete tarbimine on Eestis rohkem levinud suuremates linnades (vt Tabel 3).

Tabel 3. Õigusrikkumiste ja hälbiva käitumise osakaal asulatüübiti, %

	Elu jooksul					Viimase aasta/kuu jooksul				
	aa/lev/alevik/kül	muu linn	suur linn	pealinn	Eestis kokku	aa/lev/alevik/kül	muu linn	suur linn	pealinn	Eestis kokku
Õlu, Long Drinki, siidri või veini joomine	86.1	88.5	82.1	85.8	85.9	42.7	43.5	39.0	44.8	42.9
Kange alkoholi joomine	60.2	63.4	58.1	62.4	61.3	21.6	23.7	23.2	26.9	24.1
Alkoholi tarbimine	87.5	88.9	83.3	86.2	86.7	44.7	45.6	42.0	46.5	44.9
Kanepi või hašiši tarvitamine**	9.1	13.7	17.5	23.1	16.1	1.6	3.0	7.2	8.0	5.0
Ecstasy või amfetamiini tarvitamine	2.1	2.9	4.2	3.8	3.2	0.8	1.4	1.0	0.8	1.0
LSD, heroïini või kokaiini tarvitamine	1.1	1.0	1.2	2.9	1.6	0.3	0.7	0.2	0.4	0.4
Narkootikumide tarvitamine**	9.6	14.4	17.9	23.8	16.7	1.6	4.1	7.6	8.7	5.5
Üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine (vandalism)	12.8	13.1	11.2	10.7	11.9	5.8	6.2	5.6	4.9	5.6
Vargused poest või ostukeskusest**	7.7	13.4	11.6	12.8	11.5	0.2	3.2	2.2	1.7	1.8
Sissemurdmine varguse eesmärgil	2.0	2.2	1.2	0.9	1.6	0.2	1.2	0.8	0.1	0.5
Jalgratta, mopeedi või motorrolleri vargus	0.2	1.3	0.2	0.4	0.5	0.0	0.7	0.0	0.1	0.2
Mootorratta või auto ärandamine	1.3	1.7	1.8	0.9	1.4	0.8	1.0	1.8	0.3	0.9
Vargused autost või auto küljest	0.8	2.9	2.4	2.0	2.0	0.0	0.9	0.8	0.8	0.6
Jõuga raha- käekoti või muu eseme võtmine	0.5	0.7	0.4	1.6	0.9	0.3	0.6	0.0	1.1	0.5
Varavastased õigusrikkumised**	10.1	16.9	14.9	15.2	14.4	1.4	5.4	4.5	3.5	3.7
Külmrelva (noa, keti jms.) kaasaskandmine**	13.4	13.4	19.4	18.1	15.9	8.4	9.1	11.1	10.2	9.6
Relva/jõuga ähvardades raha/esemete nõudmine	0.6	0.9	0.8	1.1	0.9	0.3	0.7	0.4	0.8	0.6
Kambakakluses osalemine	12.7	14.7	17.9	15.7	15.1	5.4	7.2	7.9	8.5	7.3
Peksmine või noaga löömine	3.3	4.8	3.4	3.8	3.9	1.7	2.2	1.4	2.0	1.9
Vägivald (v.a. külmrelva kaasaskandmine)	14.3	17.3	19.3	17.4	17.0	6.7	8.9	8.7	9.5	8.5
Narkootikumide müük või vahendamine	1.9	2.2	2.8	3.9	2.7	1.4	10.4	1.8	3.1	2.0
Kõik õigusrikkumised	21.6	25.9	23.4	24.3	23.9	9.2	11.1	11.2	10.1	10.4

One-Way ANOVA, **erinevused gruppide vahel statistiliselt olulised tasemel $p < 0.01$

Suhetel eakaaslastega on delinkventsuse uuringutes olnud juba pikka aega keskne koht ja seda kaalukal põhjusel. Alaealised veedavad sõprade seltsis palju aega, peavad sõpru väga tähtsaks ja on seega teismeeas neist mõjutatud tugevamalt kui ühelgi teisel eluperioodil. Delinkventsust loetakse grupilise iseloomuga tegevuseks, mis hõlmab tüüpiliselt ka kaasosalisi. Ka Tabelist 4 selgub, et valdav osa õigusrikkumistest sooritatakse koos eakaaslastega. Üksi tegeletakse

narkootikumide müügi ja vahendamisega, samuti tungitakse kellelegi üksinda kallale või pressitakse kelleltki raha vm esemeid välja. Sama kehtib taskunoa jm külmrelva kaasas kandmise kohta (pole siiski otse- ne õigusrikkumine). Mis puutub jalgratta, mopeedi või motorrolleri vargusesse ja sellesse, et seda tehti kõige sagedamini koos täiskasvanutega, siis ilmselt on antud tulemus mõjutatud väikesest respondentide arvust, kes antud käitumist tunnistasid.

Tabel 4. "Kas tegid seda viimasel korral üksi või koos kaaslastega?" Vastanute osakaal, %

	Üksi	Täiskasvanutega	Eakaaslastega	N
Õlu, long dringi, siidri või veini joomine	4.1	17	77	1178
Kange alkoholi joomine	3.4	18.5	87.2	667
Kanepi või hašiši tarvitamine	2.4	10.4	88.8	127
Ecstasy või amfetamiini tarvitamine	7.7	19.2	76.9	27
LSD, heroini või kokaiini tarvitamine		36.4	72.7	12
Üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine (vandalism)	8.5	4.9	88.7	145
Vargused poest või ostukeskusest	29.8	6.4	63.8	47
Sissemurdmine varguse eesmärgil		30.8	76.9	14
Jalgratta, mopeedi või motorollerri vargus	16.7	66.7	16.7	6
Mootorratta või auto ärandamine	28.6	23.8	47.6	21
Vargused autost või auto küljest	6.7	6.7	86.7	15
Jõuga raha- käekoti või muu eseme võtmine	45.5		54.5	11
Külmrelva (noa, keti jms.) kaasaskandmine	51.7	12.3	39.8	245
Relva/jõuga ähvardades raha/esemete nõudmine	46.7	20	40	16
Kambakakluses osalemine		28.2	71.8	170
Peksmine või noaga löömine	45.7	34.8	26.1	49
Narkootikumide müük või vahendamine	52	30	18	50

Tabel 5. Õigusrikkumised, mis sooritati koos eakaaslastega, soo lõikes, %

	Poisid	Tüdrukud
Õlu, long dringi, siidri või veini joomine	71.3**	64.2**
Kange alkoholi joomine	79.5	78
Kanepi või hašiši tarvitamine	90.2	85.1
Ecstasy või amfetamiini tarvitamine	75	76.9
LSD, heroini või kokaiini tarvitamine	68.4	73.9
Üldkasutatavate asjade tahtlik lõhkumine (vandalism)	82.8	86.8
Vargused poest või ostukeskusest	60.7	66.1
Sissemurdmine varguse eesmärgil	72.2	75
Jalgratta, mopeedi või motorollerri vargus	38.5	
Mootorratta või auto ärandamine	50	33.3
Vargused autost või auto küljest	80*	20*
Jõuga raha- käekoti või muu eseme võtmine	40	20
Külmrelva (noa, keti jms.) kaasaskandmine	8.6**	1.5**
Relva/jõuga ähvardades raha/esemete nõudmine	38.9	50
Kambakakluses osalemine	76*	86.3*
Peksmine või noaga löömine	26.6*	60*
Narkootikumide müük või vahendamine	24.4	42.3

T-test, **p<0.01 *p<0.05

T-test, **p<0.01 *p<0.05

Siinkohal uuriti ka seda, kas antud tunnuse osas esineb poiste ja tüdrukute vahel olulisi erinevusi ning selgus, et eakaaslastega koos lahja alkoholi tarbimist, varguseid autost või auto küljest, külmrelva kaasaskandmist ja kellelegi kallaletungi esines poistel rohkem kui tüdrukutel. Samas koos eakaaslastega osalevad kambakaklustes rohkem tüdrukud (vt Tabel 5).

Üheks self-report uuringu problemaatiliseks küljeks on see, et kui noorelt küsida tema poolt sooritatud õigusrikkumiste kohta, siis ei pruugi ta alati ausalt vastata. Respondent võib tahta muljet avaldada, fabritseerides enda poolt antud informatsiooni. Samuti võib ta karta tagajärgi, mis võivad järgneda õigusrikkumise ülestunnistamisele ja varjata oma mõningaid tegusid. Õigusrikkumiste levikut noorte seas saab aga hinnata ka teiste vahenditega, näiteks küsides respondendilt tema eakaaslaste kohta, kes on sooritanud õigusrikkumisi. Nii on võimalik kindlaks määrata, kui paljud alaealised puutuvad kokku õigusvastase käitumisega.

Kõige rohkem alaealisi (39%) raporteeris sõpradest, kes on tarvitanud narkootikume (vt. Tabel 6). Teisena mainiti sõpru, kes on varastanud poest või ostukeskusest (28%), kusjuures poistel on selliseid sõpru rohkem kui tüdrukutel. Joonis 6 näitab, et kui kuni 13-aastaste vanusegrupis on poisse, kelle sõbrad on varastanud, 28%, siis selliseid tüdrukuid on 18%. Vanuse kasvades varastavate sõpradega kokkupuutuvate noorte arv kasvab, saavutades poistel 16. eluaastaks 34% ja tüdrukutel 25% taseme.

Tabel 6. Alaealised, kelle sõbrad on sooritanud õigusrikkumisi, soo lõikes ja kokku, %

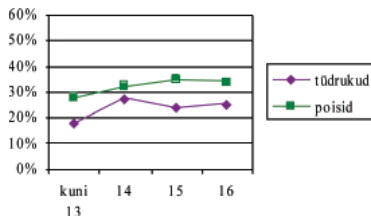
	Poisid	Tüdrukud	Kokku
Mul on sõpru, kes on tarvitanud kergeid või kangeid narkootikume, nagu kanep, hašiš, ecstasy, speed, heroiin või kokaiin	40	38.3	39.1
Mul on sõpru, kes on varastanud poest või ostukeskusest	32.4**	24**	28.2
Mul on sõpru, kes on kuhugi sisse murdnud, et sealt midagi varastada	12.1**	6.5**	9.3
Mul on sõpru, kes on kedagi relvaga ähvardanud või lubanud peksa anda, et saada temalt raha või muid asju	7*	4.8*	5.9
Mul on sõpru, kes on kellegi tõsiselt läbi peksnud või haavanud kedagi noa või muu esemega	13	12	12.5

T-test, **p<0.01 *p<0.05

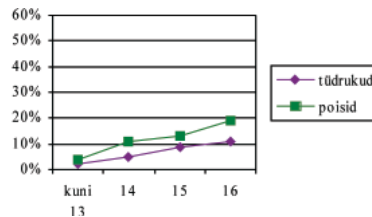
T-test, **p<0.01 *p<0.05

Respondentide osakaal, kelle sõbrad on kuhugi sisse murdnud, et sealt midagi varastada; või ähvardanud kedagi, et temalt raha vm esemeid saada, ei ületa kummagi puhul 10% taset. Ja jällegi puutuvad poisid selliste sõpradega rohkem kokku kui tüdrukud. Jooniselt 7 ilmneb, et kui kuni 13-aastaste vanusegrupis on sisse murdmisi sooritanud sõpru 4%-l poistest ja 2%-l tüdrukutest, siis 16-aastaste vanusegrupis on vasta-

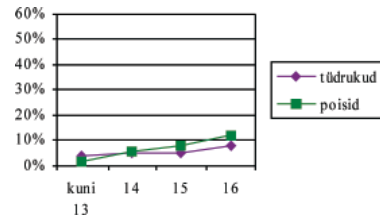
vad näitajad juba 19% ja 11%. Samas sõprade olemasolu, kes on kelleltki raha vm esemeid välja pressinud, mainis kuni 13-aastaste respondentide hulgas 2% poistest ja 4% tüdrukutest ning sarnaselt sisse murdmisi sooritanud sõprade dünaamikale, puututakse vanuse kasvades selliste sõpradega rohkem kokku (vt. Joonis 8).

Joonis 6. Vargused poest või ostukeskusest

Joonis 7. Sisse murdmine

Joonis 8. Ähvardamine ja väljapressimine

Seega puutuvad poisid tüdrukutega võrreldes rohkem kokku sõpradega, kes on varastanud poest või ostukeskusest; murdnud kuhugi sisse, et sealt midagi varastada ja kedagi relvaga ähvardanud või lubanud peksa anda, et saada temalt raha või muid asju. Samas võib kokkupuude õigusrikkumisega seisneda ka noore enda langemises kuriteo või vägivaldse käitumise ohvriks. Eestis on 24% vastanud alaealistest kogunud koolivägivalda, isiklikke asju on varastatud 19%-l

noortest, kallaletungi ohvriks on langenud 5% ning röövimise ja väljapressimise ohvriks 4% vastanutest.

Eestis senini puudub perioodiliselt läbiviidav ja standardiseeritud, rahvuslikul valimil põhinev alaealiste self-report uuring, mis võimaldaks ametliku statistika kõrval anda täpsemat ülevaadet alaealiste hälbivast käitumisest. Jääb vaid loota, et ISRD-2 uuringule järgneb ka ISRD-3.

Viited

Junger-Tas, J., G.-J. Terlouw & M. W. Klein (eds.) (1994). *Delinquent Behaviour among Young People in the Western World*. Amsterdam, New York: Kugler.

Junger-Tas, J., Marshall, I. Haen & Ribeaud, D. (2003). *Delinquency in an international perspective: The International Self-Reported Delinquency Study (ISRD)*. Haag: Kugler.

Markina, A. & Šahverdov-Žarkovski (2007). *Eesti alaealiste hälbiv käitumine*. Uurimisraport Justiitsministeeriumile. Tartu Ülikooli Õigusinstituudi kriminoloogia uurimisgrupp, Tallinn

TRÜKISED

Trükiseid ja LL sümbolikaga tooteid saab osta Lastekaitse Liidu veebipoest www.lastekaitseliit.ee või infokeskusest Märka last, Tõnismägi 3, Tallinn.

Kunstialbum "Laps eesti kunstis. Lapsepõlv."

Koostajad: Reeli Kõiv ja Mare Joonsalu
270 leheküljel tutvustatakse lapse kujutamist eesti kunstis läbi kahe aastasaja erinevate teemade lõikes. Esindatud on maal, skulptuur ja graafika. Selgitavad tekstid ja kommentaarid on eesti ning inglise keeles. Raamat on valitud 2003. a. 25 kaunima raamatu hulka. **Hind 550.00 (liikmetele 390.00)**

Lastekaitse Liit 15. Ajalugu ja tänane päev.

Raamat annab ülevaate lastehoolekande ja lastekaitse ajaloost Lastekaitse Liidu taasloomisest aastal 1988 ja järgneva 15 aasta tegevusest. **Hind: 40.00**

Estonian Union for Child Welfare. About the organisation

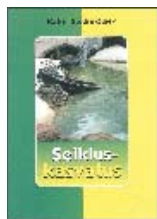
Lühike inglisekeelne ülevaade Lastekaitse Liidu ajaloost, tegevussuundadest ja projektidest koos liikmeskonna kontaktandmetega. **Hind: 20.00**

Õpilasmalev

Koostajad: Katrin Soidra-Zujev ning Sulev Kallavus.
Raamat on praktilise suunitlusega ning toodud on palju praktilisi nõuandeid

maleva elu-olu korraldamiseks (üldine tegevuskava, rühma tegevuskava, ohutusnõuete instrueerimise tabel, kokkutuleku juhend, vaba aja sisustamise võimalused, mängud jm). Väljaandes kirja pandud nõuandeid on kasulik teada enne, kui asute koostama rühma tegevusprogrammi. **Hind: 50.00**

Seikluskasvatuse

Autor: Katrin Soidra-Zujev.

Seikluskasvatuse on osa elamuspedagoogikast, see on sotsiaalkasvatuse meetod, mis püüab toetada inimest oma isiksuse arendamisel ja sel teel parandada ühiskondlikku läbisaamist. Väljaanne tutvustab lugejale seikluskasvatuse ideed ja tegevussuundi. Põhiliselt käsitletakse seikluskasvatuse mõistet ja selgitatakse seikluskasvatusega seotud asjaolusid, seikluskasvatuse ajalugu, teooriat ning praktikat. **Hind: 30.00**

Valik elamusmänge

Autorid: Reeda Tuula ja Katrin Soidra-Zujev
Raamat sisaldab väga laia valikuna erinevaid meelelahutuslike ja mõttestrateegia mänge, mis jaotatud mängu spetsiifikate

järgi: tutvumismängud, soojendus-, usaldusharjutused, probleemilahendusega seotud tegevused, kombineeritud mängud, madalkõisharjutused ja tegevuse lõpetamise mängud. Raamatu alguses on antud väga põhjalik ülevaade seiklustegevuste ja mängude olemusest, juhendaja rollist seiklummängudes, praktilise tegevuse läbiviimise põhimõtetest ning turvalisuse olulisusest seiklummängude läbiviimisel. **Hind: 177.00**

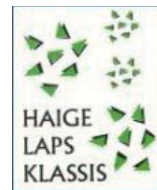
Lapse heaolu Eestis: RISKID JA VALIKUD

Artiklite kogumik, mille kandvaks teemaks on lapse kasvukeskkonna ja heaolu küsimused ühenduses lapsepõlvkogumuste tähenduslik-

kusega. Vaadeldud on lasteaiakultuuri ja lapsekeskse kasvatuse aspekte, õpilaste toimetulekut ning lastekaitse sõlmprobleeme.

Hind: 60.00

Haige laps klassis

Koostaja: Mare Leino
Raamatu põhieesmärgiks on läbi õpetajate juhtumikirjelduste tõestada, et algselt tavakooli jaoks lootusetuks tunnistatud erivajadusega laps võib saavutada seal edu, kui temasse uskuda ning temaga täiendavalt tegeleda. Lisaks tegelikele juhtumikirjeldustele sisalduvad raamatus võõrkeelse teaduskirjanduse refereeringud.

Hind: 42.50

Võrgustikutöö võimalusi töös lastega

Toimetaja Triin Edovald
Kogumikku on koondatud artiklid, mis puudutavad võrgustikutöö erinevaid

aspekte: võrgustikutöö olemus, kooli-võrgustikutöö hetkeseis, võrgustikutöö kui meetodi rakendamisvõimalusi. Kogumikus on toodud valik võrgustikutööga seotud mõistete koos seletustega. **Hind: 25.00**

Laps, haridus ja toetav võrgustik

2002. a. toimunud konverentsi "Laps, haridus ja toetav võrgustik" ettekannete kogumik.

Konverentsi eesmärgiks oli sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostöö soodustamine, tagamaks iga lapse õigust haridusele. Konverentsil tutvustati uuendusi haridusseadustikus ja muudatusi koolivõrgus. Ühtlasi diskuteeriti laste haridusprobleemide võimalike lahenduste ja nende vastavuse üle lapse huvidele. **Hind: 25.00**

Nutikas kasvatus
 Autor: Heikki Sariola
 Kunstnik: Taru Carsen
 Raamatus jagatakse lapsevanematele huvitavaid soovitusi ja näpunäiteid, kuidas lahendada laste kasvatamisel eettulevaid olukordi vägivalda kasutamata.
Hind: 35.00

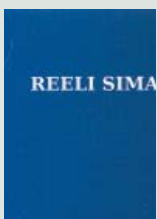

Mida teha siis, kui sinu laps... ehk väike nõuanderaamat lapsevanematele
 (eesti ja vene keeles)
 Autor: Kristi Kõiv

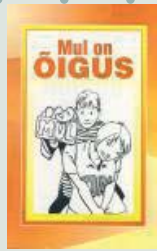
Kunstnik: Edgar Valter
 Raamat on mõeldud koolieelikute vanematele, aidata neil mõista ja mõtestada oma tegevust laste kasvatamisel ning muuta seda tõhusamaks. Raamatus on esitatud igapäevaelus sageli eettulevaid olukordi ning toodud näidetena võimalikud lahendused, mida võib kasutada ka teistes sarnastes olukordides.
Hind 45.00

Lapse õiguste konventsioon
 Raamatu autor Eugene Verhellen on Genti ülikooli emeriitprofessor. Raamatus esitab autor ülevaate laste õigustest ja nende taustast. Raamat on sobiv kasutamiseks hariduslikel eesmärkidel ja neile, kes soovivad teada, mis on normide taga.
Hind: 150.00

Laste õigused
 Esseekogumik ÜRO lapse õiguste konventsiooni tähendusest ning sellest, kuidas konventsiooni põhimõtteid ja sätteid tõhusalt ellu rakendada. Siin käsitletakse laste õigustega seotud vastuolulisi ja päevakajalisi teemasid. Kas meie peredes, ühiskonnas ja poliitikas pööratakse tähelepanu lapse huvidele? Kas lastel on poliitilist mõjujõudu? Kas riik peaks laste kaitseks pereellu sekkuma? Kuidas saaks kõige paremini levitada laste õiguste ideed? Kas meil puuduvad laste õiguste teostamiseks vahendid? jm.
Hind: 75.00

Mul on õigus
 ÜRO lapse õiguste konventsiooni tutvustavate raamatute sari, mis koosneb kolmest eri vanuserühmadele (lasteaiaja ja noorem kooliiga, keskmine kooliiga, vanem kooliiga) mõeldud raamatust. Vanemale ja keskmisele koolieale on olemas raamat ka vene keeles.
Hind: 25.00

Lapse õigused, ainekava 5-7 aastaste laste õpetamiseks koos metoodiliste soovitusetega
 Koostaja: Reeli Simanson.
 Trükk sisaldab lapse õiguste ainekava, metoodilisi soovitusi ainesisu avamiseks ja soovitatavat õpivara lapse õiguste ning kohustuste ning ühiskonnas aktsepteeritud normide tutvustamiseks 5-7 aastastele lastele.
Hind 40.00

Õppefilm „Mul on õigus“
 Film tutvustab lapse õigusi lastele, kes ei ole veel kooliikka jõudnud ning kutsuvad kõiki kaasa mõtlema, kuidas käituda nii, et oma õiguste kasutamisel ei riivataks kaaslaste õigusi. Õppefilmil on valitud teemad, mis on koolieelikule lähedased, mõistetavamad ning puudutavad tema elu otseselt.
Hind: 130.00

Kaardimäng „Võta õigus“
 Mängu eesmärgiks on anda lastele rohkem teavet laste õiguste konventsioonist ja tutvustada elulisemalt selle sisu.
Hind: 30.00

Meedia ja lapse õigused
 Kogumik peaks andma mõtteainet meediaasjatundjatele selle kohta, kuidas paremini kaitsta lapse õigusi

ning suurendada laste rolli massimeedias. Originaali tiitel: „The Media and Children’s Rights“
Hind: 25.00

Meie lapse mured: ei vägivaldale
 2003. a. novembris Sakala keskusel toimunud konverentsil keskenduti koolivägivaldaga toimetuleku võimalustele. Seda nii teoreetikutel, praktikute kui ka õpilaste endi pilgu läbi.
Hind: 25.00

Meie lapse mured. Perekond – märka ja hooli
 Ettekannetes on keskendutud pereteevastele Eestis, samuti Soomes ja Venemaal. Lisaks spetsialistidele avaldavad oma mõtteid perekonnast ja elust Tallinna koolide õpilased.
Hind: 38.00

Meie lapse mured. Minu pere.
 2001. aastal toimunud konverentsi „Meie lapse mured. Minu pere.“ kokkuvõte. Raamatus on kõik ettekanded nii eesti kui vene keeles.
Hind: 25.00

Meie lapse mured. Ettevalmistus iseseisvaks eluks.
 Kokkuvõte 2000. aastal toimunud konverentsist, mille peateemaks oli kutseharidus, selle kättesaadavus ja kvaliteet, samuti noorte võimalused tööturul konkureerimiseks.
Hind: 25.00

Avatud ukсед. Artiklite kogumik.
 Toimetaja: Triin Edovald
 Kogumikku on koondatud artiklid, mis kajastavad Lastekaitse Liidu projekti „Avatud ukсед“ arengut ja kulgu aastatel 1998-2002, projekti raames läbi viidud uurimusi, päevakeskuste tegevuse

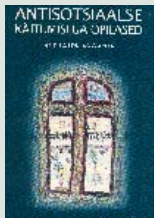
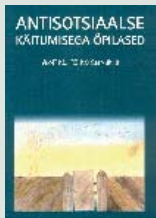
jätkamise võimalusi ning Rakvere, Tapa, Paldiski ja Katleri päevakeskuste ülevaateid oma tegevustest.
Hind: 25.00

Ei vägivallale. Konverentsi materjalid
Koostaja: Anniki Tikerpuu
24. oktoobril 2002. a. Rahvusraamatukogus toimunud õpilaskonverentsi "Ei vägivallale" materjalid. Konverentsi eesmärk oli anda õpilastele võimalus öelda välja oma arvamus, sest noorte endi osalus on otsustava tähtsusega koolivägivalla probleemide lahendamisel. **Hind: 20.00**

Ei vägivallale. Konverentsi materjalid
Koostaja: Anniki Tikerpuu
2001. aasta novembris toimunud Lastekaitse Liidu konverentsi "Ei vägivallale" materjalid. Üleriikliku õpilaskonverentsiga võeti kokku samanimelises projektis aasta jooksul toimunu ning anti ülevaade saavutatud tulemustest.
Hind: 20.00

Antisotsiaalse käitumisega õpilased (I-IV osa)
Koostaja: Kristi Kõiv
Kogumikku on koondatud uurimused, mis käsitlevad antisotsiaalse ja kuritegeliku käitumisega erikooli õpilasi.
Hind: 52.00

Minu pildialbum
Autor: Margit Pajo
Raamat kõigile uue kodu leidnud lastele. Esimene eestikeelne lasteraamat, mis on kirjutatud adopteeritud lapsel aitamiseks tal mõista oma staatus uues peres. Sobib lugemiseks ka kõigile teistele nooremas koolieas lastele ja aitab luua mõistvat suhtumist

lastekodulastesse ja adopteeritud lastesse. **Hind: 35.00**

Kiusamiskäitumise mitu tahku
Autor: Kristi Kõiv
Raamatus käsitletakse koolikiusamise uurimust, mille põhi-eesmärgiks oli uurida koolis, kolmel erineval suhete tasandil toimuvat kiusamise erinevate liikide esinemissagedust: õpilane-õpilane õpilane-õpetaja õpetaja-teised täiskasvanud koolis, kellega õpetaja kokku puutub.
Hind: 45.00

Kasvame koos DVD
Saatesarja Kasvame koos 10 osa
1. Kooliks ettevalmistus
2. laste omavahelised suhted
3. Lapsega avalikus kohas
4. Lapsega arsti juures
5. Kodutööd koos lastega
6. TV ja arvutid lapse arengus
7. Kool ja kodu
8. lapse turvalisus
9. Lapse päev
10 Mäng ja raamatud
Hind: 120.00

UUS!
Gruppide juhtimine ja juhendamine vabas õhus
Raamatu autoriks on Ken C. Ogilvie, kes omab vahetut ja isiklikku kogemust gruppide juhtimises, eriti grupijuhtimises laste ja noortega töös. Tõlkeramatus on häid nõuandeid uute võimaluste avamiseks riskide maandamisel, probleemide lahendamisel. Autor innustab toime tulema keerulistes olukordades ja grupisuhete tingimustes, tundma rõõmu iseendast ja maailma avastamisest enda ümber. Raamatu maht 240 lk. **Hind: 200.00**

märka last

TELLIN LASTEKAITSE LIIDU AJAKIRJA "MÄRKA LAST"

Tellimusvormi palume täita TRÜKITÄHTEDEGA ja saata faksile 631 1735, posti teel Lastekaitse Liit, Endla 6-18, Tallinn, 10142 või e-postile infokeskus@lastekaitseliit.ee

Tellija kontaktandmed

Ees- ja perekonnanimi

Kontakttelefon

Aadress

E-post

Tellimuse andmed

AJAKIRI "MÄRKA LAST", ilmub 2 korda aastas

Ajakirja kättetoimetamise andmed*

Aastatellimus 50.- (tulen ise järele LL Infokeskusesse "Märka Last" aadressil Tõnismägi 3, Tallinn, telefon 6418 486) Ajakirja ilmumisel informeerime teid sellest kas e-posti [] või telefoni [] teel (märkige enda jaoks sobiv variant).

Aastatellimus 70.- (posti teel, märkige täpne aadress, kuhu tellimus saata)

Soovin arvet
Arve esitamise andmed

Saaja nimi

Saaja aadress

Lastekaitse Liit

a/a nr 221001192369, Hansapank
(selgitusse märkida tellija nimi ja ajakirja tellimine)

Tellija allkiri:

Üksiknumbrite tellimine ka kodulehelt
www.lastekaitseliit.ee

* tärniga märgitud väljad on kohustuslik täita

LASTEKAITSE LIIDU FOND

Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fond allfondina tegutsev Lastekaitse Liidu Fond on asutatud 2002. aastal eesmärgiga toetada põhi- või keskkaridust omandavaid andekaid õpilasi. Fondi asutamine sai teoks tänu Eesti ühingute Liidu ja Soome-Eesti Kaubanduskoja poolt Lastekaitse Liidule omistatud Sil-laehitaja 2001 auhinnale. Kuna auhinnaga kaasnes ka rahaline preemia otsustati see kasutada loodava fondi algkapitalina.

Lastekaitse Liidu Fondi stipendiumi taotlejalt eeldatakse märkimisväärseid saavutusi Õppetöös (aineolümpiaadid) või muul harrastataval alal (spordivõistlused, konkursid vms). Stipendiumi peamiseks eesmärgiks on toetada last ning laiendada tema võimalusi oma ande edasiarendamiseks.

Stipendium on personaalne ning see on ette nähtud:

- õppe- või huvitegevuse vahendite soetamiseks,
- osalemiseks aineolümpiaadidel, konkursidel või spordivõistlustel
- huvi-, spordi- või keeltekooli (ringi) õppemaksu tasumiseks

Stipendiumi taotlusi võetakse vastu igal aastal 1. septembrist kuni 15. oktoobrini SA Eesti Rahvuskultuuri Fond taotluse ankeedi, mille saab Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fond koduleheküljelt. Taotluse ankeedile lisatakse trükitud taotluse põhjendus, vähemalt ühe soovitaja põhjendus ja tõend vastavast õppeasutusest, huvi- või spordikoolist. Stipendiume jagatakse kord aastas novembris.

Rahuldatus taotluste nimekiri avaldatakse ajakirjanduses ja SA Eesti Rahvuskultuuri Fond ning Lastekaitse Liidu koduleheküljel: www.erkf.ee ja www.lastekaitseliit.ee

Eraisikud ja firmad, kes soovivad toetada noori andekaid õppureid, saavad teha annetusi:

a/a 221001101347 Hansapank. Märgusõna "Lastekaitse Liidu Fond".

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

A. Weizenbergi 20A-13
10150 Tallinn
Tel. 601 3428 Faks 601 3429
e-post: post@erkf.ee www.erkf.ee
Lastekaitse Liit
Endla 6-18 10142 Tallinn
Tel. 6311 128 Faks 6311 735
e-post: liit@lastekaitseliit.ee
www.lastekaitseliit.ee

Lastekaitse Liidu liikmeks astumine

Lastekaitse Liidu liikmeks vastuvõtmist võivad taotleda kõik mittetulundusühingute registrisse kantud juriidilised isikud, kelle põhikirjalise tegevuse eesmärk ja tegevuse põhisuunad on sarnased ja kooskõlas Liidu eesmärgi ja tegevuse põhisuundadega, kes soovivad arendada lastekaitsealast tegevust ning kes on tegutsenud põhikirjalistel eesmärkidel vähemalt 0,5 aastat.

Lastekaitse Liidu liikmeteks on peamiselt Eestis asuvad iseseisvate mittetulundusühingutena registreeritud lastekaitseühingud. Liidu liikmeks astuda sooviv juriidiline isik esitab vanematekogule avalduse, milles kohustub järgima Liidu põhikirja ja tasuma Liidu üldkogu poolt kinnitatud sisseastumismaksu, mis vastavalt LL üldkogu otsusele on 150.- krooni. Liidu liikmeks vastuvõtmise otsustab vanematekogu ja otsuse kinnitab üldkogu.

Liidu liikmetel on õigus:

- osaleda hääleõigusega Liidu üldkogul;
- üles seada kandidaate vanematekogu liikmeks valimiseks Liidu liikmete ja toetajate hulgast.
- olla valitud oma esindaja kaudu Liidu vanematekogu liikmeks;

- saada Liidu juhatajalt ja vanematekogult teavet Liidu tegevuse kohta;
- osaleda Liidu poolt elluviidavates projektides ja korraldatavatel koolitustel;

Liidu liige on kohustatud:

- järgima Liidu tegevuses osalemisel põhikirja ja Liidu organite otsuseid;
- tasuma üldkogu poolt määratud tähtajaks Liidu liikmemaksu arvestusega 25.- krooni iga ühingu liikme kohta;
- teatama Liidu juhatajale liikmete arvestuse pidamiseks oma asukoha ja aadressi ning registrikoodi ning esitama oma liikmete nimekirja.

Kuigi põhikirja järgi on Liidu liikmed juriidilised isikud, s.o lastekaitse ühingud, on alates 2003.a sisse viidud uus liikmete arvestuse süsteem, mille kohaselt iga ühingu üksikisikust liige on kantud ka Lastekaitse Liidu liikmete registrisse ning selle tõenduseks väljastatakse talle Lastekaitse Liidu liikmekaart. Liikmekaardi esitamisel kehtivad talle mitmed soodustused Lastekaitse Liidu poolt organiseeritud ürituste osavõtumaksu ja Liidu poolt pakutavate teenuste eest tasumisel.

LASTEKAITSE LIIDU TEGEVUSKALENDER

NOVEMBER

Sotsiaalteatri metoodika koolitus juhendajatele Kloogaranna Noortelaager 2.11-4.11

Näitus „Oma raamat“ Tallinna keskraamatukogus 23.10-13.11

ÜMm-i koolitus Kaarma valla koolides

Lapse õiguste nädal

Seminar: Meedia mõju lastele; Tartu, Pärnu

Plakatikonkursi autasustamise tseremoonia, Tallinn 20.11

Konverents „Meie lapse mured“; Tallinn 22.11

Rahvusvaheline seminar kolmanda sektori organisatsioonide rollist ja võimalustest lapse õiguste tagamise jälgimisel, Tallinn, hotell Olümpia 23.11

101 Last Toompeale; Tallinn 23.11

Muinasjutud Väikemõisa lastekodus; Viljandimaa

Seminar: Lapse õigused haiglas; Tartu, Narva

DETSEMBER

Seminar: Lapse õigused haiglas; Tallinn 04.12

Jõulumüük LL Infokeskuses „Märka last“

Uus portaal avardab lapsevanemate võimalusi!

Oliver Pets, turundusjuht

Oktoobris avatud beebi- ja pereportaali Nupsu.ee pakub lapsevanematele võimalust koondada ühte peresõbralikku keskkonda kõik oma lapsega seonduv alates rasedusest.

Veebikeskkond pakub nii asjakohast infot kui meelelahutust. Portaali tugevuseks on eelkõige teemakohase info hulk, pidevalt uuenevad andmebaasid, pakutavate teenuste rohkus ning professionaalne meeskond. Kusjuures kasutajale on kõik pakutavad teenused täiesti tasuta.

Nupsu.ee avalike teenuste hulka kuulub artiklite, uudiste ja foorumi lugemise võimalus ning raseduskalendri ning raseduskalkulaatori kasutamine. Oma-laadseks teenuseks on nimeraad, millest leiab täpselt nii erilise või lihtsa nime, kui ise soovid. Üle 6000 nimega ning pidevalt täienevat andmebaasi on väga lihtne kasutada. Tuleb märkida ära tähed, mida soovid või ei soovi nimesse, määrata päritolu, valides põhjamaine või eksootilisem, ning saad otsida nime ka tähenduse järgi, et leida just see õige.

Kasutajaks registreerumine avardab oluliselt teenuste hulka ning võimaldab koondada kõik lapsega seonduv, olgu selleks sünnilugu, esimese sammu tegemise aeg ja pilt, kasvugraafik või hoopis sõbrad ning nende tegemised.

Kasutajana saab lapse või alles kõhutita kohta pidada päevikut, koostada graafikuid, pildigaleriisid, hallata sõbralisti jpm. Lisaks sellele saad seda kõike jagada oma sõpradega.

Nupsu.ee areneb pidevalt ning lähitulevikus on plaanis tuua kasutajateni mitmeid teenuseid, mis loovad veelgi rohkem uusi võimalusi. Aasta lõpus avatava e-poe eesmärgiks on saada suurimaks beebitoote müügikohaks Eestis, kajastades erinevate kaupluste laoseise, pakkudes kiiret teenindust ning äärmist kasutusmugavust. Lisaks on tulevikuprojektide seas nimeraadu väljaandmine paberkandjal ning Nupsu päeviku tellimise võimalus toimetatud ja köidetud kujul.

VÄGIVALLALE IOLE KOHTA SINU KODUS!

JULGE OTSIDA ABI!

TALLINNA, MAARDU JA VIIMSI LASTEABI JA INFOTELEFON 1345

HIIUMAA 463 6116

SAAREMAA 455 5864

PÄRNU 444 0716

RAPLA 489 0455

JÄRVAMAA 383 8208

HAAPSALU 474 1151

TARTU 730 3067

VILJANDI 434 0343

VALGA 767 1981

VÕRU 786 4640

JÕGEVA 776 2745

PÕLVA 799 5071

LÄÄNE-VIRU MAAKOND 327 8384

IDA-VIRU MAAKOND 359 1061

KIVIÕLI 334 4255

KOHTLA-JÄRVE 339 5712

JÕHVI 337 0778

SILLAMÄE 392 4048

IGAL

AASTAL LANGEB

TUHANDEID LAPSI JA NOORUKEID

**KODUVÄGIVALLA OHVRIKS. KOGETU VÕIB MÕJUTADA ISIKUT VEEL
AASTAID TAGANTJÄRELE AVALDADES MÕJU EMOTSIONAALSE,
SOTSIAALSE JA ISEGI FÜÜSILISELE ARENGULE.**

www.lastekaitseliit.ee
www.lapsemure.ee

Vägivald on näiteks: sõnaline agressioon, ähvardamine, liigne kontrollimine, halvustamine, alandamine, ahistamine, raputamine, tutistamine, löömine rusikate või mõne esemega pekmine, kägistamine, põletamine, füüsilise jõu või ähvardustega vahekorda sundimine, soovimatule seksuaalsele tegevusele sundimine teiste ees või teistega.

THE BODY SHOP.

Tallinna Perekeskus
www.pk.ee

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

KAMPAANIAD.EE